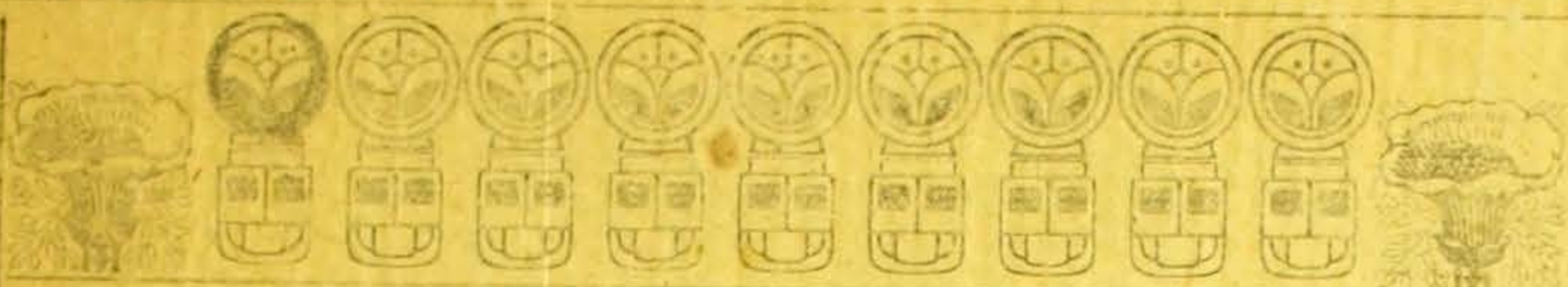


Počasní prijatelj g. in. Tricic.



BA DANICA **EB**

BUNJEVAČKO ŠOKAČKI

KALENDAR

ZA PRISTUPNU GODINU

BA 1920. **EB**

GODINA XXXVII.



IZDAJE

UREDNIŠTVO NEVENA.





≡ DANICA ≡

BUNJEVČKO-ŠOKAČKI

KALENDAR

ZA PRISTUPNU GODINU



1920.



IZDAJE

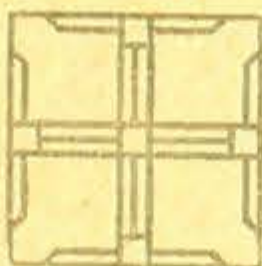
UREDNIŠTVO NEVENA.

INSTITUT „IVAN ANTUNOVIĆ“

Br.: 26/97. 28

SUBOTICA

KNJIŽNICA „IVAN KUJUNDŽIĆA“ XXXVII.



U SUBOTICI 1919.
TISKARA SV. ANTUNA

zkvh.org.rs

Tablica kamata.

Po 4 $\frac{1}{2}$ na sto							Po 5 na sto							Po 5 $\frac{1}{2}$ na sto						
Glav- nica	za jedan mjesec		za pola godine		za jednu godinu		Glav- nica	za jedan mjesec		za pola godine		za jednu godinu		Glav- nica	za jedan mjesec		za pola godine		za jednu godinu	
	K	f	K	f	K	f		K	K	f	K	f	K		f	K	K	f	K	f
1	—	$\frac{3}{8}$	—	$2\frac{1}{4}$	—	$4\frac{1}{2}$	1	—	$\frac{5}{12}$	—	$2\frac{1}{2}$	—	5	1	—	$\frac{11}{24}$	—	$2\frac{3}{4}$	—	$5\frac{1}{2}$
2	—	$\frac{3}{4}$	—	$4\frac{1}{2}$	—	9	2	—	$\frac{1}{2}$	—	5	—	10	2	—	$\frac{11}{12}$	—	$5\frac{1}{2}$	—	11
3	—	$1\frac{1}{8}$	—	$6\frac{3}{4}$	—	$13\frac{1}{2}$	3	—	$1\frac{1}{4}$	—	$7\frac{1}{2}$	—	15	3	—	$1\frac{3}{8}$	—	$8\frac{1}{4}$	—	$16\frac{1}{2}$
4	—	$1\frac{1}{2}$	—	9	—	18	4	—	$1\frac{2}{3}$	—	10	—	20	4	—	$1\frac{5}{6}$	—	11	—	22
5	—	$1\frac{7}{8}$	—	$11\frac{3}{4}$	—	$22\frac{1}{2}$	5	—	2	—	$12\frac{1}{2}$	—	25	5	—	$2\frac{7}{24}$	—	$13\frac{3}{4}$	—	$27\frac{1}{2}$
6	—	$2\frac{1}{4}$	—	$13\frac{1}{2}$	—	27	6	—	$2\frac{1}{2}$	—	15	—	30	6	—	$2\frac{3}{4}$	—	$16\frac{1}{2}$	—	33
7	—	$2\frac{5}{8}$	—	$15\frac{3}{4}$	—	$31\frac{1}{2}$	7	—	3	—	$17\frac{1}{2}$	—	35	7	—	$3\frac{5}{24}$	—	$19\frac{1}{4}$	—	$38\frac{1}{2}$
8	—	3	—	18	—	36	8	—	$3\frac{1}{3}$	—	20	—	40	8	—	$3\frac{2}{3}$	—	22	—	44
9	—	$3\frac{3}{8}$	—	$20\frac{1}{4}$	—	$40\frac{1}{2}$	9	—	$3\frac{3}{4}$	—	$22\frac{1}{2}$	—	40	9	—	$4\frac{1}{8}$	—	$24\frac{3}{4}$	—	$49\frac{1}{2}$
10	—	$3\frac{3}{4}$	—	$22\frac{1}{2}$	—	45	10	—	$4\frac{1}{6}$	—	25	—	55	10	—	$4\frac{7}{12}$	—	$27\frac{1}{2}$	—	55
20	—	$7\frac{1}{2}$	—	55	—	90	20	—	$8\frac{1}{3}$	—	50	1	—	20	—	$8\frac{1}{6}$	—	55	1	10
30	—	$11\frac{1}{4}$	—	$67\frac{1}{2}$	1	75	30	—	$12\frac{1}{2}$	—	75	1	50	30	—	$13\frac{3}{4}$	—	$82\frac{1}{2}$	1	65
40	—	15	—	90	1	80	40	—	$16\frac{2}{3}$	1	—	2	—	40	—	$18\frac{1}{3}$	1	10	2	20
50	—	$18\frac{3}{4}$	1	$12\frac{1}{2}$	2	25	50	—	$20\frac{5}{6}$	1	20	2	50	50	—	$22\frac{11}{12}$	1	$37\frac{1}{2}$	2	75
60	—	$22\frac{1}{2}$	1	35	2	70	60	—	25	1	50	3	—	60	—	$27\frac{1}{2}$	1	65	3	30
70	—	$26\frac{1}{4}$	1	$57\frac{1}{2}$	3	15	70	—	$29\frac{1}{6}$	1	75	3	50	70	—	$32\frac{1}{12}$	1	$92\frac{1}{2}$	3	85
80	—	30	1	80	3	60	80	—	$33\frac{1}{3}$	2	—	4	—	80	—	$36\frac{2}{3}$	2	20	4	40
90	—	$33\frac{3}{4}$	1	$02\frac{1}{2}$	4	05	90	—	$37\frac{1}{2}$	2	25	4	50	90	—	$41\frac{1}{4}$	2	$47\frac{1}{2}$	4	95
100	—	$37\frac{1}{2}$	2	25	4	50	100	—	$41\frac{2}{3}$	2	50	5	—	100	—	$45\frac{5}{6}$	2	75	5	50
1000	3	75	2	50	45	—	1000	4	$16\frac{2}{3}$	25	—	50	—	1000	4	$58\frac{1}{3}$	27	50	55	—

Pristupna godina 1920.

Godina 1920. jest pristupna godina. Kršćani računaju svoju građansku godinu na osnovi tropske godine, koja broji 365 dana 5 sati 48 minuta i 43 sekunda ili 365.242204 dana. Prema tomu svaka četvita, pristupna broji 366 dana.

Tropska je godina odsjek vremena, što ga treba sunce, dok se vrati do proljetne točke.

Siderijska godina je odsjek vremena, što ga treba sunce da dodje do iste točke svoga putovanja t. j. dok se vrati do iste stajačice.

Proljetna točka nije stalna poput stajačice već se radi precesije svake godine mijenja za 50." — Dakle siderijska godina nije jednaka građanskoj godini. — Siderijska godina broji 365 dana 6 s. 9 m. 34 sek.; a tropska godina 365 dana 5 s. 48 m. 46.43 sek.

Građanska je godina od tropske duža za 0.000246 dana.

I. Četiri godišnje dobe.

Proljetna počimlje ove godine po srednjeevropskom vremenu: 20. ožujka u 10 s. 50 m. uveče. Toga dana je noć jednako dugo kao dan.

Ljetna počimlje: 21. lipnja u 6 s. 40 m. u večer. Ovo je najduži dan u godini, a noć najkraća.

Jesenska počimlje: 23. rujna u 9 s. 28 m. po podne. Noć i dan jednako su dugi.

Zimska počimlje: 22. prosinca u 4 s. 17 m. uveče. Ovo je najdužaje noć, a najkraći dan u godini.

II. Godovni računi.

Latni broj mjesečnoga kruga	2
Mjesece kazatelj (epakte)	X.
Unučani kolobar	25
Nedjeljno slovo po Gregoriju	D C
" " " Juliju	E D
Rimске даće (indikcije) po Gregoriju	3.

III. Pomične svetkovine.

a) Po rimskom kalendaru:

Epifanija 6. veljače.
Karnivalna nedjelja 1. veljače.
Uskrs 4. travnja
Politični dani 10, 11. i 12. svibnja.
Duhovi 23. svibnja.
Tijelovo 3. lipnja.
Svetkovina Presv. Sreća Isusova 11. lipnja.
Prva nedjelja adventa 28. studena.

b) Po grčkom kalendaru:

Nedjelja o Mitru i Farizeju 27. siječnja
Mesopust 2. veljače.
Uskrs 29. ožujka.
Pasovdan 7. svibnja.
Duhovi 17. svibnja.

IV. Kvaterni postovi.

Proljetni 25., 27 i 28 veljače; ljetni 26. 28. i 29. svibnja; jesenski: 10., 17. i 18. rujna; zimski: 15., 17. i 18. prosinca.

V. Pomrčine 1920. po srednjem evropskom vremenu.

1. Potpuna pomrčina mjeseca dne 3. svibnja počinje u 1 sat u jutro i traje do 4 sata 41 m. Vidjet će se i u nas.

2. Djelomična pomrčina sunca dne 18. svibnja počinje u 5 s. 16 m. jutrom i traje do 9 s. 12. m. Vidi se u indijskom oceanu i Australiji.

3. Potpuna pomrčina mjeseca dne 27. listopada počinje u 1 s. 25 m. po podne. Vidjet će se u Aziji i istočnoj Evropi.

4. Djelomična pomrčina sunca dne 10. studena počinje u 2 s. 47 m. po podne i svršava u 6 s. 57 m. Vidjet će se u sjevernoj Americi i zapadnoj Evropi.

VI. Veliki blagdani i norme.

Svirka i igra zabranjena je zadnja tri dana Velikoga tjedna, na prvi dan Uskrsa i Duhova, na Tijelovo, Badnjak i Božić.

Kazališne predstave zabranjene su na iste dane osim na Tijelovo. Ali kazališne predstave u dobrotvorne svrhe mogu se davati samo s dopuštanjem nadležne oblasti i na Uskrs, Duhove i Božić.

Norme: 1. dan Uskrsa. Blagovijest 1. dan Duhova. Tijelovo, Mala Gospa i 1. dan Božića.



VELJAČA

Ima 29 dana.

FEBRUAR

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
5. Ned. Domaćin naimlje poslenike u vinograd. Mat. 31, 1.		
Ned.	1 Sedamdeset. Ignac.	19 N. Mitr. i F.
Pon.	2 Svijećnica.	20 Jeftimije
Utor.	3 Blaž b. m.	21 Maksim
Srid.	4 Veronika	22 Timotej
Četv.	5 Agata d. m.	23 Kliment
Pet.	6 Doroteja d. m.	24 Grigor. Bog.
Sub.	7 Romuald	25 Ksenofont
6. Ned. Priča o sijaču. Lk. 8, 4.		
Ned.	8 Šezdeset. Iv. Mat.	26 Ned. bl. sina
Pon.	9 Ćiril Alex. Apol. d. m.	27 Pr. moć. Iv. Zl.
Utor.	10 Skolastika	28 Efrem sirski
Srid.	11 Ukaz. Gospe Lurd.	29 Pr. m. sv. Ign.
Četv.	12 7 utem. red. sl. M.	30 Tri svetitel.
Pet.	13 Fuska	31 Kir i Ivan
Sub.	14 Valentin	1 Trifon m.
7. Ned. Isus proriče svoju muku i liječi slijepca Lk. 18, 31.		
Ned.	15 Pedeset. Faust. i Jov	2 Sreten. Mes.
Pon.	16 Julijana d.	3 Sim. i Ana
Utor.	17 Konstantin m.	4 Izidor Pelus
Srid.	18 Ćistasrida. Sim. b. †	5 Agata d. m.
Četv.	19 Konrad pr. †	6 Vukol b.
Pet.	20 Euhelij b. †	7 Partenije
Sub.	21 Eleonora d. †	8 Teodor vlm.
8. Ned. Isusa napastuje đavao u pustinji. Mt. 4, 1.		
Ned.	22 Ćista. Stol. sv. P. u A.	9 Siropust
Pon.	23 Petar Damj. †	10 Haralampij †
Utor.	24 Pristupni dan †	11 Vlasij bp. †
Srid.	25 Matija ap. †	12 Meletije Ant. †
Četv.	26 Viktorin m. †	13 Martinijan †
Pet.	27 Aleksandar b. m. †	14 Auksentij †
Sub.	28 Leandar m. †	15 Onisim
9. Ned. Isus se preobrazi na gori. Mt. 17, 1.		
Ned.	29 Pačista. Teofil	16 1. N. P. Pam.

Sunce.

Sunce ulazi dne 19. u 1 s. u večer u znak Riba.

Ilazi Podne Zalazi

1. 7 s. 25 m.	12 s. 13 m.	5 s. 2 m.
8. 7 " 15 "	12 " 14 "	5 " 13 "
15. 7 " 6 "	12 " 14 "	5 " 22 "
22. 6 " 54 "	12 " 13 "	5 " 33 "
29. 6 " 42 "	12 " 12 "	5 " 43 "

Dan naraste za 1 s. 24 m.

☽

Misećeve mine.

Uštap 4. u 9 s. 42 m. u večer.

Trećak 11. 9 s. 49 m. u večer.

Mlad 19. 10 s. 35 m. u večer.

Prvak 27. 12 s. 50 m. noću

☽

Vrime.

Ako velja ne veljuje — Starac Marat opakuje.

☽

Sv. Matija.

Prema koncu mjeseca — oko 25. veljače — obično nastane nagla promjena vremena. Stoga se veli:

Sv. Matija
Led razbija;
Kad ga nema,
On ga sprema.

☽

BILJEŠKE:



OŽUJAK

Ima 31. dan.

MART

Dani	Rimski kalendar	Brčki kalendar
Pon.	1 Albin b. †	17 Pamfil †
Utor.	2 Simplicij †	18 Leo p. †
Srid.	3 Kunegunda d. †	19 Arhipa †
Četv.	4 Kazimir †	20 Leo b. †
Pet.	5 Eusebije †	21 Timolaj †
Sub.	6 Fridolin †	22 Petar i At.
10. Ned. Isus izgoni vrage Lk. 11, 14.		
Ned.	7 Bezimena Toma Akv. †	23 2. N. P. Polik
Pon.	8 Ivan od B. †	24 Prestupni d. †
Utor.	9 Franjka †	25 Naš. g. Iv. Kr. †
Srid.	10 40 mučenika †	26 Tarasij b. †
Četv.	11 Eulogij †	27 Porfirij b. †
Pet.	12 Grgur Vel. †	28 Prokopij †
Sub.	13 Rozina †	29 Vasilij
11 Ned. Isus nahrani 5.000 ljudi. Iv. 6, 1.		
Ned.	14 Sredoposn. Matilda †	1 3. N. P. Ev. †
Pon.	15 Longin m. †	2 Teodot †
Utor.	16 Heriberto †	3 Evtropije
Srid.	17 Patrik b. †	4 Gerasim †
Četv.	18 Ciril Jerus. Edm. †	5 Konon †
Pet.	19 Josip z. b. d. M †	6 42 mučen. †
Sub.	20 Niketa †	7 Vasilij m.
12 Ned. Isusa hoće da kamenuju. Iv. 8, 46.		
Ned.	21 Gluha. Benedikt †	8 4. N. P. Teof.
Pon.	22 Oktavijan †	9 40 muč. †
Utor.	23 Oton †	10 Kodrat †
Srid.	24 Gabrijel arh. †	11 Sofronij †
Četv.	25 Blagovist †	12 Teofan †
Pet.	26 7 žalosti b. d. Mar. †	13 Nikifor †
Sub.	27 Ruperto †	14 Benedikto
13. Ned. Isus svečano ulazi u Jerusalim. Mt. 21, 1.		
Ned.	28 Cvitna. Siksto †	15 5. N. P. Agap.
Pon.	29 Eustasij †	16 Savin †
Utor.	30 Ivan Lj. †	17 Aleksij †
Srid.	31 Balbina †	18 Kiril b. †

Sunce.

Sunce ulazi 20. u 10 s u večer u znak Ovna tim počinje proljeće.

Izlazi Podne Zalazi

1. 6 s. 40 m.	12 s. 12 m.	5 s. 45 m.
7. 6 " 29 "	12 " 11 "	5 " 58 "
14. 6 " 17 "	12 " 9 "	6 " 2 "
21. 6 " 8 "	12 " 7 "	6 " 12 "
28. 5 " 49 "	12 " 5 "	6 " 21 "

Dan naraste za 1 s. 36 m.

Misečeve mine.

Uštap 4 u 10 s. 13 m u večer.

Trećak 12 u 6 s. 57 m. u večer.

Mlad 20. u 11 s. 56 m. prije podne.

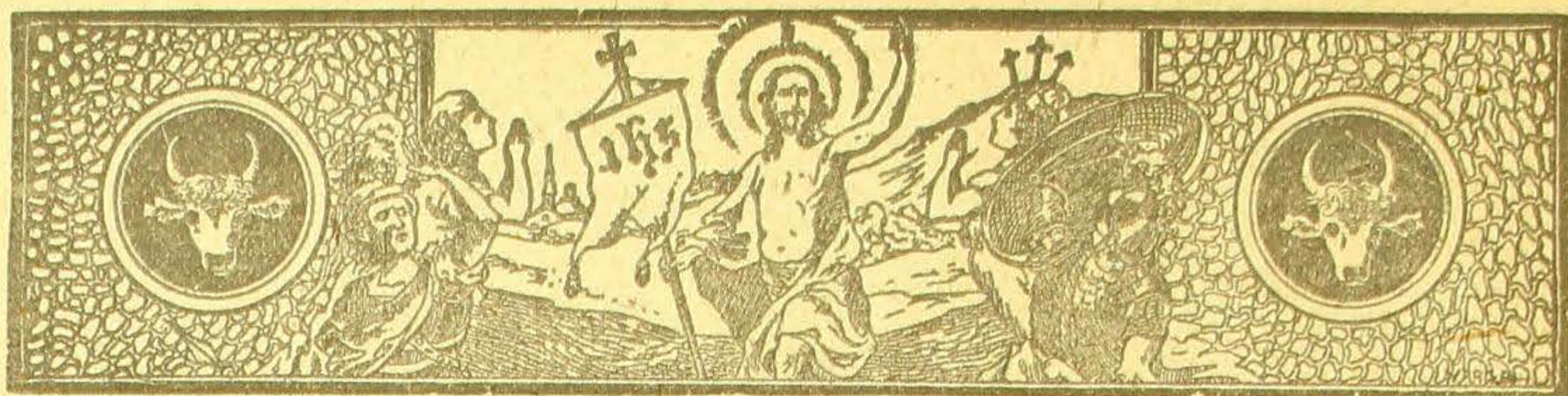
Vrime.

Bolje da te ujidne zmija Neg ožujst o sunce da ogrija.

Baba namrštila čelo. Šalje nam kiše zacijelo, Prede već tanko, bijelo, Skoro će crno, debelo.

BILJEŠKE

zkv.h.org.rs



TRAVANJ

Ima 30 dana

APRIL

Dani	Rimski kalendar	Grčka kalendar
Četv.	1 Vel. četvrtak	19 Hrisant †
Pet.	2 Vel. petak	20 O. s. Save †
Sub.	3 Vel. subota	21 Jakov b.
14. Ned. Isus uskrsnu iz groba Mr. 16. 1.		
Ned.	4 Uskrs	22 Cvjetna V.
Pon.	5 Uskrsni ponedilj.	23 Nikon †
Utor.	6 Celestin	24 Zaharij †
Srid.	7 Herman Jos.	25 Blagovest
Četv.	8 Kaliopij	26 Vel. četvrt. †
Pet.	9 Prohor	27 Vel. petak †
Sub.	10 Mehtilda	28 Vel. subota
15. Ned. Isus dodje na zatvorena vrata. Iv. 20. 19.		
Ned.	11 Ml. uskrs Leon p.	29 Uskrs
Pon.	12 Julij p.	30 Uskrsni p.
Utor.	13 Hermenegildo	31 Uskrsni utor.
Srid.	14 Justin	1 Marija Mis.
Četv.	15 Svetoslav. Lidv. dj.	2 Tito
Pet.	16 Turibij	3 Nikifa
Sub.	17 Rudolf	4 Josip pjes.
16. Ned. Isus dobi pastir. Ivan 10. 11.		
Ned.	18 2. po Usk. Eleuterij	5 N. Tomina
Pon.	19 Krescencij	6 Evtihij
Utor.	20 Teotim	7 Grigorij
Srid.	21 Sveč. sv. Jos.	8 Irodij
Četv.	22 Soter i Kaj	9 Eupsihij
Pet.	23 Juraj m.	10 Terentij
Sub.	24 Fidelis m.	11 Antipa
17. Ned. Malo i ne čete me više vidjeti. Iv. 16. 16.		
Ned.	25 3. po Usk. Mark. ev.	12 N. Miron
Pon.	26 Klet i Marsel m.	13 Artemon
Utor.	27 Petar Kan. Zita	14 Martin p.
Srid.	28 Pavao od K.	15 Aristarh
Četv.	29 Petar m.	16 Agapija
Pet.	30 Katarina S.	17 Simeon pr.

Sunce

Sunce ulazi 20, u 10 s prije podne u znan Bika,

Izlazi	Podne	Zalazi
1. 5 s. 48 m.	12 s. 4 m.	6 s. 26 m.
8. 5 " 29 "	12 " 2 "	6 " 35 "
15. 5 " 16 "	12 " 0 "	6 " 44 "
22. 5 " 4 "	11 " 58 "	6 " 54 "
29. 4 " 52 "	11 " 57 "	7 " 3 "

Dan naraste za 1 s, 30 m,

=

Misečeve mine.

Uštap 5, u 11 s, 55 m. prije podne,

Trećak 11, u 2 s, 24 m, po podne

Mlad 18, u 10 s, 43 m, u v. čer,

Prvak 25, u 2 s, 23 m, po podne,

=

Vrime

Vedri li se travanj noću: Škodi vinu pa i voću,

=

Kiša i rosa.

Pada li kiša jutrom ili prije podne (4—9), onda će većinom oko podne sunce sjati

Je li nebo tmurno, a počne li kišiti na večer, onda obično kiši i drugoga dana, To vrijedi kad kađ i onda kada kiša počne padati poslije podne,

Zorom kad lije:

Podne se smije;

Navečer kiše;

Sutra jos više.

Pada li noću obilna rosa, nadaj se vedromu danu.

=

BILJEŠKE:

zkv.h.org.rs



SVIBANJ

Ima 31 dan

MAI

Dani	Rimski kalendar	Brčki kalendar
Sub. 1	Filip i Jakob ap.	18 Ivan pr.
18. Ned. Idem k Onomu, koji me je poslao, Iv. 16, 5.		
Ned. 2	4. po Uskr. Atanasij	19 N. o' raslab
Pon. 3	Našašće sv. Križa	20 Teodor
Utor. 4	Monika Florijan	21 Januarij
Srid. 5	Pijo p. V.	22 Teod S.
Četv. 6	Ivan pred vrat. lat.	23 Georgij vlm.
Pet. 7	Stanislav b.	24 Sava strat
Sub. 8	Miholjice	25 Marko ev.
19. Ned. Ako što zaištete od Oca dat će vam. Iv., 16, 23		
Ned. 9	5. po Uskr. Greg Naz	26 N. o. samar
Pon. 10	Antonin b. moli-	27 Simeon
Utor. 11	Franjo od H. tveni	28 9 mučen.
Srid. 12	Nerej i Ahilej danr	29 Jason i S.
Četv. 13	Spasovo	30 Jakov Zeb.
Pet. 14	Bonifacij m.	1 Jeremija pr.
Sub. 15	Sofija Ivan de la Sale	2 Atanasij b.
20. Ned. Kada dode dješitelj. Iv., 15, 18.		
Ned. 16	6. po Uskr. Ivan Nep	3 N. o. slep.
Pon. 17	Paskal	4 Pelagija
Utor. 18	Venancij	5 Irena
Srid. 19	Celéstin p.	6 Job
Četv. 20	Bernardin Sijen.	7 Uzašašće
Pet. 21	Feliks pr.	8 Ivan ap.
Sub. 22	Julija i Helena d. †	9 Pr. m sv. N.
21. Ned. Ako tko ljubi mene, držat će riječ moju. Iv. 14, 13.		
Ned. 23	Duhovi	10 N. sv. ot.
Pon. 24	Duh. ponediljak	11 Mokij m.
Utor. 25	Urban	12 Epifanij
Srid. 26	Filip Nerij. Kv. †	13 Glikeriya
Četv. 27	Beda	14 Isidor m.
Pet. 28	Augustin Kv. †	15 Pasomij m.
Sub. 29	Maksimín Kv. †	16 Teodor
22. Ned. Dana mi je sva vlast Mt. 28, 19.		
Ned. 30	Presv. Trojstvo	17 Duhovi
Pon. 31	Angela Petronila d.	18 Duh. poned.

Sunce.

Sunce ulazi 21. u 10 s. prije podne u znak Blizana.

Izlazi Podne Zalazi

2. 4. s.	48 m.	11 s.	56 m.	7 s.	6 m.
9. 4. "	38 "	11 "	56 "	7 "	15 "
16. 4. "	29 "	11 "	56 "	7 "	23 "
23. 4. "	23 "	11 "	56 "	7 "	31 "
30. 4. "	17 "	11 "	57 "	7 "	38 "

Dan naraste za 1 s. 8 m.

Misečeve mine.

Uštap 3. u 2. s 47 m. jutrom.

Trčak 11. á 6 s. 51 m. jutrom.

Mlad 18. u 7 s 25 m. jutrom.

Prvak 24. u 10 s. 6 m. á večer.

Vrime.

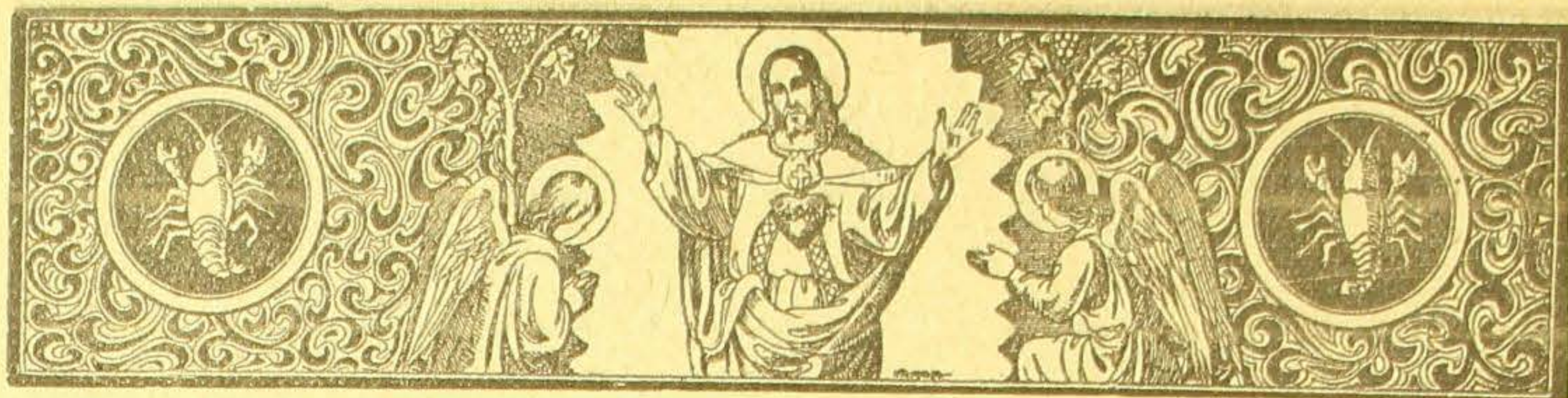
Kad u sibnju mnogo siva. Mudar seljak neka piva.

Svibanj.

Ako je svibanj s početka lip i sub, onda će obično prema koncu biti kišovit. Svibanj u smihu poče — u paču doče.

Što je u mladom svibanju kiše više Bit će — dao Bog! — lietine više.

BILJEŠKE:



LIPANJ

Ima 31 dan

JUNIJ

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Utor.	1 Pamfil	19 Patrikije
Srid.	2 Erasmo b.	20 Talalej m.
Četv.	3 Tijelovo Brašanac	21 Konstantin
Pet.	4 Kvirin b.	22 Vasilisko
Sub.	5 Bonifacij b.	23 Mihael
23. Ned. Čovjek neki zgotovi večeru. Lk. 14, 16.		
Ned.	6 1. po Duh. Norbert	24 Svi Sveti
Pon.	7 Robert	25 N. gl. sv. Iv. †
Utor.	8 Medardo	26 Karpo †
Srid.	9 Primo i Felicijan	27 Heladije †
Četv.	10 Margarita Škot.	28 Eutihij †
Pet.	11 Srce Isusovo	29 Teodosija †
Sub.	12 Srce Marijino	30 Izakij pr.
24. Ned. Priča o izgubljenoj ovcu. Lk. 5, 1.		
Ned.	13 3. po Duh. Ante p.	31 2. Ned. Jerem.
Pon.	14 Basilij vel.	1 Justin m. †
Utor.	15 Vid i Kres.	2 Nikefor †
Srid.	16 Franjo Regis	3 Lukilian †
Četv.	17 Rajner, Adolf	4 Mitrofan b. †
Pet.	18 Marko i Marcelijan	5 Dorotej m. †
Sub.	19 Julijana Fal.	6 Visarij b.
25. Ned. O obilatom ribolovu. Lk. 5, 1.		
Ned.	20 4. po Duh. Silverij p	7 3. N. Teodot.
Pon.	21 Alojzij pr.	8 Teodor Str. †
Utor.	22 Pavlin	9 Kiril Al. †
Srid.	23 Albin m. Sidonija	10 Timotej m. †
Četv.	24 Rod. sv. Ivana Krst.	11 Barnaba †
Pet.	25 Vilim op., Prosper	12 Onufrij †
Sub.	26 Ivan i Pavao	13 Akilina
26. Ned. Ako pravednost ne bude veća. Mt. 5, 20.		
Ned.	27 5. po Duh. Ladislav	14 4. N. Elisej pr.
Pon.	28 Leon p.	15 Amos †
Utor.	29 Petar i Pavao	16 Tihon †
Srid.	30 Spom. sv. Pavla	17 Manuil †

Sunce.

Sunce ulazi 21. u 6 s. u večer u znak Raka i time počinje ljeto.

Izlazi Podne Zalazi

1.	4 s. 16 m.	11 s. 57 m.	7 s. 39 m.
6.	4 „ 13 „	11 „ 58 „	7 „ 43 „
13.	4 „ 11 „	11 „ 59 „	7 „ 48 „
20.	4 „ 12 „	12 „ 1 „	7 „ 51 „
27.	4 „ 13 „	12 „ 2 „	7 „ 52 „

Dan naraste za 17 m.



Misečeve mine.

Uštap 1. u 6 s. 18 m u večer

Trećak 9 u 7 s 59 m u večer

Mlad 16 u 2 s 41 m po podne

Prvak 23 u 7 s 50 m jutrom



Vrime.

Hladan juni
Sve pokunji



Sveti Medardo.

U lipnju osobito je paziti na 8 dan — sv. Medard. Kažu, kakovo je vrime taj dan, takvo će ostati čitav h 40 dana.

Sveti Medard, što nam daje Četrdeset dana traje. Kažu.



BILJEŠKE

zkvhn.org.rs



SRPANJ

Ima 31 dan.

JULIJ

Dani		Řimski kalendar	Řrčki kalendar	
Četv.	1	Presv. Krv Isusova	18	Leontij †
Pet.	2	Pohod b. d. Marije	19	Juda ap. †
Sub.	3	Heliodor	20	Metodij
27. Ned. Pomnoženje hljeba. Mk. 8, 1.				
Ned.	4	6. po Duh. Udalrik	21	5. N. Julij
Pon.	5	Ćiril i Metod.	22	Eusebij †
Utor.	6	Romul b. Izaija pr.	23	Agripina m. †
Šrid.	7	Vilibaldo	24	Rodj. sv. Iv.
Četv.	8	Elizabet P. Edgar	25	Fevronije †
Pet.	9	Brcko	26	David †
Sub.	10	Amalija d.	27	Samson
28. Ned. Čuvajte se lažnih pro oka. Mt. 7, 15.				
Ned.	11	7. po Duh. Pijo p. I.	28	6. N. Kir. i Iv.
Pon.	12	Mohor	29	Petar i Pav.
Utor.	13	Margarita, Anaklet	30	Zb. 12 apost.
Šrid.	14	Bonaventura b.	1	Kuzma i Dam.
Četv.	15	Henrik	2	Halj. pr. Bog.
Pet.	16	Gospa od Karmela	3	Jakint
Sub.	17	Aleksij	4	Andrija kr.
29. Ned. O nepravdom upravitelju. Lk. 16, 1.				
Ned.	18	8. po Duh. Kamilo	5	7. N. Kiril i M.
Pon.	19	Vinko Paulski	6	Atanasij
Utor.	20	Ilija pr.	7	Toma
Šrid.	21	Danijel pr.	8	Prokop vlm.
Četv.	22	Marija Mand.	9	Pankratij
Pet.	23	Apolinar b. m.	10	Antonij
Sub.	24	Kristina d.	11	Euf. i Olga
30. Ned. Isus plače nad Jerusalimom. Lk. 19, 41.				
Ned.	25	9. po Duh. Jak, ap.	12	8. N. Prok.
Pon.	26	Ana m. b. d. M.	13	Zb. arh. Gab.
Utor.	27	Pantaleon	14	Akila
Šrid.	28	Nazar. Inocent m.	15	Vladimir v.
Četv.	29	Marta d.	16	Antinogen
Pet.	30	Abdon i Senen m.	17	Marina m.
Sub.	31	Ignacij Lojol. pr.	18	Emilijan m.

Sunce.

Sunce ulazi 23, u 5 s, jutrom u znak Lava.

Izlazi Podne Zalazi

1.	4 s. 15 m.	12 s. 3 m.	7 s. 52 m.
5.	4 „ 18 „	12 „ 4 „	7 „ 50 „
12.	4 „ 24 „	12 „ 5 „	7 „ 46 „
19.	4 „ 30 „	12 „ 6 „	7 „ 42 „
26.	4 „ 37 „	12 „ 6 „	7 „ 35 „

Dan se smanji za 51 m.

....

Misečeve mine.

Uštap 1. u 9 s. 41 m. prije podne.

Trećak 9. u 6 s. 6 m. jutrom.

Mlad 15. u 9 s. 25 m. u večer

Prvak 22. u 8 s. 20 m. u večer.

Uštap 31. u 19 m. po ponoći.

....

Vreme.

Srpanj močvaran
Svačemu je kvaran.

....

Oblaci.

Ako se na zapadu pokažu magloviti oblaci, koji duže vremena stoje, po tom se raširuju i spuštaju nada se kiši.

Bijeli oblak pada,
Bit će kiše, hlada.
Crni oblak leti,
Duga kiša preći.

....

BILJEŠKE:



KOLOVOZ

Ima 31 dan.

AUGUST

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
31. Ned. O Farizeju i cariniku. Lk. 19. 9,		
Ned.	1 10. po Duh. P. u ok.	19 9. N. Makrina
Pon.	2 Alfonso L. Porciun.	20 Ilijin dan
Utor.	3 Augustin b. zagreb	21 Simeon
Srid.	4 Dominik pr.	22 Marija Magd.
Četv.	5 Snižna Gospa	23 Trofim
Pet.	6 Preobraženje Krist.	24 Boris, Hrist,
Sub.	7 Kajetan	25 Ana
32. Ned. Isus izliječi gluhonijemoga. Mr. 7. 31.		
Ned.	8 11. po Duh. Cirijak	26 10. N. Parask.
Pon.	9 Roman m.	27 Pantalejmon
Utor.	10 Lovrinac m.	28 Prohor
Srid.	11 Suzana m.	29 Kalinik
Četv.	12 Klara op.	30 Sila i Ivan
Pet.	13 Ivan Berhm.	31 Jevdokim
Sub.	14 Eusebij pr. †	1 Pr. sv. Kr.
33. Ned. O milosrdnom samaritanu. Lk. 10, 23		
Ned.	15 12. po Duh. Vel. Gosp.	2 11. N. Pr. m. St.
Pon.	16 Joakim,	3 Isak †
Utor.	17 Miron	4 7 ml. ef. †
Srid.	18 Jelena	5 Evsigenij †
Četv.	19 Ljudevit, b., Mar. pr.	6 Preobraž.
Pet.	20 Bernardo	7 Pulherija †
Sub.	21 Ivana Franciska ud.	8 Emilijan
34. Ned. Isus ozdravi deset gubavaca. Lk, 17, 11.		
Ned.	22 13. po Duh. Timotej	9 12. N. Matija
Pon.	23 Filip Benicij	10 Lavrentij †
Utor.	24 Bartol ap.	11 Evplo †
Srid.	25 Ljudevit kr.	12 Fot. m. †
Četv.	26 Zefirin m., Pelagija	13 Maksim †
Pet.	27 Jos. Kalas., Natalija	14 Mihelj †
Sub.	28 Augustin b.	15 Usp. Bog.
35. Ned. Nitko ne može dva gospodara služiti. Mt. 6, 24.		
Ned.	29 14. po D. Glav. Iv. Krst.	16 13. N. Diomid
Pon.	30 Ruža Lim. d.	17 Miron m.
Utr.	31 Rajmundo	18 Flor. i Lavro

Sunce

Sunce ulazi 23. u 12. s. o podne u znak Djevice.

Izlazi Podne Zalazi

1. 4 s. 44 m.	12 s. 6 m.	7 s. 28 m.
3. 4 „ 53 „	12 „ 5 „	7 „ 18 „
15. 5 „ 1 „	12 „ 4 „	7 „ 7 „
22. 5 „ 9 „	12 „ 2 „	6 „ 56 „
29. 5 „ 19 „	12 „ 1 „	6 „ 43 „

Dan se smanji za 1 s. 26 m.



Misećeve mine

Trećak 7. u 1 s. 51 m. po podne.

Mlad 14. u 4 s. 44 m. jutrom.

Prvak 21. a 11 s. 51 m. pr je podne.

Uštap. 29. u 2 s. 3 m. po podne.



Sunre i zora.

Ako se sunce u jutro tek visoko nad oblačnim obzorjem pomoli sa si' nim kanoti ognjenim rumenilom, koje se na daleko širi, a osobito ako su ti oblaci tmaste boje, onda se nadaj kiši ili barem vjetru.



Vrime.

Ako August žeže, žeže i viao.



BILJEŠKE:

zkv.h.org.rs



RUJAN

Ima 30 dana.

SEPTEMBAR

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Srid.	1 Egidij op.	19 Andrija m.
Četv.	2 Jodok b.	20 Samuilo
Pet.	3 Mansvet b.	21 Tadej ap.
Sub.	4 Rozalija d.	22 Agatonik m.
36. Ned. Isus uskrisuje mladića u Naimu. Lk. 7, 11.		
Ned.	5 15. po Duh. Laur Just	23 14. N. Lup. m.
Pon.	6 Zaharija	24 Evtihij m.
Utor.	7 Marko Krizin	25 Bartolom ap.
Srid.	8 Rod. b. d. M.	26 Adrijan m.
Četv.	9 Petar Kl.	27 Timen vel.
Pet.	10 Nikola Tolent.	28 Augustin
Sub.	11 Prot. i Hijacinto mm.	29 Usjek. Iv.
37. Ned. Isus izliječi čovjeka od vodene bolesti. Lk. 14, 1.		
Ned.	12 16. po D. Ime Marij.	30 15. N. Alex.
Pon.	13 Amat b.	31 Pol. poj. B.
Utor.	14 Uzv. sv. Križa	1 Simeon
Srid.	15 Žalosna Gospa Kv. †	2 Mamant
Četv.	16 Ljudmila	3 Antim m.
Pet.	17 Znaci r. sv. Fr. Kv. †	4 Vavila m.
Sub.	18 Josip Kuper. Kv. †	5 Zaharij pi.
38. Ned. Koja je najveća zapovijed u zakonu. Mt. 22, 34.		
Ned.	19 17. po Duh. Jan. b. m.	6 16. N. Evdok.
Pon.	20 Eustahij	7 Soson m.
Utor.	21 Matej ap.	8 Rodj. b. d. M.
Srid.	22 Mauricij m.	9 Joak. i Ana
Četv.	23 Lino p., Tekla d. m.	10 Minodora
Pet.	24 Gerardo b. m.	11 Teodora
Sub.	25 Kleofa m., Aurelija	12 Avtonom
39. Ned. Isus izliječi bolesnoga od oluga. Mt. 9, 1.		
Ned.	26 18. po Duh. Cipr. i Just	13 17. N. Kornel
Pon.	27 Kuzma i Damjan mm.	14 Krstov dan
Utor.	28 Većeslav kr.	15 Nikita
Srid.	29 Mihael arh.	16 Evfemija m.
Četv.	30 Jeronim	17 Sofija

Sunce.

Sunce ulazi 23, u 7 sati. pr
pod o u znak Tezulje; tim
počinje jesen,

Izlazi Podne Zalazi

1. 5 s. 22 m.	11 s. 59 m.	6 s. 38 m.
8. 5 „ 31 „	11 „ 57 „	6 „ 24 „
15. 5 „ 39 „	1 „ 55 „	6 „ 12 „
22. 5 „ 48 „	12 „ 52 „	5 „ 58 „
29. 5 „ 57 „	11 „ 50 „	5 „ 44 „

Dan se smanji za 1 s 30 m



Misečeve mine.

Trećak 5, u 8 s, 5 m, u
večer,

Mlad 12, u 1 s 52 m po
podne,

Prvak 20, u 5 s 55 m, u
jutro,

Uštap 28, u 5 s, 57 m, u
jutro



Vrime.

Rujanski hlad
Gotov jad.



Većernji žar, duga,

Slično kao zora oglašuje i
većernji žar — ako je silno
rumen, osobito ako se širi
prema sjeveru — kišu i vje-
tar; ako se širi prema jugu
— lijepo vrijeme,

Večer rudi :

Radost budi :

Večer žari :

Da nam kvari.



BILJEŠKE:



LISTOPAD

Ima 31 dana.

OKTOBAR

Dani		Řimski kalendar	Řečki kalendar
Pet.	1	Remigij	19 Evmenij
Sub.	2	Andjeli čuvari	20 Tiofim
40. Ned.		Priča o kraljevskoj svadbi. Mt. 22, 1.	
Ned.	3	19. po Duh. Kandid	21 18. N. Evstatij
Pon.	4	Franjo Asiški	22 Kodrat
Utor.	5	Placid	23 Foka
Srij.	6	Brunon pr. Vjera d.	24 Zač. Iv. Krst.
Četv.	7	Ružarje	25 Tekla
Pet.	8	Brigita ud.	26 Evfrosima
Sub.	9	Dionisij	27 Sp. Ivana ap.
41. Ned.		Isus ozdravi siná kraljeva čovjoka. iv. 4, 46	
Ned.	10	20. po Duh. Franjo	28 19. N. Kelistr.
Pon.	11	Nikasij	29 Hariton
Utor.	12	Maksimilijan	30 Kirjak
Srij.	13	Eduardo kr.	1 Grigorij m.
Četv.	14	Kalist p.	2 Pokr. Bogor.
Pet.	15	Terezija d.	3 Kiprijan m.
Sub.	16	Galo op	4 Dionisij m.
42. Ned.		O kralju, koji obračuna sa slugama. Mt 18, 15.	
Ned.	17	21. po Duh. H. ud.	5 20. N. Jerotej
Pon.	18	Luka ev.	6 Haritima m.
Utor.	19	Petar Alk.	7 Toma
Srij.	20	Vendelin pr.	8 Sergij
Četv.	21	Ursula dj. m.	9 Pelagija
Pet.	22	Kordula dj. m.	10 Jakov Alf.
Sub.	23	Ivan Kapistran	11 Evlampij
43. Ned.		Je li slobodno dati porez cesaru. Mt. 22, 15.	
Ned.	24	22. po Duh. Rafael	12 21. N. Filip
Pon.	25	Hrisanto i D. mm.	13 Prov i Tarah
Utor.	26	Demetrij	14 Karpo
Srij.	27	Sabina m.	15 Paraskeva
Četv.	28	Simon i Juda T. ap.	16 Evtimij
Pet.	29	Narcis b.	17 Longin
Sub.	30	Marcel m. Alfons	18 Osija pr.
44. Ned.		Isus ozdravi ženu od krvotoka Mt 9, 18	
Ned.	31	23. po Duh. Vuk b.	19 22. N. Luka

Sunce.

Sunce ulazi 23. u 6 s. u večer u znak Štipavca.

Izlazi Podne Zalazi

3. 6 s. 03 m. 11 s. 49 m. 5 s. 36
 10. 6 s. 11 m. 11 s. 47 m. 5 s. 23
 17. 6 s. 21 m. 11 s. 45 m. 5 s. 10
 24. 6 s. 31 m. 11 s. 44 m. 4 s. 58
 31. 6 s. 40 m. 11 s. 43 m. 4 s. 47

Dan se smanji za 1 s. 33

Misećeve mine.

Trećak 5. u 1 s. 54
 u jutro.
 Mlad. 12. u 1 s. 50
 u jutro.
 Prvak 20. u 1 s. 28
 u jutro.
 Uštap 27. u 3 s. 9
 po podne.

Vreme.

Kad oktobrom mnoga m
 g'a pa
 Bit će zimi snijega na s
 strane.

Magla.

Kod magle pazi najpri
 gdje se pojavljuje : na b
 govima i u nizini.
 Ako se na bližnjim l
 dima vidi posve laka. tan
 magla, poput bijela di
 ili vodene pare, pa se
 magla diže, dijeli i nap
 kon ishlapi, znak je za su
 vrijeme.

Gore se puše.
 Polja se suše.

BILJEŠKE:



STUDENI

Ima 30 dana.

NOVEMBAR

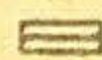
Dani	Kimski kalendar	Grčki kalendar
Pon.	1 Svi Sveti	19 Joel
Utor.	2 Dušni dan. Justin m.	20 Artemije
Srij.	3 Humberto b.	21 Ilarij
Četv.	4 Karlo Borom.	22 Averkij b.
Pet.	5 Emerik pr.	23 Jakov ap.
Sub.	6 Leonardo pr.	24 Areta m.
45. Ned. O sijaću, koji je posijao dobro sjeme., Mt. 13, 24.		
Ned.	7 24. po D. Engelb. b. m.	25 23. N. Markij
Pon.	8 Godfrid b. Bogd. pr.	26 Dimitrij
Utr.	9 Teodor m.	27 Nestor
Srij.	10 Andrija Avel.	28 Potka vlm.
Četv.	11 Martin b.	29 Anastazija
Pet.	12 Martin p. m.	30 Zinovij
Sub.	13 Stanislav Kostka	31 Srahij
46. Ned. Kraljevstvo je nebesko kao zrno gorušično. Mt. 13, 31.		
Ned.	14 25. po Duh. Jozafat	1 23. N. Kuzma
Pon.	15 Leopold	2 Akindin
Utr.	16 Edmundo	3 Akeps
Srij.	17 Grgur čudotv. b.	4 Joanikij
Četv.	18 Roman	5 Galaktijon
Pet.	19 Elisabeta	6 Pavao b.
Sub.	20 Feliks Val.	7 Lazar pr.
47. Ned. Isus navješćuje propast Jerusalema. Mat. 24, 15.		
Ned.	21 26. po D. Pr. b. d. M.	8 25. N. Z. Mih.
Pon.	22 Cecilija d. m.	9 Onisifor
Utor.	23 Klement p. m.	10 Erast
Srij.	24 Ivan od Kr.	11 Mino
Četv.	25 Katarina d. m.	12 Josafat
Pet.	26 Konrad b.	13 Ivan Zlatoust
Sub.	27 Virginij	14 Filip ap.
48. Ned. Isus proriče sudnji dan. Lk. 21, 25.		
Ned.	28 1. Adv. Sosten	15 26. N. Gurij
Pon.	29 Saturnin m. Illumin.	16 Matej ev.
Utor.	30 Andrija ap.	17 Grigorij

Sunce.

Sunce ulazi 22, u 3 sata po podne u znak Strijelca.

Ulazi	Podne	Zlazi
1. 6 s. 41 m.	11 s. 43 m.	4 s. 46 m.
7. 6 „ 49 „	11 „ 43 „	4 „ 38 „
14. 7 „ 00 „	11 „ 44 „	4 „ 29 „
21. 7 „ 10 „	11 „ 45 „	4 „ 22 „
28. 7 „ 19 „	11 „ 48 „	4 „ 17 „

Dan se smanji za 1 s 10 m



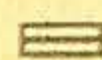
Misečeve mine.

Trećak 3 u 8 s. 35 m. prije podne.

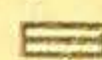
Mlad 10, u 5 s. 5 m. po lije podne.

Prvak 18, u 9 s. 13 m. na večer.

Uštap 26, u 2 s. 42 m. u jutro.



Vreme.

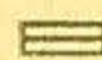
Što prije zima pobijesni —
To prije izbijesni.

Miseć i zvizde.

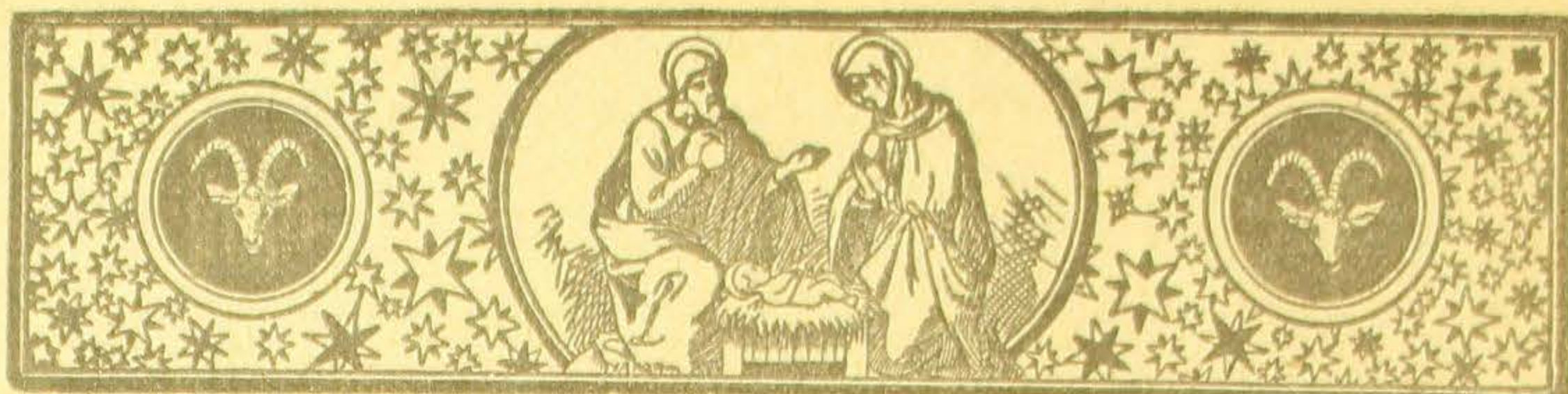
Kada je Miseć blid, osobito kad ima ogradu (gumno, vrt), i kad se ta ograda preljeva u razne boje, onda znaš, da će biti kiše (snijega).

Crvena ograda u zimi naviješta vjetar.

Obratno: čisto jasan miseć obećaje nam lipo vreme.

Miseć blid, tužan:
Dan ružan.

BILJEŠKE:



PROSINAC

ima 31 dana

DECEMBAR

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Srid.	1 Eligij b., Natalija ud.	18 Platon †
Petv.	2 Bibijana dj.	19 Avd pr. †
Čet.	3 Franjo Ksaver	20 Grigorij †
Sub.	4 Barbara d. m.	21 Uvod Bog.
49. tjedan. Ivan šalje učeničke svoje k Isusu. Mt. 11, 2.		
Ned.	5 2. Adv. Pava op.	22 27. N. Fitim.
Pon.	6 Nikola b.	23 Amfilohij †
Utor.	7 Ambrosij b.	24 Katarina †
Srid.	8 Bezgr. zač. b. d. M.	25 Kliment †
Četv.	9 Leokadija d. m.	26 Alipij pr. †
Pet.	10 Prenos. k. Loretske	27 Jakov vlm. †
Sub.	11 Damas p.	28 Irinarh m.
50. tjedan. Židovi poslaše svećenike i levite k Ivanu. Iv. 1, 19.		
Ned.	12 3. Adv. Maksencij	29 28. N. Param.
Pon.	13 Lucija	30 Andrija †
Utor.	14 Spiridion b.	1 Naum †
Srid.	15 Ireñnj b. m. Kv. †	2 Av. kum †
Četv.	16 Adelhejda ud.	3 Sofronij †
Pet.	17 Lazar b. m. Kv. †	4 Barbara †
Sub.	18 Oček por M. Kv. †	5 Sava prep.
51. tjedan. Ivan propovijeda u pustinji. Lk. 3, 1.		
Ned.	19 4. Adv. Vladimir	6 29. N. Nikola
Pon.	20 Amon m.	7 Ambrosij †
Utor.	21 Toma ap.	8 Patapij †
Srid.	22 Zenon m.	9 Z. b. d. M.
Četv.	23 Viktorija dj. m.	10 Mino †
Pet.	24 Adam i Eva Bad. d. †	11 Daniel st. †
Sub.	25 Rodj. Krist. Božić	12 Spiridion
52. tjedan. Josip i Marija čudiše se. Lk. 2, 33.		
Ned.	26 Stipan prvi m.	13 N. praoteč.
Pon.	27 Ivan ap. i ev.	14 Lekvij †
Utor.	28 Mladenci mm.	15 Eleoterij †
Srid.	29 Toma b. m.	16 Agej †
Četv.	30 David kr.	17 Daniel pr. †
Pet.	31 Silvestar p.	18 Sevastijan †

Sunce.

Sunce tilazi 22. u 4 sata
u znak Kozoroga. tim po-
činje zima.

I lazi Podno, Zalazi

3. 7 s. 23 m. 11 s. 49 m. 4 s. 10 m.
8. 7 s. 29 s. 11 s. 51 m. 4 s. 14 m.
16. 7 s. 36 m. 11 s. 55 m. 4 s. 14 m.
24. 7 s. 40 m. 11 s. 59 m. 4 s. 18 m.
31. 7 s. 42 m. 12 s. 03 m. 4 s. 23 m.

D u se umanju za 18 m. i
opet naraste za 4 m.

Misečeve mine.

Trčak 2. u 5 s. 29 m. po
podne.

M ad. 10. u 11 s. 4 m.
prije podne.

Prvak 18 u 3 s. 40 m.
po podne.

Uš ap 25. u 1 s. 39 m.
po podne.

Vrime.

Bolje decembar ružan
Nego južan.

Znakovi za vrime

Pasunca (s ijepa sunca) u
zimi navještaju snijeg i
studen (jer nastaju otuda,
št. se u višim slojevima
zraka voze ledne igle).

Dim. A o o dim spušta
(obara) — kazuje na kišu
(snijeg); ako li se okomito
diže — na lijepo vrijeme.

Dim se vja:

Sunce sije!

Dim se obara

Kiša ne vara.

BILJEŠKE:

zkv.h.org.rs

Bilo je doba...

Bilo je doba prid pet stoti lita
Od kako nas biše zarobili
Nit nas kogod požalio bio
Za nevolju niko nas ne pita.

Od vidova kosovskoga tia
Di nam slava biše ugasnula
Sve do danas goniše nas ljuto
Krv nam pila otrovnica zmija.

Bacaše nas u podrume taune
Mučili nas mukom svakojakom
Tiraše nas i šibaše grozno
Na tilu nam otvaraše rane.

Bez milosti i bez poštovanja
Vidovski nam grob su izkopali
Ne misleći to će im se vratit
Vidovo se sade njima spravlja

Prošlo j' doba robovanja raje
Svanula je zora lipi dana
Pristala je plakat naša Nana
Za nedila dušmanin se kaje

20/10. 1918.

V R

Svežanj pismica za narod.

I.

Bunjevački rode mili
Starodrevan hrabar čili
Ponosi se što te ima
Braćom dragom sa Šokcima.

Sokci blagi duše dobre
Podneli ste dosta hajke
Priživiste teške dane
Očevali jezik majke.

Što sad evo doživiste
Da vam duša mirna bdiže
Triumf slavlja sad slavite
Sinovi Jugoslavije

Pet vikovni robovi
Do sada smo bili mi
A sad stigloj doba to
Da smo opet slobodni

Gledam rod svoj mrvu sitnu
Gdi se spleo put bršljana
I bori se međ ostali
Traži rodu lika rani.

Gorčine je pun vik ovaj
Život bio j' robovanje
Lutali smo po grobovi
I gledali razpadanje.

II.

Priljubi se mladom licu tvome
Kao pčela cvitu mirisnome
Pčela cvitak lyubi i ostavlja
Ja te neću životu do kraja

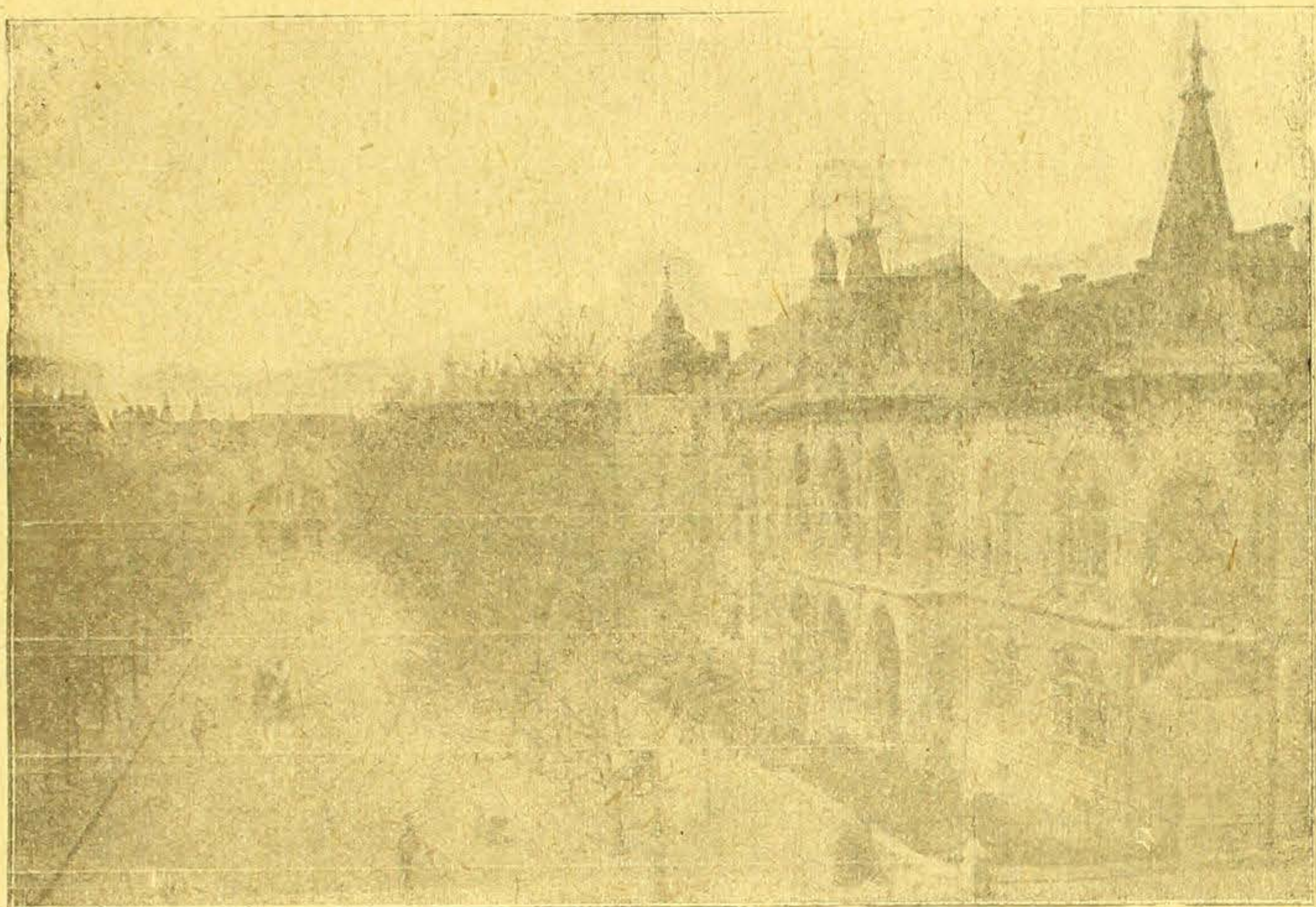
Puno nebo sitnije zvizdica
Misec plovi izmedj stada svoga
Puno more zlaćeni ribica
Vitrić pirka zove dragog moga

Kao ovitak koji pada
Kad ga jesen tmurna svlada
Tako isto mladost vene
A ostaju uspomene,

20—7. 1918

VR,

SUBOTICA.



Red palača na „Roginoj bari“.

1. Razlog,

zašto u ovoj Danici pišemo o Subotici, i to ovako obširno, jest to, što je prvo: Subotica jedan od najvećih gradova u Jugoslaviji, a drugo, što u Subotici nalazimo najveću masu Bunjevaca, koji su i ako slabim uspehom, ali prema okolnostima — svezanih rukuh i sputanih noguh — ipak nastojali, da od malo malo dobiju svi Bunjevci i Šokci po bivšoj Ugarškoj — od Erčina, do male Subotice u Medjumurju, a od Pečuha do Krašovanskih sela — po koju tračicu od narodnoga osićaja. To su Subotičani činili preko Danice i Nevena i — u jedno vrime — preko Naših Novina. Držimo dakle, da će dobro doći onima

mnozima, koji sad čuju i čuju o Subotici, ako i upoznadu ovaj središni grad Bunjevaca i Šokaca.

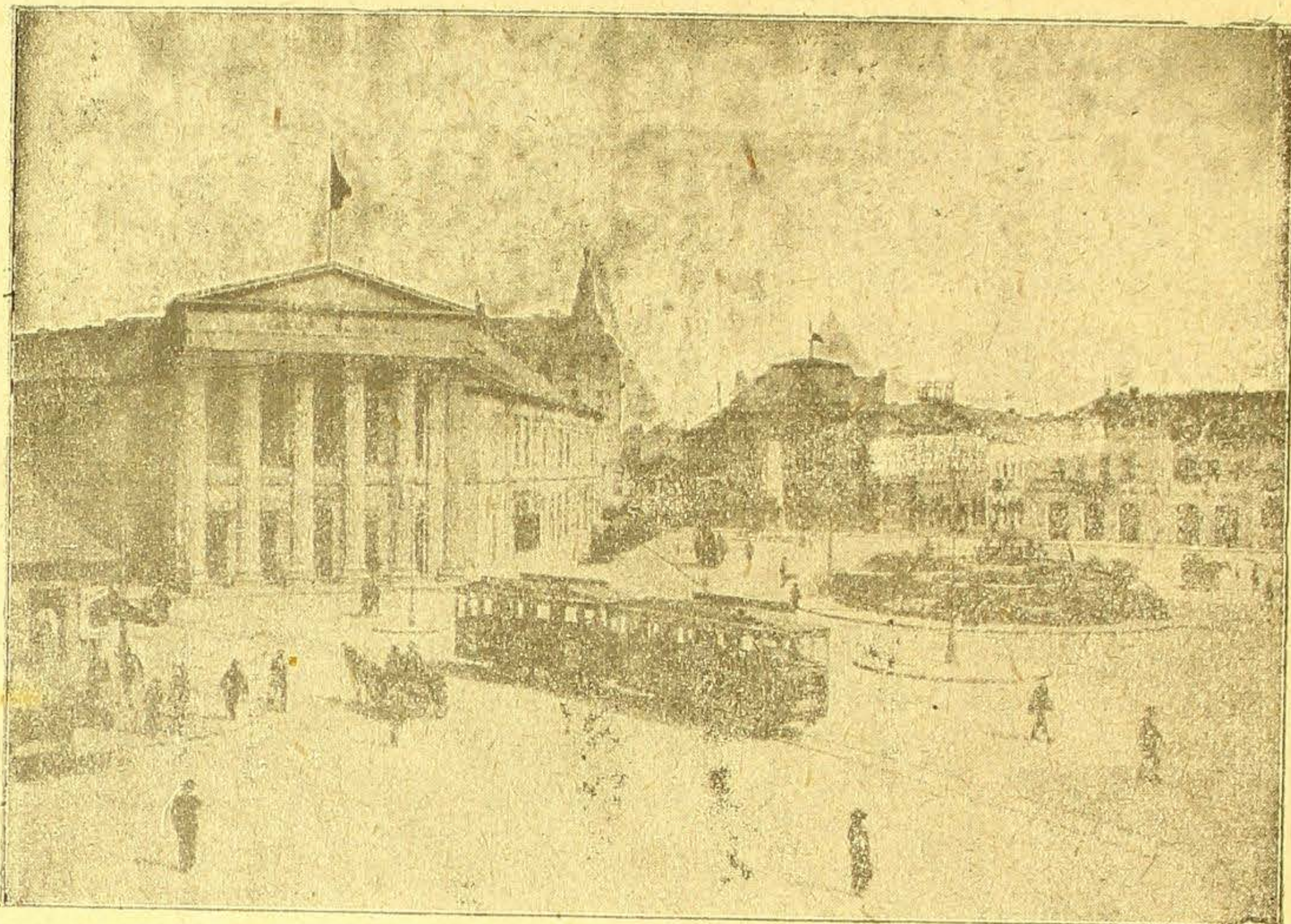
2. Položaj

geografski Subotice je ovo: U južnom dijelu bivše Ugarske srednji dio nekdašnje Vojvodine, između Dunava i Tise leži županija Bačka, Megjači od severa županijom Peštanskom i Congradskom; sa zapada dili je od Baranje, a s juga od Srema — Dunav, a sa istoka od Torontalske Tisa. U severnoj polovici Bačke prema Tisi — leži Subotica.

Sama varoš, kuće i ostale zgrade, razastire se na 1000 lanaca zemlje, na dva milijuna kvadratnih hvati. Sav atar Su-

botice, koji brazdi sa severa od Kiš Salaša, od „tri ante“, pa šiba dole, do pod Topolu, a s istoka od Bistrice, siče na zapad do Aljmaških vinograda: iznosi 174.330 katastralnih jutara, što čini preko 17 kvadratnih milja. To je jedna celina. To je sve grad Subotica. Bunjevci i Srbi koji na ovom zemljištu žive, ovako poimaju grad sam i atar. Svi građani, kad ih stranac upita, priznaju

se Subotičani medju sobom su „naši“. Prema tomu, gdi pribivaju, zovu sebe i druge: selašari ili varošani. Kad sa salaša, iz atara idju u grad, onda nikad ne idju u „Suboticu“, već „u varoš“ a „iz varoši na salaš“. ako su pak izvan atara, onda idju „u Suboticu. To je znak, da oni sav atar Subotički smatraju za jednu celinu, i vrlo je sve Subotičane iznenadio predlog mirovne konferen-



Pozorište i spomenik.

cije, kojim je polu Čikerije, Kelebije i svu Tompu htela prebaciti u Madžarsku, . . . To svi smatramo, tako, ko kad bi polovicu jednoga grada dodijelili jednoj državi, a drugu polu drugoj!

3. Geološke

prilike su ove: Po mišljenju naučenjaka, sva zemljišta između Karpata i Fruške gore,

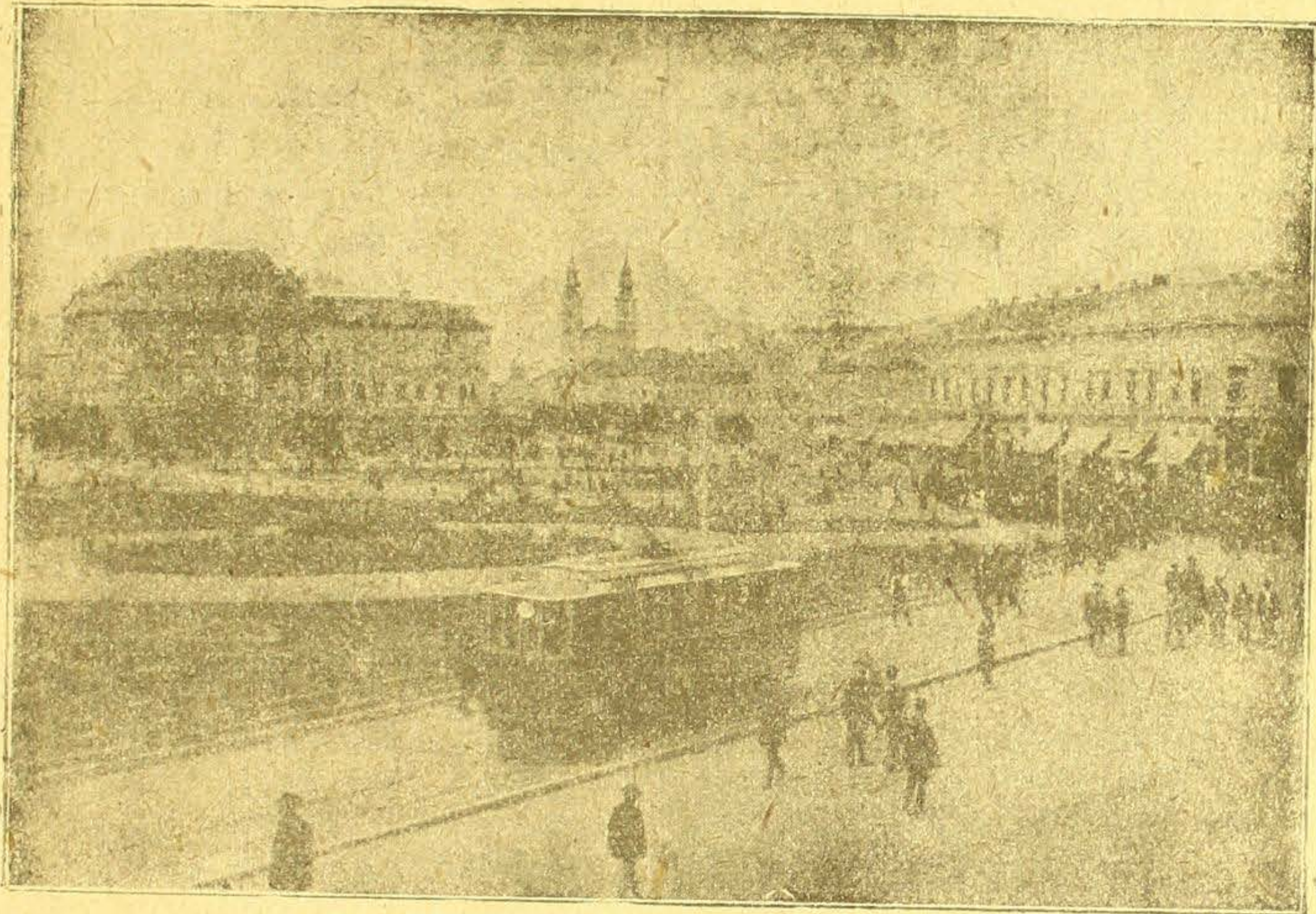
sva ta ravan bila je negda pod vodom. To je bilo jedno more. Kada je, uslid kakve god prirodne snage Gjerdap puklo i razdvojilo se tamo ono stanje te su vode, kroz Gjerdap¹⁾ sašle u crno more, a ova ravnica nagje se suva. Ali kako su vode plaho jurile na jug, udarile su se o Frušku goru, ona je talas odbila i on se vrati čak

¹⁾ „Željezna kapija“.

do gornje Bačke i više Halaša, te tu ostavi i mulj i pisak. Tako je od atara Subotičkog gornja polovica Gornji Tavankut, Čikeriju, Kelebiju, Tompu, Radanovac, Palić. Ludoš — piščine a Donji Tavankut, Sebešić. Površina atara je većinom ravnica. Na severu se nalaze „bucke“ od vijavca, a na jugu, čak u Gjurgjinu nekoliko „greda“, humaka. Takova je jedna „Brnić greda“ s koje se vidi

u čiste dane čak Haršanj planina, pod Judom. Vantelek, Načvin.¹⁾ Verušić, Gjurgjin, Zornatica, Bikovo. Šupljak, to je sama plodna crnica.

Taj dio Bačke je najviši, dosta bezvodan. U pisku su vode i Bože pomози, ali u crnici su obično loše. Po gdigod ćeš samo naći „pijaće vode“. Arteski bunari se slabo dadu kopati. u dubljini od 30—40 metara mal ne svuda je sum-



Trg sv. Trojstva.

orna voda, mnogo puta plin šikne iz rupe. Oko 45—50 metara nalazi se dobra voda. Niže, dolazi sloj od tvrdog kamena, koji još nisu mogli probušiti, pa neznadu ni šta je Polomni se svrdlo u njemu i ostane u dubini.

Istorija, ime.

Kada je postala Subotica, tačno se ne može reći. U jednom starome pismenu, koje je

pisano godine 1391. e. nalazimo spomenuto ime Subotice, ovako: Zobotka. Nekoji mađarski pisci misle i pišu, da je to mađarska rič. Sabadka.²⁾

¹⁾ Ime dolazi od doca, usrid Načvina koji ima oblik načava, načve, Načvin.

²⁾ T ko naprimer S. Iványi Szabadka. sz. k.-v. története I, uod, 2, str. 4. — On veli od r č : szabad—slobodna i-ka obr. za umanjivanje; značila bi dakle: mala slobodna. Uostalom mađarski jezik uz pridjev nikada ne

Pošto takav oblik u mađarskom jeziku nemože da postoji ime ovo nije mađarsko već čisto slovensko: Sobota, Subotka to jest mala Subota. Ovakih imena je bilo po više mistih, u Panoniji. N pr. Subotište, Mala Subotica u Megjmurju. Otkuda ovaj naziv? Po svoj prilici otuda, što se je po tim mistima nalazilo kako proštenište Bogorodičino, s bunarićom, kako toga i danas ima po svuda. Pošto pak pohađenje tih misti bijaše u dan subote, jer je subota dan Bogorodičin: nazvalo se je i misto subota, subotka, Subotište; u Mađara Szombathely: misto subotino, misto gdi se proslavlja subota. Da je ime Subotice od subotke, od prošteništa Bogorodičina, pokazuje ne samo više izvora, koji se do dan danas nalaze u Subotici, nego i kašnje mađarsko ime subotice „Szent Mária“, što hoće da rekne: „proštenište blažene divice Marije“¹⁾ Dakle Zobotka, Sabatka nije drugo, nego mala Subota, Subotica. A kad je ime slovensko onda i sedioći, koji su osnovali misto to, i to mora da su bili Sloveni. To nam se daje zaključiti otuda, da su od najstarijih vremena u ovim krajevima stanovali

meće obr-ka, već eska, n. p. szabad-owska, nagy-o-eska. — Oblik dakle nije mađarski.

¹⁾ U crkvi subotičkih Franjevaca prastari je običaj, da majke donose nejačad svoju bolesnu, uvijek u dan subotni, da ih misnik blagoslovi. Taj običaj, da majke blagoslov ištu baš u subotu i sam u subotu, nalazi se samo kad subotičkih Franjevaca. Ja smatram ovu pojavu kao ostanak starodrevnog običaja, koji je još u pred-tursko doba bio, da je, naime, ovde bilo misto, na kojemu se Subota slavila: Subotka i posli: Subotica.

Sloveni. Još za vremena rimskog vladovanja, kada se za Mađare pa ni za Kune, još ni znalo nije, spominju grčki pisci narod Boja. Ovi Boji su se nalazili između Tise i Dunava i dugo su ratovali sa Dačanima¹⁾ Sadašnjju Bačku rimski i grčki spisatelji nazivali su tada *pustinjom bojovskom*. Iste te ljude rimski spisatelji nazivlju *sarmatae jazyges*, sarmatski Jazigi Claud. Ptolomaios pak piše o njima da su metanastoi *Jazyges*, skitajući Jazigi.

Rič boj rič jazik nemože biti druga nego slovenska. A ime se tako moglo naditi tim Slovenima, da su Rimljani i Grci čuli kako ovi viču, kada napadaju: *boj boj!* Jazik pako nije drugo nego jezik kojim narod govori. Kada su došli sa Rimljanima Grcima u doticaj, spominjali su jezik, kojim bi da govore i da se razume, isto kako su „Sloveni“, otuda što umedu da *slovē* da govore jedan s drugim²⁾ Dakle već u vreme prid porod Isukrtov bili su u sadašnjoj Bačkoj Sloveni, koji su boj bili i jazik-om govorili. Car rimski Trajan koji je podjarmio Dačane bio se je i sa Slovenima Jazicima, ali ih ne savlada. Car Jadrijan je sklopio savez s Jazicima, i oni dozvolili, da se između Dunava i Tise načini nekoliko rimskih kolonija, naselja. To svidioče starine, kamene, koje i sada izvaljiva plug po ovim krajevima. Ali to mora da su bila neznatna, mala

¹⁾ Roesler Rumanische Studien, str. 28.

²⁾ Naprotiv one susede s kojima se nisu razumeli, nazvali su „nemci“

naselja, jer im ime ne ostade, ni jednome. Jazici su više puta ratovali sa rimskim Cesarima i održali su se u sadašnjoj Bačkoj usprkos silnim Rimljanima sve dok nisu iz Azije Huni zaletili. Od to doba se Jazici, ovim imenom više ne spominju. Sloveni Jazici su se s Hunima vrlo dobro slagali, jer su oni umeli, da rade i da hrane gladne Hune, Sloveni su preživili i Avare i dočekali Madžare u ovoj zemlji. Nekoji istorici govore, da su podunavski Šokci ovo lipo, oštromno otmeno pleme, našega naroda, da su oni potomci tih starih Slovena, pošto o njihovom doseljenju nikakva spomena nema dočim se u mnogima starijima pismenima spominju, po ovim krajevima, Sloveni urodjenici.

Dakle: u vreme doseljenja Madžara, bili su po ovim krajevima Sloveni i ti su već kršćani bili. To nam svidoič sam madžarski jezik, u kojemu, sva imena, svih stvari koje se odnose na kršćansku viru i mnoga druga uzeta su iz slovenskoga jezika. ¹⁾ Pošto su pak Madžari najradije selili na ravnici, ta su imena od Slovena uzeli na ravnici. Dakle ovde, po sadašnjoj ravnoj Bačkoj stanovali su Sloveni. To svidoiče i najstarija mesta: Opatina (Apatin), Sombor (Sabor) Hraslina, Kula, Žabalj, Kanjiža (Knježeva), Bač (Bačko), Bodrik, Reka (Rég, Rikiča) Kalača (Kaljača), Bezdan, Congrad.

¹⁾ Kereszt, keresztyén, (krst. kršćanin); malaszt, (milost), barát, (brat, redovnik), paraszt (prost,) lany, (lane) apaca (opatica,) ispán, (župan); család (čeljad); kutya, (kuće); asztal, (stol); szerda, esütörtök i. t. d.

U vreme kada je Janko od Sibirja branio Beograd od Turaka, a došao mu u pomoć Ivan Kapistran s narodom, što ga je pokupio po sadašnjoj Bačkoj, jedno ime spominje istorija, ime junaka Tita Dugovića a to je Slovensko. Iz ovoga zaključujemo, da su po ovim krajevima stanovali Sloveni.

U starima spisima iz godine 1439 i 1462. nalazimo imena: Tavankut (Tavan-kut gdi zalazi sunce, zapad) Gjurgjev, Teret, Kukor, (kukoruša). ¹⁾

Za vreme kmetskog ustanka, što je počeo Gjurgje Dúša, po ovim krajevima se nalaze sami sloveni. Sam početnik ustanka Dúša, nosi slvensko ime, onda drugi vodj pop Vrbaš, onda opet Radosav Čelnik (načelnik) To je bilo godine 1514-e Već 1526-e godine diže se Jovan Crnojević Srbin, zavlada ovim krajevima i nazva sebe carem. Prestolnica mu je bila u Subotici, a po njegovom su imenu prozvali i selo Jankovač onda grad. Vojska mu je bila od samih Slovena. Ratovao je sa samim Ivanom Zapoljskim i vladao je u svoj Bačkoj i Banatu dok nije poginuo 1527. godine. U popisu od arcibiskupske desetine iz godine 1543, nalazimo imena Sebešić, Verušić: nesumnjivo Slovenskog karaktera.

U turskom defteru 1580 i 1590 nalazimo sela čisto slovenskog imena. Evo: Novi-Bajmak, Banovci, Čifandža, Ivan-kov, Obornjača, Tavankut, Morovica, Sunašce, Topola, Roglatica, Voštrka.

¹⁾ Tudománytár, XI. svez. Budim. 1842. str. 171.

Jedan popis iz godine 1572. ¹⁾ spominje da na Kelebiji, Tompi, Mirgešu, Ludošu, u Boršotu, Miljkutu, Ivankovu stanuju sami Raci.

Bunjevci imaju medju starim narodnim pismama jednu koja se ovako počima:

Sanak snila Budimska kraljica
Sanak snila u sanku vidila,

Da su Turci Budim porobili,

Ova pisma govori o Kaljeviću Ivanu i njegovoj „sestrici Jelici“, izgleda, ko da je ta pisma istorija Ivana Sigmunda sina Ivana Zapoljskoga. Dakle, da je pisma nastala u to doba, oko g. 1541. U toj pismi Bunjevci predstavljaju Budim, kao svoj grad, a Kraljevića Ivana, kao svoza, a za Madžare se i neznade. Ovo je jedan kulturno-historički dokaz, da su Sloveni, naročito Bunjevci u to doba već okučeni bili u ovim krajevima.

Mi imamo više bunjevačkih porodica, koje nose prezime tursko. Evo: Alagić, Aladžić, Bašić, Bašlija, Karagić, Omerović Skenderović, i drugi. Ova imena nisu doneli sa sobom oni Bunjevci, koji su došli u drugoj polu 17-og veka, kako to svidoče stare knjige.

Ta su imena po svoj prilici nosile porodice, koje su se „poturčile“. A poturčene porodice neće doći iza poraza Turaka (1686.) u zemlju gdi Turčin ne vlada. Nego te su porodice ovde bile i prije odstupanja turske sile: ili su došli kao turski vojnici ili su se ovde poturčili za vladovanja turskoga, a kada su Turci odstupali, oni su ostali tu i pokrstili se.

Iz ovoga što je do sada re-

čeno jasno je, da su po ovim krajevima od vajakada, od rimskih vremena stanovali Sloveni, neprekidno, u znatnome broju.

Bunjevci.

Ovim imenom nazivlju sada Slovene, koji govore isto, kako Srbi i Hrvati, a stanuju u Subotici i u okolici Subotice: u selima Bajmaku, Bikiću, Aljmašu, Kaćmaru, Boršotu, Gornjem Sentivanu, Čavolju, Matijeviću, Vancagi, Gari, Čantaviru, Lemešima, i u varošima Baji i Senti i Somboru.

Pošto su ovi Bunjevci pritegli vagu, da Subotica i okolica padne u dio Jsgoslaviji: živo je i opće zanimanje, ko su oni šta su oni?

Bilo je govora, pisale su i knjige o tome, ko su Bunjevci, ali je to bilo u vreme, kada se je za ovake skrajnje ogranke našega južnoga Slovenstva slabo razpitivalo a još manje hajalo. Zato ćemo, da ponovimo ono što je u drugima knjigama već predato zaboravi.

Slovena je u ovima krajevima bilo, neprekidno, od doba rimskih careva, pa dok nisu Madžari došli a odkako su Madžari došli, pa do današnjega dana.

Ime Subotice je: Subotka, Subotica, prastaro, od porekla — slovensko.

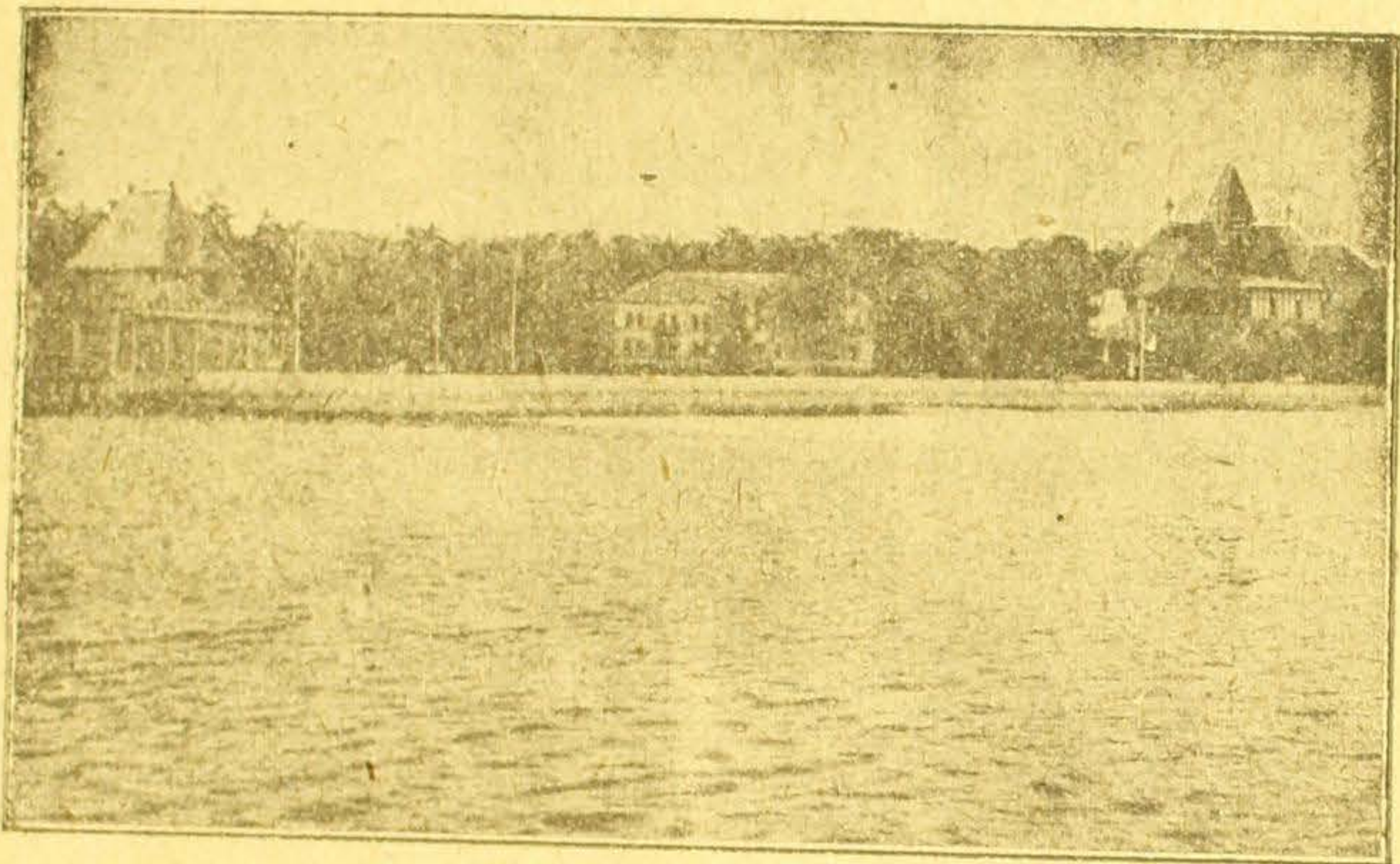
Budim, Pešta, Pomaz, Tukulj, Erčin, Kalača, Boguslava, (Bogjislo,) Baćin, Dušnok — to su sve starodrevna slovenska imena; znak i dokaz, da su tu i prije Madžara Sloveni bili.

Već g. 1429. jedno pismeno spominje, da su u Subotki stanovali stranci, „hospites“ i kraljevski stanovnici „incolne regales“. Ti kraljevski stanov-

¹⁾ Okmánytár, br. 2, 13.

nici bili su takodjer strani, ne Madžari; pošto pak ime njeno jest slovensko i nema ni traga da bi se Subotka nazvala drugčije, recimo, nemačkim imenom, zaključujemo, da su ti hospites, stranci, i kraljevski stanovnici bili Sloveni. Zato su se nazivali kraljevski stanovnici, jer su imali od kralja samoga zaštitu pred Madžarima, za svoju narodnost. Madžari su ratnici bili, i nisu se bavili

obradjivanjem zemlje. Ako je dakle i bilo Madžara u ovim krajevima, to su bili ratnici „gospoda“, koji su vladali; narod, koji je radio i sve ih hranio, to su bili Sloveni. Otuda, da je ime po gdikojeg mesta madžarsko: jer su vlastelini bili Madžari. Otuda, da pri turskoj najezdi ne bih Madžara, već sami „Raci“ u ovim krajevima, jer ono nekoliko Madžara, gospode, pobeže a narod, Slo-



Palič : Dno jezera.

veni — ostadoše na mistu. Da je tu bilo madžarskog naroda, puka, taj bi tako ostao na mistu, kako su Sloveni ostali. ovde i u Bosnoj i u Srbiji.

G. 1464. kralj Matijaš iza oslobodjenja grada Jajca, doneo je u Bačku i u Subotku bosanskog naroda i tu ga namistio.

Ilija Rac, iz Jankovca, i žena mu Ana Mamužić i brat ženin Matijaš Mamužić g. 1678. od cara Leopolda dobili su plemstvo.

Ovi Sloveni su bili rimokatolici, jer popis arcibiskupske de-

setine iz g 1543. nabraja Slovenska mesta i sabranu desetinu ovako: Subotka 50 novčica, Tavankut 16, Verušić 18, Sebešić 19, Bajmak 16, Gjurgin 14 novčica. Car Jovanov narod ako je ostao, tamo je bio od g. 1527. G. 1572. jedan popis¹⁾ govori, da još i po Kelebiji, Tompi, Ludošu, Boršotu, Miljkutu, Matijeviću i drugim mestima stanuju Raci, a ne Madžari. Desetina ona dolazi od Raca, katolika.

Ali se u ovo doba još ne

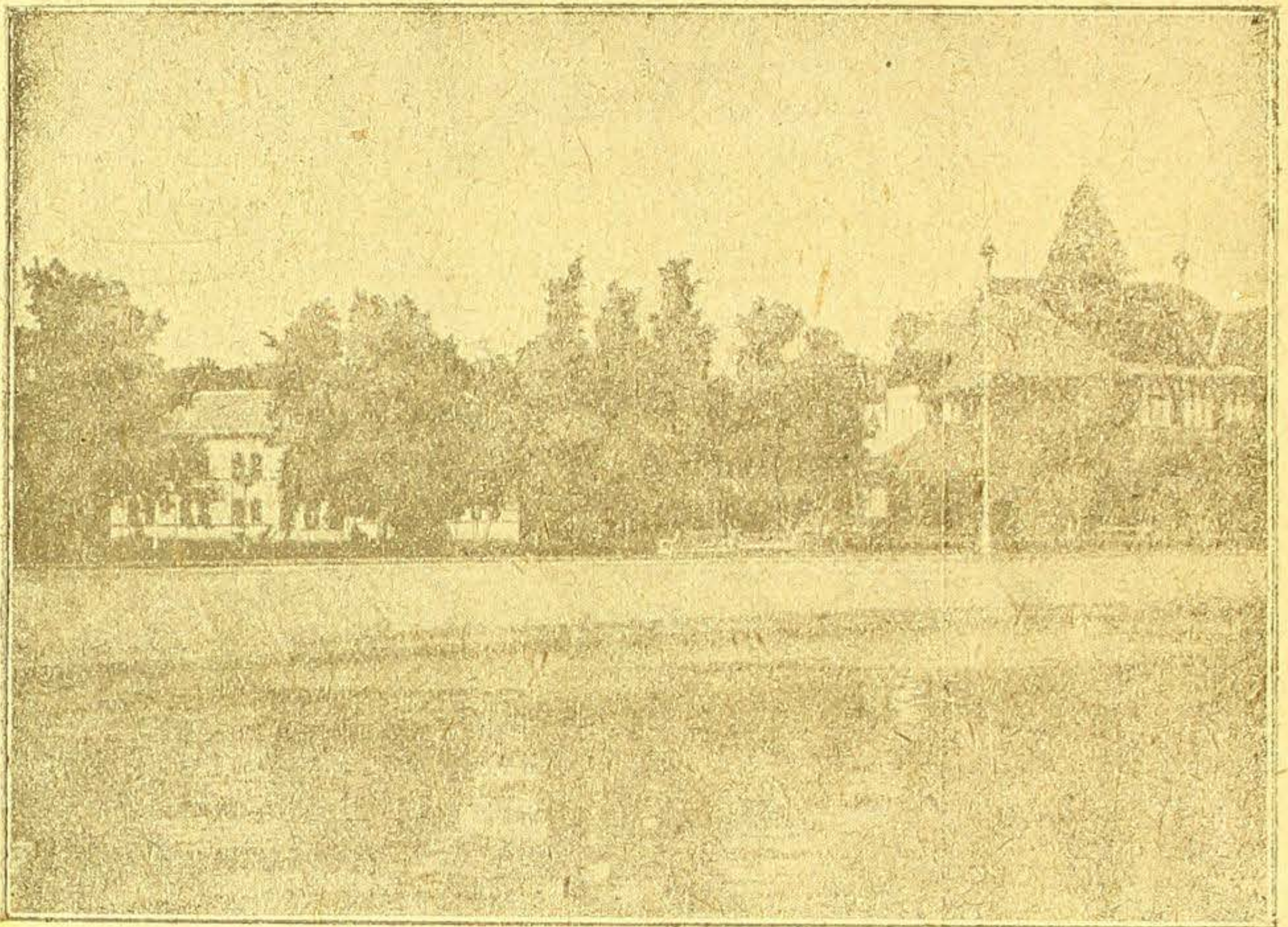
¹⁾ Tudománytár, XI. svez. 171. str

nalazi ime Bunjevac. G. 1687, posli izgonjenja Turaka iz ovih krajeva, nalazimo obilnijih podataka za Bunjevce. Tada je doveo u Suboticu kapetan, Srbin Novak Petrović 4892 „Raca“, sa turskog područja, i obećao je još i više ih dovesti u tamišvarsko okružje, ako im se dade mesta za stan, ako ih vodili svoje vojskovođe i ako ih dodile pod Nemce više oficire, a ne pod Madžare. „Madžare ne volimo, veli u pismu,

jer je narod madžarski dosada hrgjavo postupao sa Raca“. To su bili Srbi.

U isto doba Maksimilijan, bavarški poglavica, kod Šikare piše cesarskom dvorskom ratnom savetu, da primi katolike Raca i da njim dade tri palanke: Segedin, Suboticu i Baju, da ih utvrde i brane ta mesta²⁾ U protokulama bečkog dvorskog ratnog saveta nalazimo ovo:

„... da će takovih Raca,



Palič : Obala jezera.

(katolika) kakovih već 1500 momaka za oružje ima, stalnih i virnih, još više privesti od neprijatelja, ovamo, pod taj uslov, da im bude dozvoljeno u Segedinu, Subotici (ovako: Sobathiz) i u Baji pribivati i ove tri palanke obrađivati.¹⁾

Onda ovo :

¹⁾ Hofkrat. 1687. Potokol. reg. fol. 400. Nr. 11.

„Marković i Juro Vidaković ištu za 5000 Raca, koji su došli od Turaka, neke stare gradine i zemlje gdi bi se nastanili i hranili. Obećaju u ime toga, da će pod komandom jednog nemačkog generala ili oficira u svako doba proti ne-

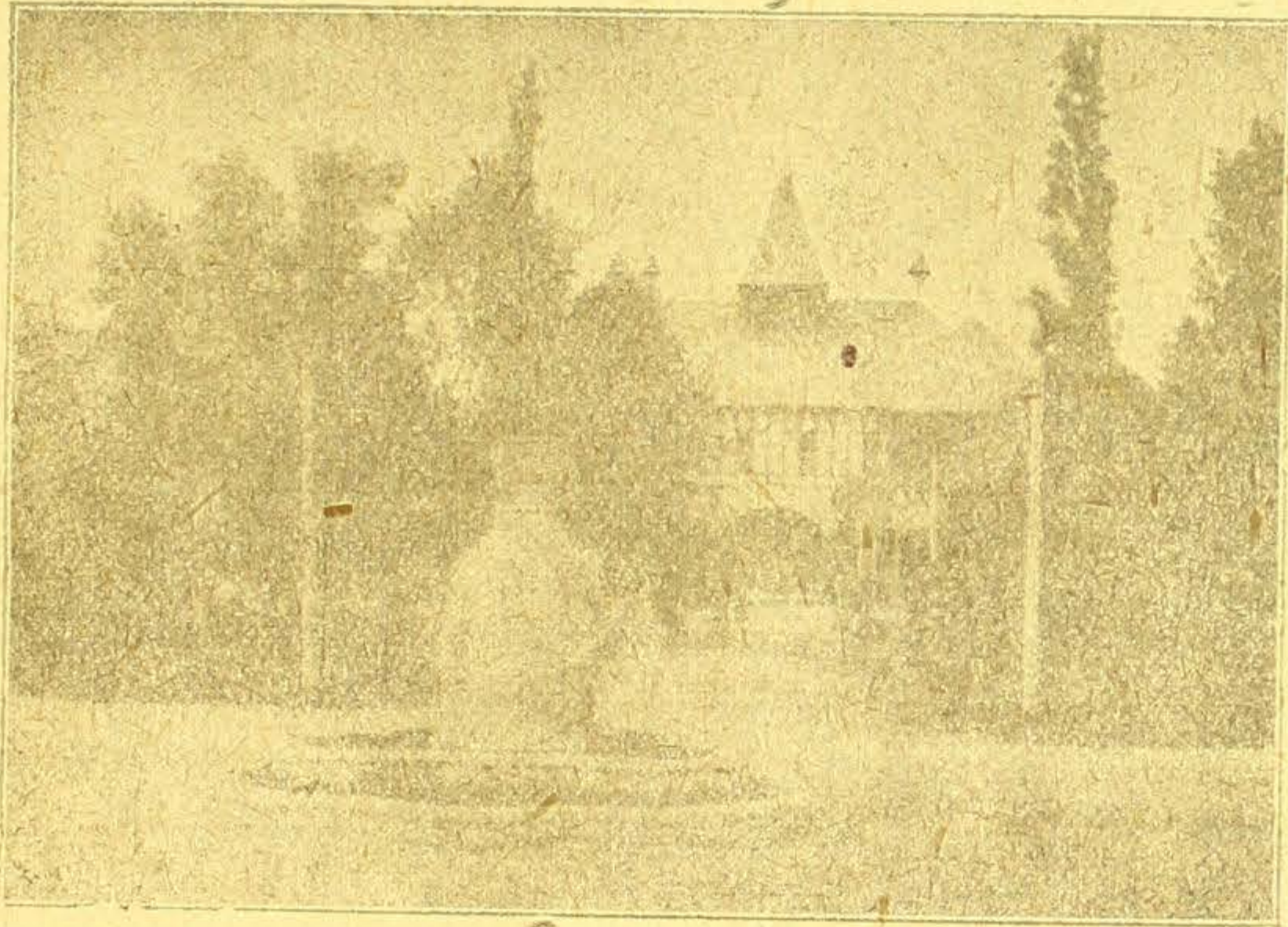
²⁾ „Churfürst... recommandirt... die kathol. Raizen.“ Hofkriegsrats archiv. Wien 1687 protok. f. 570, No 22.

prijatelju vojevati. ¹⁾ Molba bi uslišena, oni se doseliše, što svidoe knjige krštenih, koje su već 1687. godine povalili Franjevci, što su s njima došli.

Evo nikoja imena, koja su u početku — u matičnoj knjizi zabilježena :

1.-og decembra fra. Bartol Benjović krstio je dite komu je ime: Katarina: Roditelji: Ivan Parčetić i Marta Bilogri-
vić; kum: Marko Grubišić. —
Angjela, Roditelji: Nikola Ku-
batović i Jelena Vuković; ku-

ma: Stana Mrković. — Ana.
Roditelji: Andrija Dumentić i
Janja Tentodorović; kum: Ja-
kov Vojnić. — Marijanka. Ro-
ditelji: Martin Raić i Kata
Milković; kum: Petar Gjelmić.
— 5 og decembra: Marta. Ro-
ditelji: Marko Jurić i Marta
Lučić; kum: Mate Kulić. —
13 og decembra: Toma. Rodi-
ditelji: Jakov Pastorović i Mar-
ta Plević; kum: Nikola Mer-
sar. — 15 og decembra; Ana.
Roditelji: Martin Mergetić i
Marta Mamužić; kum: Mate



Palić: Vodoskok.

Kulić. — Toma. Roditelji: Pe-
tar Ivković i Ana Raić; kum:
Ivan Marković.

Imena i Prezimena ista ta,
koja i danas nose naši Bu-
njevci.

Ime Bunjevačko.

Za vrime turskog vladovanja
u ovima krajevima. Sloveni sta-
novnici okolice nazvani su Ra-

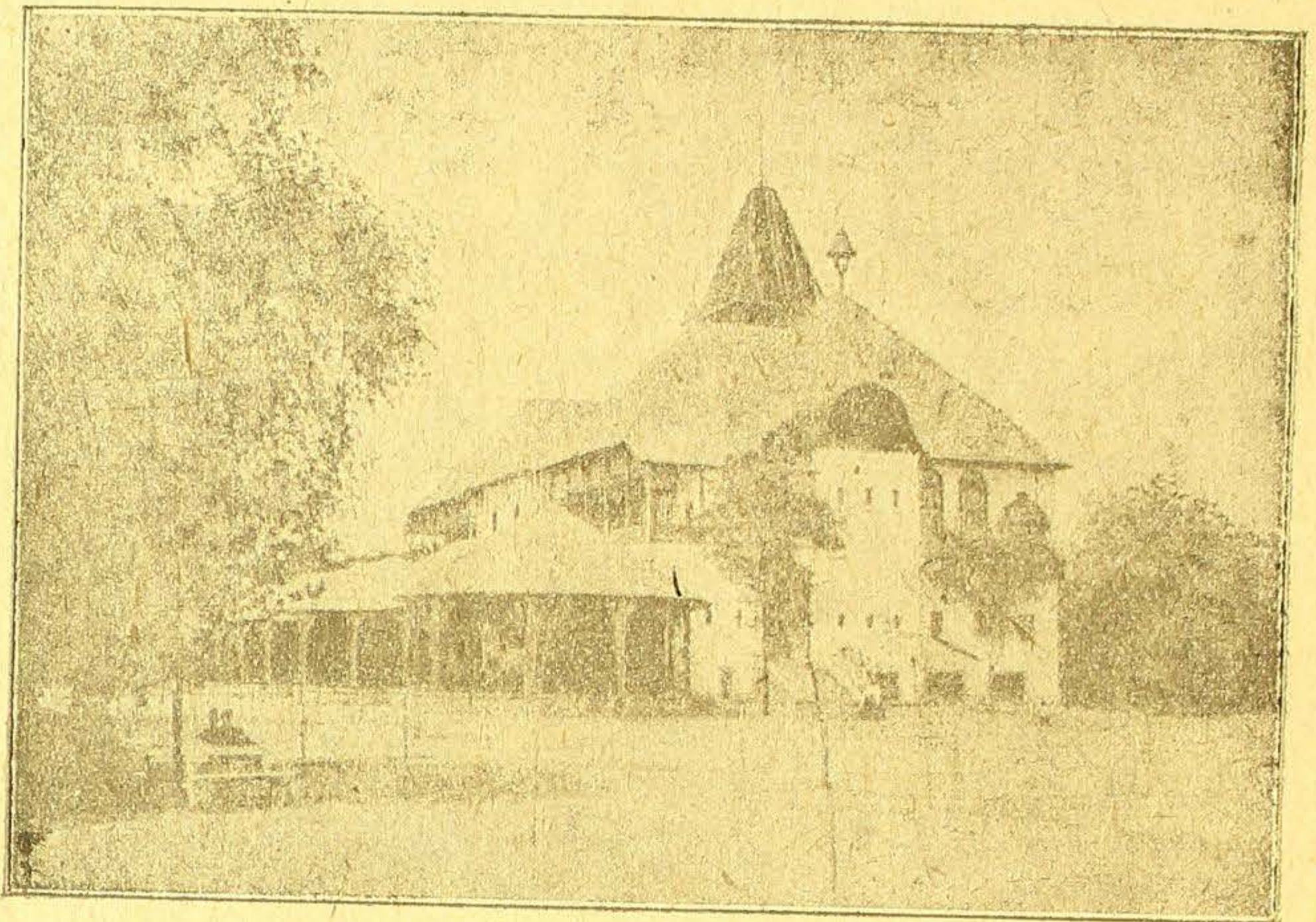
ci. U protokolima bečkoga Hof-
kriegsrata nazivaju se novi do-
seljenici Sloveni takodjer Raci,
„Raci šizmatici“ i „Raci kato-
lici“. U starima spisima zovu
ih pokatkad i Dalmatima. U
crkvenim knjigama nazivaju je-
zik Bunjevaca „lingva ilirika“
ilirski jezik.

Bunjevci, to jest Sloveni rimo-
katoličke vire, koji stanuju u
Subotici i po selima gornje
Bačke, kako i u Baji, Senti i

¹⁾ Hofkrat. 1687. protoe. regesp. fel.
573. Nr 43.

Somboru — oni sebe u prijašnja vremena nisu nikad zvali ovim imenom. — Prvi su bili subotički Srbi, Sloveni pravoslavne vere, koji su rimokatolike nazvali Bunjevcima, u jednoj žalbi, koju su upravili u Beč, 1778. godine. Sve do prija 50 godina, Bunjevci nisu sebe nazivali Bunjevcima. Onda, kada su Mađžari sasvim ukinuli racki jezik u školama i napili

čašu, da ih pomadžare, onda su oni spopali ime, koje im se je najvećma svidjalo — Bunjevci. Mađžari još, i danas zovu Bunjevca „Rac“. Pošto je to ime bilo mnogo puta za ruglo, nisu to hteli da izaberu za narodno ime. Srbin, to je značilo, i znači i danas južnog Slovene pravoslavne vere. Ni to njim se nije svidilo. Među narodom i danas vlada nič-



Palič : Veliki salon.

„Kaži mi čisto racki.“ — „E to već može razumiti, to je čisto racki kazano“. Bunjevački to samo u novije vrime i ritko upotrebljavaju.

Ali smo ime ipak ovo prigrlili. Pošto se narod već oko ovoga imena osvrće i sakuplja, mi ga moramo držati i pokušaću, da ga protumačim.

Tumači se na razne načine. Nekoji vele, da su pravoslavni Srbi prozvali svoju braću rimokatoličke vire Bunjevcima. Zašto? To nemogu dovoljno

da obrazlože gospóda tumači.

Stoji, da samo pravoslavni samo rimokatolike zovu ovim imenom, ali stoji i to da ne zovu sve rimokatolike ovako. Naprimer Šokci su isto tako rimokatolici i braća pravoslavnim Srbima, pa ih ne zovu Bunjevci, već Šokci. Dakle naziv Bunjevci, ne da se tumačiti sotim, da su oni bundžije proti pravoslav'ja, jer to bi se isto tako odnosilo i na Šokee.

Pošto se pravoslavlje kod južnih Slovena karakteriše i

ovako „srpska pravoslavna crkva“, smatralo se, da je Srbin samo onaj, koji je pravoslavne vere. A kako je u Hercegovini i u Dalmaciji, pa i po Bosni latinska kultura od najstarijih vremena dubok koren uhvatila, i sa kulturom latinski jezik u crkvi; dok Turčin nije uzvitlao narod po tim krajevima, i izmišao vire i obrede, svaki kraj je imao svoje obilježje: ovde slovenski jezik u crkvi, a onde latinski. Kada ih je pak izmišao, počeli se i diliti: oni, koji su primili tursku viru, ti su postali „Turci“, i ako su i nadalje isti jezik govorili; koji su ostali pri slovenskom obredu, ti su pošto je po svoj Srbiji, rekbi isključivo taj obred bio poznat — zvali se Srbi; a latini, oni su, jerbo je crkveni jezik tugj, a narod isti, oni su dobili imena: Šokci. Bunjevci. Šokci, jer se krste šakom, sa svim dlanom a ne samo sa 3 prsta, kao pravoslavni; Bunjevci: mislim od one male vode, Bune rike, koja se nalazi u staroj domovini Bunjevaca, tamo kod Mostara, u Hercegovini.

Dopuštam, da ime to, kod Srba, ima i nešto porugljive prevlake, ali to nije iz samoga imena, négo zbog virske razlike, koju označuje različitost imena. — Da ime Bunjevac označuje samo virsku razliku, onda bi i Šokci dobili to ime. Ime Bunjevac je u prvom redu ime topografsko, ime od mista dobiveno, od — Bune rike.

Ime Bunjevac dakle nije stidno ime, ni po značenju, ni po — nosiocima. — Osim bačvan-
skih Bunjevaca imamo još u Lici i po hrvatskom primorju Bunjevaca, istog soja, istoga maričja.

Dolazak Bunjevaca.

Godine 1687.-e došlo je iz Hercegovine 5000 „katoličkih Raca“ pod vodstvom 18 fratara Franjevaca, pod crkvenim barjacima, koje su, kad će poći, povadili iz starih kovčega, u kojima su ovi od Turčina sakriveni bili. Kako su se oni odvažili, da krenu na gornjak, neznamo sigurno. Ali uzimajuć u obzir sav položaj tih zemalja, pokušaćemo da protumačimo ovu seobu.

Godine 1686.-e Turci su pritrpili velik poraz pod Bečom. To je uznemirilo turskog cara i vezire. Sakupili su vojsku iz sveg carstva, i iz Bosne i Hercegovine, — Ipak propade još te godine — Budim. Turci kupe vojsku, odkuda god mogu. Tako su ostali ti krajevi bez dovoljne oružane sile — turske.

Pa: zašto su baš od Bune krenuli? Kako nisu iz ostalih misti Bosne, Hercegovine?

To tumačim ovako: Tursko carstvo je sizalo čak do preko Budima. I Subotka, i Mostar, bili su u jednoj državi. U Subotki je bilo Slovena rimokatolika, u Segedinu franjevački samostan u kojemu je odhranjeno više fratara Slovena. Nalazimo ime fra Jerka Guganovića, koji se u Ludošu rodio, a 1693.-e godine je bio već sridovičan čovik, svojih 40—50 godina. Pošto su fratri — u trgovačko ili ratarsko odilo obučeni — išli po svim krajevima turske carevine, možemo reći sigurno, da su bili u vezi segedinski samostan sa mostarskim i ostalima manastirima.

Narod oko Mostara bio je, a i sada je osobito krasnog soja. osobito blage ćudi, a ta-

kovi su više zuluma imali da pritrpe od Turaka, zato su oni najogorčeniji bili i najpripravniji za seobu, za beganje.

Nije nemoguće, da je upravo u mostarskom namastiru bilo koje Slovenče od Subotke, oni su imali veze i poznavali ove krajeve u Bačkoj, pa kad njim se pružila prilika — Turci se uzvrtili, vojska, paše, begovi, otišli u boj oni se digoše i s fratrovima i s oružanim muževima proturaju se kroz Bosnu do Bačke.

Milicija. Turske najeзде.

Odmah godine 1687., dolazkom 5000 Bunjevaca, kojima su vodje bili 18 fratara, a vodje oružanih „momaka“ Marković i Gjuro Vidaković, koji su u Beču isposlovali, da se ovi „katolički Raci“ mogu ovde nastaniti, takodjer dolaskom 4892 „Raca“, Srba, koje je doveo Novak Petrović, pojačani dosadašnji Sloveni postali su tako jaki, da je ova okolica Congrad, Segedin, Bečej, Subotica, Senta, Martonoš postala milicija, Svi muškarci bili su vojnici i morali su vojevati, kuda su ih god slali avstrijski generali.

Muško je otišlo na vojsku, a kod kuće su ostale žene, dica i starci. Dogodilo se, da je cesareva vojska otišla na jednu stranu, a s druge strane udarili Turci.

U starim knjigama subotičkog manastira nalazi se opisan po koji događaj iz ovih vremena.

Ove knjige pišu, da je Turčin g. 1692. e opet sidio u subatičkom gradu. Narod se pak rasio po pustarama i sakrivao po šumama i po ritovima. Turski konjanici, Tatari, zahvatili su

ove pustare, i što su našli to su sve pohvatali, otirali i odneli stoku, hranu, dicu, divojke, mlade žene; to su odneli i prodali u roblje, stare su sasikli. Mnogi su se posakrivali u rit palički, te ludoški, pa kad je neprijatelj najezdio tuda, oni se zagmurili u vodu, i da se ne zadave, kroz trščanu civ disali ispod vode. Ali je neprijatelj lukav bio. Došli Turci, stali kraj vode pa prisilili one već uhvaćene Bunjevce da viču: „Kate, Mare, Bare i otišao je prokleti poganin, hodte na polje, ne mojte se bojati!“

Nekoji su povirovali, izašli iz rita i Turci ih pohvatali. Tako su uhvatili Turci dvi mlade Algaševe, i odneli ih u robstvo. Jedna je bila od Kopunovi, materina sestra Jose Jaramazovića, varoškog senatora, a druga je bila od Sučićevih.

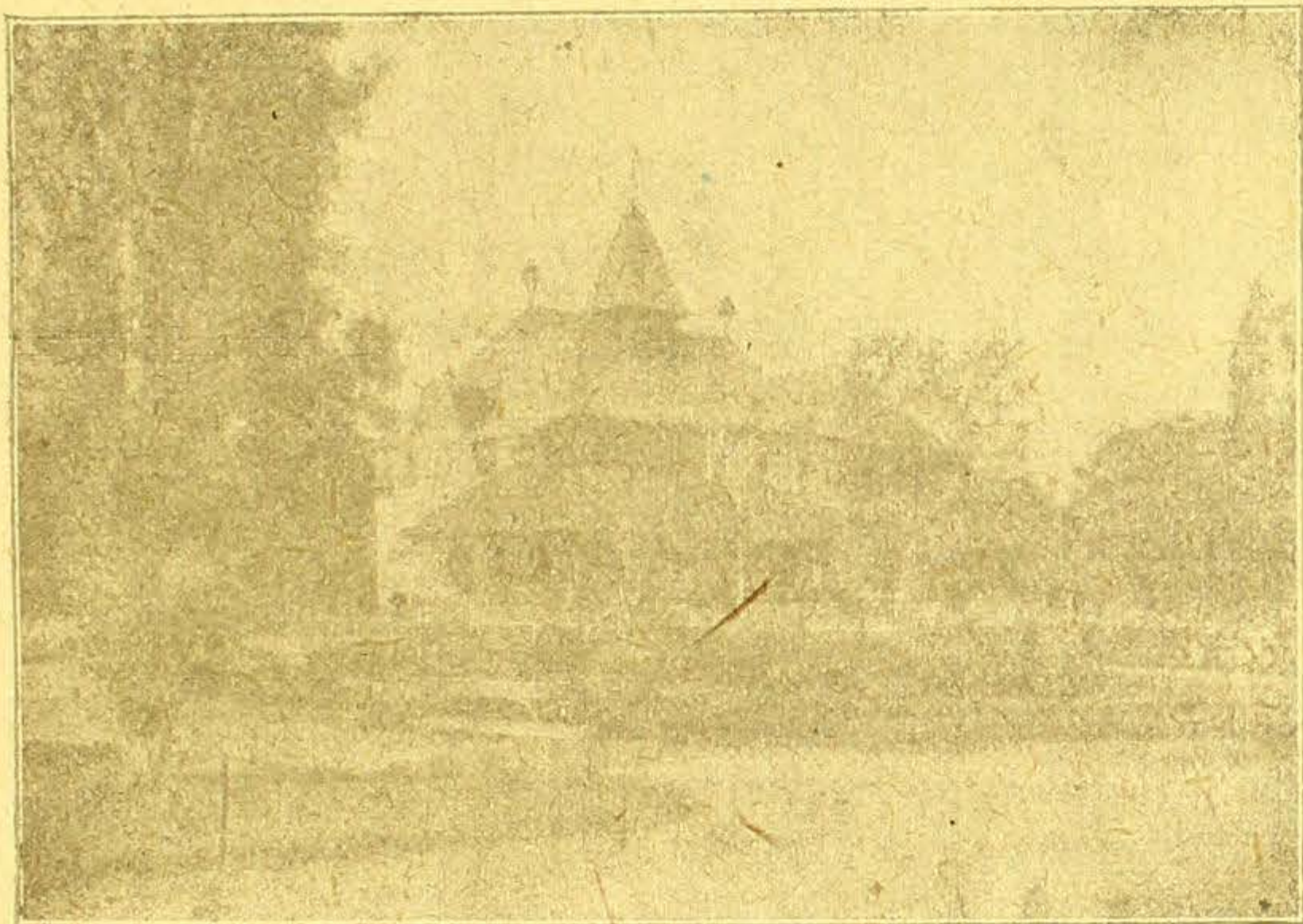
Subotičani, starci, žene, dica pošto su svi, koji su bili za oružje otišli na vojsku — starali su se za sebe sami, kako su znali. Pokraj ludoškog jezera utaborili se. Izbacili jendek naokolo, načinili bedem, a na bedem, otkud, otkud ne, namistili nekoliko mužari, topova bez točkova, u „tvrđjavu“, dotirali stoku, doheli sve blago, starci i momčići postajali na bedeme: pa daj čuvaj i brani! Ali ih je loša srića snašla. Naježdile tuda Tekelijine horde, tabor lako osvojili, živo, što stigoše sasekli, a blago oteli. Godine 1692, 1693, 1694, 1695 i 1696. e bile su najteže za narod naš. U spomenutim knjigama, osobito u knjigama krštenih ne nalazimo ništa zabileženo. I ovo je znak, da su muževi bili na vojski.

Narod se je raštrkao na sve

trane, jedared su bili čak u Ankovačkoj šumi. S narodom je bio uvijek po jedan franjevac, redovnik. Najviše su se vili oko "oca Šandora". Jedared ih je saletio Tekelijin kapetan, neki Virag, pa je saseko mnogi narod, među ostalima 30 staraca. To je bilo tu, gdi je sada kapelica svetog Roke. Tu su i sahranjeni.

Više puta su bižali čak u Segedinski manastir. Tu su ih

fratrovi zaklonili i zahranili, dok se nisu mogli povratiti u svoje puste stanove. Kada su pak došli do boljeg života, oni su vraćali ocima redovnicima ljubav tako, da su im nosili u poklon hrane, pilića, prasadi, teladi i svačega, što je Bog njima dao. Taj običaj i danas postoji. O svetom Antunu subatički franjevci dobiju — svake godine — lip broj prasica, gusaka, pilića i drugoga živeža.



Palić : Dio parka.

Kad su g. 1697. e Turci konačno istirani iz ovih krajeva, povraćali su se Bunjevci u Subaticu. Tu su našli nekoliko turskih kuća, dvokatnica ali već naherenih i poharanih i našli su „kulu“ i malu tvrđavu tu gdi je sada „stara crkva“ i franjevački samostan. Stari toran od tvrđave. Tvrđava je bila „na gredi“, na visini, a ispod nje se jezerila čak do željezničke stanice, do palače sudbenog stola i do stare varoške kuće — „Rogina bara“.

Posljednje ostatke te bare duž željezničke stanice, gdi je sada Prokeševa palača „Šarena kuća“, park i sudbeni stol zasula je varoška uprava u 90 im. godinama za vlade Laze Mamužića.

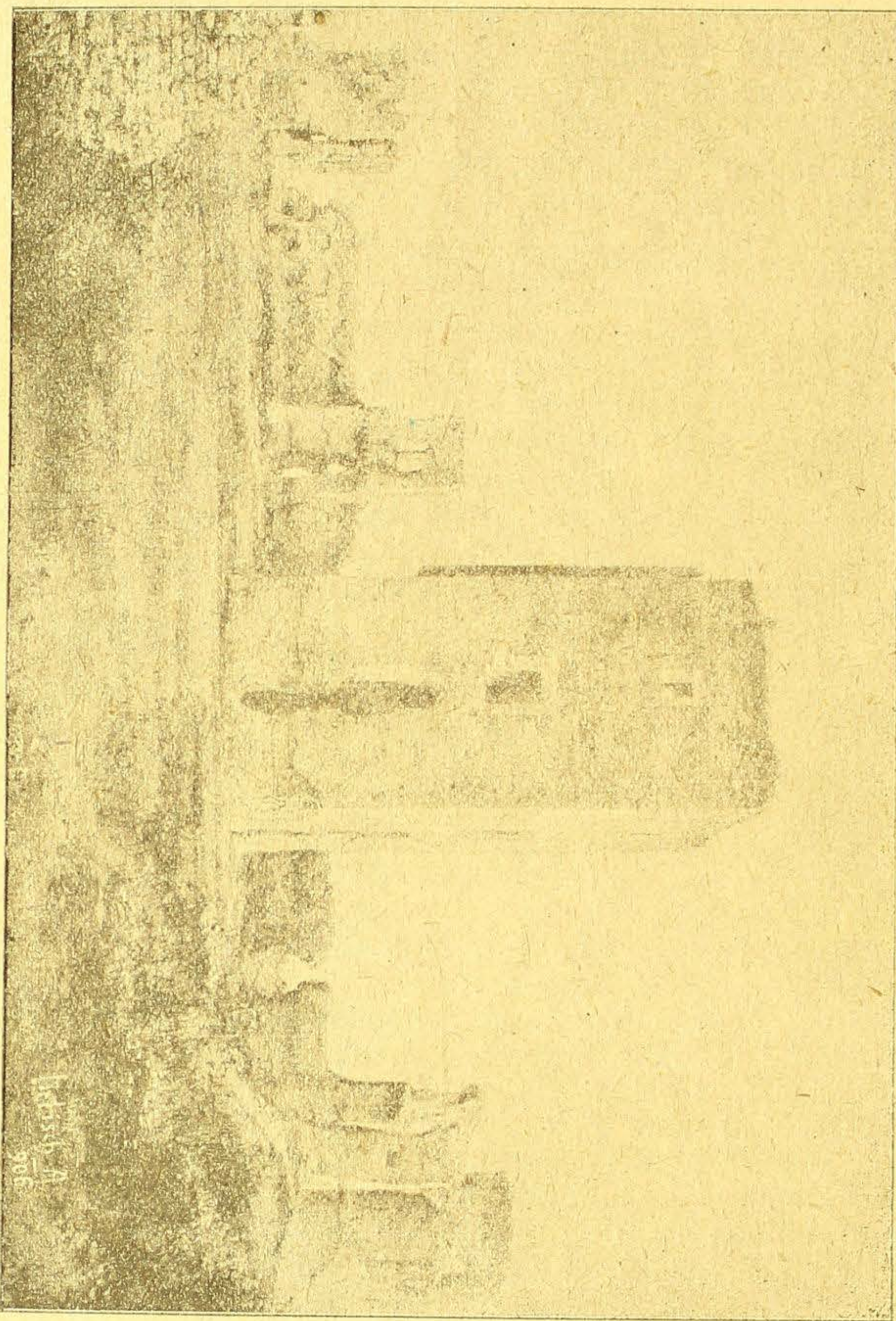
O pravoslavcima Srbima u ovima knjigama ništa se ne nalazi. Oni su, pod svojim kapetanom također vojevali u casarevoj vojsci.

Godine 1690 e Arsenije Černo- vić, peški patrijarh doveo je iz tih krajeva veliko umnoštvo

naroda, koji se je rasijao po svoj Madžarskoj, a za najviše po Banatu, Bačkoj i Baranji. Sto je bilo za konja i za oružje to je sve stalo u cesarovu vojsku. Za zasluge, koje su

stekli cesar je na molbu patrijarha dozvolio, da doseljeni „narod racki“, bude slobodan i nezavisan kako od županije, tako i od kmetovanja. Dobili su godine 1700. povlasticu, po ko-

Bačka gradina



joj; sav cili narod racki, dakle i opština u Subatici, slobodna je od varmegje, kako i od spahiluka, kako i od svih opštinskih nameta i poreza. O su-

batičkoj i somborskoj miliciji general Schlick je pisao cesaru da je dobroga ponašanja i da su oni, kao Dalmate, rimo-katoličke vire pa su „u slučaju

ogibelji pouzdaniji, nego raci bečko-istočne veroispovesti“.

E sad godine 1687-e došlo Srba 4892, Bunjevaca do 1000, dakle mal' ne u jednakom broju. G. 1700 piše, generala su u Subatici „Dalmate“, rimokatolički Raci. Dakle ili su se Srbi priselili na druga mesta, ili je ovde „rimokatoličkih Raca“ i pre ovog doseljenja bilo, i to mnogo, jer za desetak godina za one se gotovo i nema, već se ovi spominju jedini!

U ostalom, matične knjige crkvene datiraju od g. 1743. e. onda nalazimo već jednog podkapetana Srbima, Ranisava Krnjajškoga. Šta je bilo prije sa Srbima? Virovatno je, da su bili nastanjeni po obližnjim selima: Kanjiža, Mole, Martoš, Senta. Ada, Petrovo selo, Bentomaš, Fegjvarac, Žabalj. Posli, kako su se od Turaka konačno oslobodili ovi krajevi, u subotičkom gradu je sidio kapetan Bunjevaca militaraca Luka Sučić. U jednom popisnom arku ¹⁾ od g. 1700. ovo se piše o njemu: kapetan; rodio se u Albani, Bosna; otac mu je ondje „vojevao“. (Da li u turskoj vojsci?) Sada mu je 22 godine, oženjen, u Bosni bio „hajduk“. — štogod ratiro s Turcima, pa morao da bježe u goru i ondale udarao na njih. — 10 godina, sada je u Subatici, već evo 12 godina kapetan; bio je u 12 bitaka; bio je i uhvaćen, pa je iskupljen sa 1000. talira. Ima jednog odrasloga sina. G. 1690.-e bio je plemstvo, isto tako i Gjurio Vidaković o kojemu knjiga kaže da je bio „zapovjednik tvrđave subotičke“. To

se ne protivi sa Sučićevim kapetanstvom; Kapetan Sučić je vojevao, daleko a Gjurio Vidaković mu je bio zamenik. Vidaković ima pridivak hadnagi, poručnik, a ne kapetan. Vidakovići se i danas pišu s ovim pridivkom „Hadnagj“. I narod ih tako zove: „Adnagjevi“.

Milicija je trajala do g. 1743. Sastojala je od jednog pešačkog bataljuna i od dva konjička stega. Zato je bilo više konjanika, jer je Subotica već dobrim dalje bila od same granice, pa kad bi bilo potrebito, da graničari dobiju pojačanje, konjica bi brže stigla, nego pešadija. Ovoj vojsci je bio zapovjednik subotički kapetan, koji je sidio u „kuli“. Ovde navodim imena kapetana, kako se još moglo da nadje u arhivu, listnici bečkog ratnog vića Hofkriegersrata. Od početka, pa do g. 1714.-e bio je Luka Sučić; od 1714. do 1724. e Ilija Sučić od 1724. do 1742 e. Jakov Sučić; kao „veliki kapetan“, a uz njega dva sina Gjurio Sučić i Luka kao kapetani. 1742 e je Gjurio Sučić postao veliki kapetan, a Ranisav Krnjajski — Srbin — sa Lukom Sučićom, nalaze se uz njega kao kapetani.

Kapetan, kašnje veliki kapetan, njegovi zamenici, poručnici, barjatari, sa biranim porotnicima (eškutima) i jednim natarošom bili su magistrat, ne samo za vojsku, nego i za cilo gradjanstvo mesta Subotice.

Bunjevački običaji

1. Dužijanica (dožetevica). Kada se sa sveg atara „skine ručno“ ječam, zito i zob se pokosi i snese te sadije u krstine: priredjuje se dužijanica. Zeteoci

¹⁾ u protokoli: Hofkrat jal, 1701. o 226, exp.

„risari“, koji rade „iz desetog“, ili „iz jedanaestog“ — svaki deseti jedanaesti krst je njihov — kad su gotovi ooda jedna žetelica oplete vinac od žitnoga vlača, taj vinac metnu na glavu „bandašu“ — koji je prvi kosio prid „bandom“ — i tako pivajuć podju s njive na salaš, gazdi. Na salašu gazdarica, reduša spravlja užinu ili večeru već prema vremenu, kako dolaze žeteoci. Kad stignu, gazda izadje prid njih, i iznenada polije ih vodom. Na to nastane opće polivanje, skikućanje, cikikanje, smeh, veselje, svirka zasnira i uhvati se kolo naokolo. Na dužijanci mora biti prisnaca. To je „otezaca“ pogača slatko (prisno) sa sirom, al više sa skorupom nego sa sirom. Onda je najbolji kada ga reduša izvadi iz peći, pa je još vruć, a „sav se razboli“, raspasne, pa ga moraš kašikom jisti. Prisnac salašari, koji imaju dosta „bilog smoka“, i drugom važnijom prigodom daju prid goste. Posli obilne sofre žeteoci krenu kući — pivajući.

2. Prelo. To je gozba, koju priredjuje domaćin za svoju djecu, kćeri i sinove. O poklada ma, kada su sviraji već „potučeni“, pozove domaćin udate kćeri i djecu njinu a i muževe, zetove, takodjer i sinove, ako nisu „u kući“, a oceru u zajednici, pa tako u skupu provedu dva-tri pa i četiri dana u razgovoru, veselju, jilu i piću. Ženske malo kadgod uzmu iglu ili prešljicu. Na kraju otac daje kćerima, snajama — ako su izvan kuće — „milošću“, tako i unučadi, pa otidju svako svojoj kući. Takom prilikom mnogi se sićaju i pokojnih svojih, pa im priredjivaju „mrtvačke mise“.

Od 40 godina amo, održavaju se u Subotici „veliko prelo“ narodno veselje, uvik na „Marin dan“, 2 februara, na svitlo Marijino. Samo prošlog rata ne.

3. Svatovi. Bunjevac govori „svatovima“, držaća „svatove“. Ali kada zove goste, zove ih „čast“. Bunjevac osobito prije 30—40 godtna „pravio“ je velike „svatove“, a „imao“ je lipe pu „časti“. Znalo se častiti, svatovati po 3-4 dana, pa i po nedilju dana. Divojka ili momak kada se je vinčao „imao je lipe svatove“. — Bunjevac zna svakom svome gostu „dati čest“ jer zna šta je „čest i poštenje“.

Prosidba. Kada će mladić Bunjevac otac i mater da ženi obiće ga zapitaju, koju bi divojku. Ako im je svima po volji, onda „nose na divojku rakiju“ — prija 50 godina „rožoliju.“ Momakova strina, snaja, sestra ili tetka i još jedna ženska — kad su se raspitali kod divojke, da li je volja da se uda — obuku se, uzmu „rakiju“ bočicu rakije lipo iskićenu, maramicu i posvotu novca — obiće dukata — sidnu na kola pa odekaju divojačkoj kući, i „zaprose divojku“ — Ima stara pisma:

„Otvorite kapiju,
Nosi dika rakiju
U rakiji sto dukata
Milki oko vrata“.

Rakija ostane kod divojke. Ako nema volju — roditelji je pitaju, onda „povrate“ rakiju. Jedna žena odnese momačkoj kući sve kako je donesena. Ako divojka ima volju a i roditelji ojezici, onda rakija ostane, a stari se dogovore, „upišu“ mlade, i „zapiju divojku“, to jest, kod divojkine kuće „pretelji“, otac divojkin, dočeka „pretelja“.

I one pivaju i igraju, cupkaju.
Kad su tamo sve prisutne
izdovoljili, onda ih darivaju, pa
one podju da ja. Kad podju,
zapivaju ovako:

|: Od dvora do dvora: | ljeljo!
|: Do careva stola | ljeljo!
|: Di car vino pije: | ljeljo!
|: Car caricu budi: | ljeljo!
|: U oke je ljubi: | ljeljo!
|: Ustaj car-carice: | ljeljo!
|: Čuju se „kraljice“: | ljeljo!
|: Otvaraj sanduke: | ljeljo!
|: Pa vadi jabuke ¹⁾: | ljeljo!

|: Pa daruj kraljica: | ljeljo!
|: Kralja i kraljicu: | ljeljo!
|: Bana i banicu: | ljeljo!
|: Sva četir pivača: | ljeljo!
|: I dva rastavljača: | ljeljo!
|: Što kolo rastav ja: | ljeljo!
|: I sve kolo redom: | ljeljo!
|: Kolo na okolo...: | ljeljo.

Kad ih zaustave i zapovide
pismu, opet pivaju, kao i prvi
put. Putom pivaju i ovako:

|: Zec Boga moli ²⁾: | ljeljo!
|: Lisica ga dvori!: | ljeljo!



|: Na lisici perce: | ljeljo!
|: Na kurjaku zvence: | ljeljo!
Kada se dvi družine kraljica
susriju, onda one jače pivaju,
|: Il nam se klarjajte: | ljeljo!
|: Il nam krune dajta: | ljeljo!
|: Il ćemo se biti: | ljeljo!

¹⁾ Jabuka znači dar; napr. lipu je
jabuku dobio.

²⁾ Ovo ili je šaljivo ili ostatak mi-
tos-a, stare poganske vire, u kojoj se
je takodjer virovalo, da će doći bolja
vrimenta, da će doći Bog spasitelj, pa
će bojažljivi zec uzdat se i u Boga,
ne samo u svoje brze noge pa bega-
ti; lisica će tako pitoma biti, da će
„dvoriti“ zeca, a neće ga zadaviti,
taka pitoma, da će nositi „perce“,
što nose kokoši, koje ona dosada lov-
ljaše a kurjak tako pitom, da će no-
siti zvence, što nose ovce, koje je od
dosada davio i raskidavao.

| : Pa će krvi biti: | ljeljo!
 | : Krvi do kolina: | ljeljo!
 | : Mesa do pojasa!: | ljeljo!

Cvitnjak. U oči poroda Ivana Krstitelja, 23 eg lipnja. drži se „cvitnjak“; stariji spletu vin-
 bić od mirisavog, žutog „iván-
 koga cvieća“, dica, i divojčice,
 od 5—15 godina, nataknu te
 vince na ruku, i „priskaču vat-
 ru“, što je na srid sokaka, ili
 prid salašom užežena. Dečaci od
 15—16 godina nataknu svežanj
 slame na dugačku motku, užežu
 pri vatri pa sotom idju na kom-
 sinski salaš, pa ako još nema,
 oni upale vatru, ako ima onda
 ponove „čovu“ pa dalje. Kad
 se vatra već stiša, tiraju preko
 nje svinje, ovec govedu. Na
 cvitnjak žene, koje predu i tku
 vežu diei „narukvice“ svrte bilo
 nito s nitom druge boje, pa to
 vežu oko ruke, više grane i to
 dica ne smidu skinuti, dok se
 samo nepokida. Boje oponašaju
 boje dugine.

Milicija na dilu.

Beču je dobro došla nova mi-
 licija ne samo protiv Turaka
 od kojih su se ovi krajevi ko-
 načno oprostili, već i protiv us-
 pašima, prije Tekeliji a posli
 proti Franji Rakociji. Rakoci je
 pozvo militarce, da se priključe
 njegovu ustanku, ali oni osta-
 loše virni „caru“, te se tako s
 Rakocijom grdno potukoše Ku-
 uci i Raci sekoše se gdi se
 reše, i ne smilovaše se ni sta-
 omu, ni odojčetu, nabijaše na
 opje i kasapiše sve.

Subotičani, bez obrane, jer
 m vojska biše oko Segedina,
 kada čuju, da se neprijatelj pri-
 bližuje, dignu se i pobegnu u
 Petrovaradin i ostanu onde 2
 odine. Onda se, na glas, da je

sklopljeno primirje, vratise, i
 počmu obradivati zemlju, ali
 Rakocijevi kuruci, sa generalom
 Boćanom, koji je — premda
 Sloven — grdno mrzio Race,
 navale na Subotičane i posekoše
 mnoge, porobiše ih te opljač-
 kaše. Fratri pišu, da je narod
 12 godina pribivao u ludoškim
 ritovima!

G. 1709.-e saletila je Subo-
 ticu kuga.

1711.-e vrati se vojska, kape-
 tan zaside u kuli; dodje i na
 rod koj' od kuda, sa svojima
 fratrovima, i njih namiste u
 Kuli. Jednu prostoriju priurede
 za crkvu.

G. 1716.-e milicija opet vo-
 juje proti Turcima. G. 1718.-e
 sklopi se mir u Požareveu i od
 to doba subotička milicija nije
 više imala posla, već se đala na
 dangubu i — pljačkanje.

G. 1738.-e Subotičani su u
 Sabcu, i tu nalete na tursku
 četu, al im loša biše srića: 40
 ih pogibe, a ostale Turci zarobe
 i u Zvornik odnesu. Kući su
 pustili Pavla Skenderovića, da
 donese otkup za zarobljene. —
 Iste godine je opet proletila
 kuga priko Subotice, gdi no
 umre 78 muževa, 54 mladića i
 derana, 89 žena i 92 divojke i
 cure — od samih katolika. Te
 godine su počeli graditi kapelicu
 sv. Roke i učinili zavit post i
 molitve koje Subotica još i da-
 nas izvršiva.

G. 1740-41.-e vojevali su naši
 u Bavarskoj. Ali, pošto je to
 bilo protiv ugovora — oni su
 se samo proti Turčina obrekli
 — vrlo su se loše vladali.

Na molbu županije Bačbod-
 roške g. 1743.-e ukinuta bi mi-
 licija i u Subotici uz veliko
 protivljenje ovdašnjih Srba, koji
 su volili ostati u miliciji, slo-

bodni i privilegovani, nego da postanu građani 2-og razreda: jer Austrija je — u ono doba i druge zemlje — uzela za „državnu“ konfesiju rimokatoličku viru, a ostale je konfesije samo trpila. To je Srbe, pravoslavce, vrlo bolelo, ali im posli na korist bilo, jer su osnovali i razvili svoju crkvenu autonomiju, koja im u veliko pomogla u borbi za narodnost.

G. 1741-e tvrđjava Subotica razdili se u dva dila. U jedan „srpski“ dio car imenuje za kapetara, Srbina Ozrena Vujića, koji nije bio Subotičanin, pa Bunjevce ni malo nije volio. I ovo je doprinelo, da su Bunjevci pristali uz ukinuće milicije. Zato u drugoj polji Subotice kapetanovao je posliđaji militarski kapetan Jakov Sučić, sve do g. 1743. Tada postade.

Subotica—varoš,

i dobi zvanično ime „Szent Maria“. Posed joj stoji iz ovih pustara: Čantavir, Verušić, Tompa, Ludoš, Zobnatica, Načvin, Vantelek, Gjurgjin, Bajmak, Tavankut, Sebešić i Kelebija. Varoški je do Jasenovac i jezero Palić. Od 60 općinarskih misti popunili su 42, a 18 su ostavili za braću Srbe, koji još nisu primili novu ustanovu. Ali Srbi su se i na dalje držali milicije. Srbi su pritužili Bunjevce, da su kod dvera u molbi svojoj pritajili nekoje pustare, da nebi plaćali od njih danak. Na to bi izaslana kraljevska komisija, koju su svidoci odneli na: Kapunju, Čestisar, Jankovce, Kukurikovec, Razbojište, Nepelov i na Barčak ili Radinovac. Izjave ovih svidoka uzete su u zapisnik i vrlo su zanimive. Iz postavilo se u ostalom, da su

to samo imena pojedinih misti, kao Razbojište, gdi je bilo bitke, ili je drugi naziv iste pustara: Radinovac — Kelebija, Čestisar — dio Kelebije; Kapunja — jedan do u Tavankutu i t. d. — Srbe ista komisija zapita, da li su voljni postati građani; ovi odgovore sa: ne, na što im bi odkinut rok, da se imaju iseliti, kao militarci u Mošorin, Kovilj, Lok, Gordinovce i Gospodjince. Mnogi se i iseliše, ali do 20 kuća ostade. G. 1748 već ima 58 kuća — s onima što su se vratili natrag. U isto doba došlo je u Suboticu iz Kečkemetu 15 mađarskih porodica.

Lemeši, plemići, koji su stanovali u Subotici, prema svojim pravima, nisu hteli plaćati poreza, svaga 27 najboljih porodica. Ipak su se nagodili, ali ne svi; ti nezadovoljni su se iselili na pustaru Milić, i zasnovali selo „Lemeši“, mađarski Nemeš Milić.

Još se je vukla varoš procesa sa kraljevskom komorom, dugo godina i sa varmegjom, a ovaj se proces tako svršio, da je varoš 1771-e, na zapovid komore naselila selo Bajmak.

Iza dugog nastojanja godine 1779-e postade Subotica slobodni kraljevski grad. Te godine je sagradila i „novu crkvu“, sa dva torana. Ime su joj nadali Maria Teresiopolis. — 1785-e godine podigla je u Čantaviru župu i od to doba se računa postanak ovoga sela; s Bajmakom zajedno služilo je u svrhu, da misto varoši daje „forsponte“, voz za službena lica i za vojsku. Istome uzroku ima da zahvali postanak svoj selo Šandor. G. 1788-e javilo 80 srpski porodica i 11 bunjevačkih za Šandor. Naselje-

se je povlačilo, sve do g. 1798 tada je sudba Šindorčana konačno određena a 1804 e i pečat dobi. Kasnije se je došlo tu mnogi Nemac iz Kunbaje, Aljmaša, Bašku a i iz Bajmaka.

U francuskom ratu su Subotičani tako isto „junački“ begali od francuza, kao i mađžari, a posli su mnogo žrtvovali u novcu i krvi.

Iz rana, u 20 im godinama počeli su Mađžari da se bude. U školama i u crkvama sve se je većma izicalo Mađjarsko. Srbi su se ogradili svojom narodnom crkvom, a Bunjevci tako da nisu išli u školu, već ostali neuki.

Bunjevci

1831 e bila je „velika koera“ Do 19 rujna umrla je preko 3 hiljade ljudi, a bolesni je bilo preko 5 hiljada. U 40 ti godinama mađžarska narodna vlast se je sve većma razvijala, poplavljavala i narodnosti, tako do 1848 e. Kada je izbita buna mnogi bunjevci Subotičani koje svojevrijem, koje odredbom senata stupiše u mađžarsku narodnu vojsku. Dokle su se Srbi, koliko su god mogli radosivali toga oni su morali težačke poslove da vršu u varoši.

O bi ci na Kapunji Iványi ¹⁾ piše ovo:

„4-5 hiljada Raca, sa dvi baterije približavaju se od Bajmaka prema „varoši“. Napram deseterostrukoga broja stanovništva i napram oružane vojske do 10 hiljada, vojna sila Raca je bila vrlo malo i njihovo poduzeće činilo se presmiono.“ U Mađžara je bilo 5 topova a u Srbijanca 13 među njima „čičo“ sa mećima od 18 funti. Kod Kapunje se sukobe dvi vojske

Mađžari te ispred paljbe srbijski topova povuku, ovi podju za njima preko ćuprije i razdile se. To opazi Gal komandant Mađžara vrati se i vojsku na dvoje podijenu potera. 200 Srba pogibe, topovi i Čičo ostanu u plenu Mađžarima. Očevidci govore da je jedan Srbin lego po Čiči zagrlio ga i nije htio da ga osavi. Dočekao Mađžare i oniga sasekoše. Od Mađžara su se odlikovali kapetan Veselinović i komandir Putnik. Dva Srbina, sa svojim četama, Mađžarima i Bunjevcima.

3-eg aprila je Percel zauzeo Sentomas. U mađžarskoj vojsci je bilo mnogo Bunjevaca, ali vrlo mišani s Mađžarima. Jedan već pokojni bunjevac Blaško Périć on mi je pripovjedio: Išli od kuće do kuće. Ja sam išao sa 3 Mađžara. U jednoj kući nasrid sobe, nadjemo u koivci samo samorano, jedno lipo dite. Kad se ja nadvi nad njega on se mi o nasmijao. Ja raskrili ruke pa kažem: „nemojte da ga diramo, to je malo nevino dite.“ Ali moja dva druga odmah bajonete meni u prsa, a treći probode malo nevino u koivci. Od to doba nikad nisam mogao da zgledam Mađžara.

Ni u tikvi suda,

Ni u Totu druga.

Istina, ni Srbijanci nisu baš poiskavali, koga će da smaknu, koga li da poštede. — Jednog su starog Bunjevca obisili u njegovom sališu o sline orako na brzu ruku, ali je starac tako velik bio, da je dopro nogama do zemlje i os o živ, dok ga nisu njegovi skinuli.

Svršetak mađžarske bune je poznat, a posli nje se je rodilo mnogo pisama o tim događajima. Napr. o nekom Istvaru

¹⁾ Szabadka sz. k. v. tört. 467. str

Jović-u, generalu madžarskom — mal' ako nije bio Srbin — pivalo se:

„Saladj Pišta, eto Servijana Križaće ti na čelu duvana!“

Onda bilo, sad se spominjalo.

Vojvodina, absolutizam.

Sastojala je od županija: krašovanske, tamiške, torontalske, bačke i Srema. I u Subotici je došlo do velikih promena. Sminuli su madžarske činovnike i pomećali „virne caru i državi. Okružni, veliki župan je postao Isa Nikolić. Načelnik Subotički Pavle Antunović.

G. 1850. e je već uzeta po koja tačka od senatskog zapisnika na srpskom jeziku. Josip Manati notaroš izvojevao je, da su se od g. 1851. e svi zapisnici senata i skupštine uzimali „u Subotici“ i vodili na srpskom jeziku, latinicom. Proti ovoga su se borili, i tražili madžarski jezik u zapisnicima: Mukić, Vojnić, Galfi, Kujundžić Somborčević i Vujković ugledni općinari i senatori. — Provincijalna vlada na molbu ovih odredi, da se zapisnik madžarski piše. Gore, vladi, sve je išlo nemački; narod je mogao svoje instancije na svome jeziku da podastire senatu.

27. decembra 1860. potpisao je cesar naredbu, kojom je ukinuo vojvodinu i pripojio je Madžarskoj.

Za vrime vojvodinske uprave Subotica je mnogo napredovala.

1853. e sagrađen je „veliki bir“, Hotel k' Pešti;

1854. e pozorište madžarsko.

1854. e zasadjeni drumovi dudom, dračom i topolom.

1855. e rade na tom, da Subotica dobije željeznicu, gvozdeni put.

1856. e usade 137 uličnih lampi, za osvetljenje grada.

1859. e „Skenderjaroš“ zasade dračom i jagojedom. To je bio vijavac pisak. G. 1855. e bila je „mala kolera“.

Ustav. Naši teški dani.

Najpre g. 1860 izašla je diploma i Madžarska dobila „čula vi usav“. Za tim postepence sve više. Narodni madžarski život se ponovio i zauzeo mahn na toliko da su se mnogi Bunjevci počeli odnarođjivati. Nekoji Kujundžići počeli da se pišu Ötvöš-i, i. t. d. Posli nastale izborne i partijske borbe između 48-aša i Deakovaca.

G. 1869 škole u kojima se je još učilo bunjevački postale su opštinske postepeno i madžarske. Sasvim su ih pomadžarili 1878. godine, kada je Janoš Mukić nanovo izbran za načelnika grada. Od to doba u školi nije slobodno izustiti riči bunjevačke samo madžarski. Još nekoje vrime je vironauk išao mišovito i bunjevački, al već ima lip broj godina, kako i vironauk madžarski bijaše pridavan. U gradu gdi je preko 70 hiljada Bunjevaca!

Što se nismo svi pomadžarili, to imamo zahvaliti ovom barbarskom napadaju na narodnost našu jer je izazvao reakciju probudio nas je i vidili smę, šta nas čeka. I digli smo se, da se branimo borima za život. Drugo, što nas je ogradilo, bilo je to, da naša dica mnoga i mnoga nisu išla, nisu htela da idju u školu. „Kad mi to nerazumimo što nam madžarski kažu!“

Subotica danas.

Subotica je od g. 1579. e, po nazivu madžarskog zakona „slo-

bodni kraljevski grad“. Ima svoju autonomiju, isto, kao jedna županija.

Prostor atara Subotice je ovo: varoš opkoljavaju s tri strane vinogradi: od istoka segedinski, od zapadoistoka bucke i majšanski, od sivera hališki, a od siverozapada bajski vinogradi. — Od zapada i s juga „varoške njive“. — Iza vinograda na istoku se prostiru, do Palića oranice u „Tuku“; s one strane Palića pustara Ludoš, ovdud na sever Hajdučina, Radanovac — šume oranice i vinogradi, onda Mala Tompa, Tompa, Kelebija, na severozapad Kelebija — Čikerija, na zapadu Sebešić, Tavankut, na jugozapadu Vantelek, Gjurgjin, Naevin. Verušić, na jug i jugoistok Zobnatica Bikovo i Šupljak. — Granice: s istoka: Bištrica potocić, Razbojište. od severa Četiri ante, sa zapada Babina greda, Klarin grob, s juga bajmačka rata, pačirske zemlje i topolske, čantavirska rata, Kukurik Klisa, onda s jugoistoka, crni hat, čobanov hat, stara toranjina i šupljačka čarda. Tu nalazimo glasovito ludoško jezero Paličko jezero je likovito; Palić je kupatilo. Na severnoj obali ima lip park, nekoliko varoških zgrada, kursalona hoteli; velik broj vila letnikovaca i mnogi vinogradi. — Sav atar Subotice iznosi 132 hiljade 742 lanca. ili: 165 hiljada, 927 i pol katastralna jutra. Pustare sve skupa iznose 84 hiljade 705 i pol lanca; njive varoške: 9008; vinogradi: 3744; šume: i šikare: 7030; ritovi i sinokosi 4640; jezera, vode, močvare 1451; varoški pašnjaci 21 hiljada 291 lanac.

Stanovništvo : škole,
vira, narodnost.

Kada je g. 1918.-e srpska vojska došla u Suboticu, ova je brojila 101 hiljadu stanovnika. Od tih je: 72 hiljade Bunjevaca, 5 hiljada Srba, 4 hiljade Čivuta, četiri stotine Nimaca, a do 20 hiljada Mađžara, od tih do 10 hiljade pomadžarenih Bunjevaca, Švaba i Slovaka.

Škole. Osnovnih škola ima u gradu samome 9 potpunih škola sa 6 muških i 6 ženskih razreda. V-i i VI.-i razred samo na jednom mestu funkcija, jer dica idu iza IV.-og osnovnog razreda u srednje škole. Po salašima i u njivama ima 64 škole. O svim tima osnovnim školama učilo se samo na mađžarskom jeziku. I vironank i istorija ne samo mađžarski već „po mađžarsku“. Srbi pravoslavni imali su svoje 3 škole konfesijonalne, Jevreji jednu.

Subotica ima veliku gimnaziju, Ta je osnovana g. 1747.-e. Prvi su joj profesori bili Franjeveci Porubski Toma i Zavodski Danilo prvi direktor je bio Ranić. Ime joj je bilo: Subotička općinska gimnazija Oko g. 1900 za direktora Kostolanjije promenulo se ime u mađžarsku gimnaziju da nebi naši Bunjevci, koji su školu uzdržavali, došli do ideje da gimnaziju pobunjevče Bunjevce su još od 80-ih g. progonili u toj gimnaziji, a u najnovije doba tako je bilo da je u I. razred pošlo desetak Bunjevčadi, više njih svršili s odlikovanjem. U II.-om razredu već lošiju svedodžbu dobili a u IV.-om od pada ih sačuvalo samo obećanje, da neće nastaviti dalje! Tako su naša dica morale da se potucaju po stranim gradovima i da svršavaju nauke.

Osim gimnazija ima gradjan-
ski škola — 4 razreda, naravno
sve do lane — samo mađarska,
za dečake i za devojke; trgova-
čka viša škola, muška i ženska
sa trigodišnjim tečajem od lane
već i Bunjevačka. Od godine
1871 e ima državnu učiteljsku
pripravnu školu za ženske.

Ima u Subotici škola za glaz-
bu za crtanje i za šegrtu svoju
obrta i trgovačkih struka poseb-
ne škole. U svakom krugu od
8 krugova, ima pojedno zabav-
niše za dečicu od 3—6 godina.

Po viroispovisti ovako stoji
Subotica: ima do 5 hiljada pra-
voslavnih; do 4 hiljade mojsije-
vaca, do 1 hiljadu i 2 stotine
kalvina, željezničara, majstora,
radnika, činovnika i oko 1 hilja-
du luterana isto tako skorih do-
seljenika. Ono drugo su sve ri-
mokatoličke viroispovist.

Rimokatoličkih crkava ima:
u samome gradu 4; tri parohije
i jedna fratarska franjevačka sa
manastirom. Po pustarama ima
5 na Ludošu, na Načvinu, na
Tavančutu, na Kelebiji i na Tom-
pi Svi pet ih parohijske. Pravo-
slavne srpske 2; u gradu i u
Šandoru. Jedna čivutska bogom-
olja, jedna luteranske i jedna
kalvijska.

Ima u Subotici „Pučka ka-
sina“ koju su Bunjevci na čelu
Ago i Lazo Mamužić, osnovali
1879 e. Jedino ali plodno gnjiždo
Bunjevaca narodnjaka. U to do-
bo krenuo N-ven, mesečni list i
„Danica“ B-Š kalendar, i odr-
žano „Veliko Prilo“. Srbi imaju
Čitaonicu, a osim pučke kasine
Bunjevci su na nukovanje svojih
popova osnovali još 3 katolička
kruga u samoj varoši a dvi čit-
aonice na salašima. G 1911 e
osnovala su Bunjevke divojke
društvo koje im se nije dale

po vrđiti samo pod imenom „ka-
toičko“ inače bi bilo sumnjivo
i tako zabranjeno osnovano je
u svrhu držanja pristojit zaba-
va, sastanaka, a krenulo je
u najjedrijem narodnim du-
hu. Što nij uspio Bunjevci-
ma nikada, to je izradio „Di-
vojačko Društvo“: držalo je u
više maha pozorišne zabave —
na bunjevačkom jeziku!

Mađžari su imali Narodni
Kasino, Nezavisnjački Krug,
Gardaker i Momačko udruženje;
ovo zadnje za obrtničke kalfe.
Ovo je bilo jedno top o gnjiždo
pomadžarivanja. Socialdemokrati
imaju svoju zajednicu, u kojoj
su do sada čivuti vladovali i
radnički puk oni vodili Članovi
su bili u 90 po sto Bunjevci.
Socialdemokrati imaju vrlo raz-
vije osičaj za moderne ideje:
savesnim upravljanjem ti bi
ljudi lipih uspeha mogli dostići.

Okolica.

Od sivera su Subotici mesta:
Halaš i Majša. U halaške su
se zemlje već uvukli Bunjevci.
Odi imamo do 20 porodica,
koje u halaškom ataru „aren-
diraju“ zemlje. Od istoka je
Horgoš i Segedin: Mađžari, od-
nosno u 80 po sto pomadžareni
Slovaci. Od jugoistoka Kanjiža,
Čantavir. U Kanjiži već poma-
džareni Bunjevci u 30 po sto,
a u Čantaviru do 4 hiljade koje
pomadžareni, koje samo na-
trgnutih Bunjevaca. — Topola:
u njoj su sami Slovaci, koji su
još prije 30 godina s arc zvali
„djedjo“, dedo; sada su već
pomadžareni Pačir, polovica
Srba, pola Slovaka pomadžare-
nih. Kačmar: u njemu do 4
hiljade Bunjevaca — kreme-
njaka, a do 4 hiljade Švaba

Bajmak, sa 4 hiljade Bunjevaca, 5 hiljada Švaba i 3 hiljade pomadžarenih Slovaka; Lemeši sa 3 hiljade Bunjevaca i 1 hiljadu Mađžara. Gara, sa 3 hiljade Bunjevaca i malo više Švaba. Almaš, sa 5 hiljade Bunjevaca, 6 hiljada Švaba a do 1 hiljadu Mađžara. Bikić 2 hiljade Bunjevaca, 2 i po hiljade Švaba, a do 1 hiljada pomadžarenih Slovaka. Matijević 700 samih Bunjevaca. Gornji sveti Ivan, sa hiljadu Bunjevaca, 1 i po hiljade Švaba i do 5 stotina pomadžarenih Slovaka. Čavolj do 4 stotine Bunjevaca, do 2 hiljade Švaba. Vancaga s Bajjom: 9 hiljada Bunjevaca 5 stotina Srba, 5 hiljada Švaba 3 hi-

ljade Čivuta, 1 hiljada Slovaka i do 6 hiljada Mađžara, u 50 po sto od Bunjevaca i Slovaka postalih.

Ovi su Bunjevci u familijarnoj vezi sa Subaćanima: žene se i udaju na selo i u varoš, pa nema te sile, koja će nas razstaviti! Mi nismo od druge narodnosti postali, kao ovdašnji Mađžari, što su od Slovaka i Bunjevaca postali: mi smo od vajkada isti narod, jedna krv, jedna kost, jedna duša — do vika Subaćani, kako i svi ovi seljani jedno govore i pivaju:

Subotice bela,
Tebe nigdi nema!

p. B.

SPOMEN PJESMA.

Ivi Antunoviću

prigodom trideset godišnjice njegovd smrti

1888 — 1918.

Oče Bunjevaca, naša stara slavo!
Mili vodjo roda, ti učena glavo!
Trideset je ljeta kako s' u grob pao
A rod tvoj još nije, nije još propao.
Nek te i u grobu tješi ona miso:
Nisi rodu zalud mudre knjige piso!

Svi potomci harni bačvanskih ravnina
Sjećaju se tebe, prvog roda sina,
Dok se žarko sunce na zapadu sklanja
Angjeoski pozdrav dok se još odzvanja;
Dok nas još i jedan bude na tom svjetu
Čuvat ćemo Tvoju uspomenu svetu.

Ivo ! Tvoje ime, spominjanje milo !
 Ponajveća slava tvome rodu bilo !
 Zato ćeš i na vjek živjet medju nama
 Ako Te i krije davno grobna tama.
 Ime Ti se slavi i u pjesme zûju
 Živi Te i sada u zvjezdice kuju.

Tvoje mudre knjige, baština nam sveta,
 Pokazuju nama gdje nam prava meta ;
 Kad nas u životu stigne udes kruti,
 Ti nas umom Ivojim sve dobro uputi ;
 Da nam roda stablo novim cvate cvjetom
 Da stupamo hrabro, sa prosvjetnim svjetom.

U „Naputku“ svome mudro nam objavi,
 Nek rod vjeru čuva pravog Boga slavi
 „Bog s čovjekom“ pako istim putem vodi,
 Da nas sve u vjeri jača, preporodi,
 Jer gdje korien vjere gine, gdje se suši,
 Tamo će za cielo odzvonit i duši.

U „Razpravi“ svojoj prošlost nam otkrivaš,
 I o uskrsnuću biedna roda snivaš ;
 Predočuješ nama plemena nam davna
 Praotaca naših nižeš djela slavna
 I ljubav nam tako u srca usadi :
 „Na prošlosti samo budućnost se gradi“.

Ko marljiva pčela od cvieta do cvieta
 Putovo si, oče, širom liepa svieta ;
 Kupio si znanja sve u korist nama
 I nam darovo u Tvojim „Iskricama“,
 Da se ugledamo u prosvjetne ljude,
 Da nam u životu bolje, ljepše bude!

Vjerni novom domu, vjerni rodu biti
 Jezik roda svoga nada sve ljubiti ;
 Za svetinje ove i umrmo rado,
 Ti si nam pokazo, ako si i strado.
 Rod i Bog sam kara izdajice ljude,
 Opomenom nek nam Tvoj „Odmetnik“ bude.

„Bunjevačka vila“, svima uvijek mila
 Tko još ne zna što je tužnom rodu bila?
 Tješiteljka prava pjesmom i poukom
 A majčina mila jezika nam zvukom.
 Bunjevačkom rodu manjila je jade
 A u kolo zvala i stare i mlade.

Tvoje mudre knjige narodna baština
 Svjedokom su žrtve darežljivog sina;
 A Bunjevci harni na priznanje veće,
 U vjenac Ti pletu, zahvalnosti cvieće.
 Da Ti uvijek svježe budu uspomene,
 Da Ti Slavno ime u rodu ne vene.

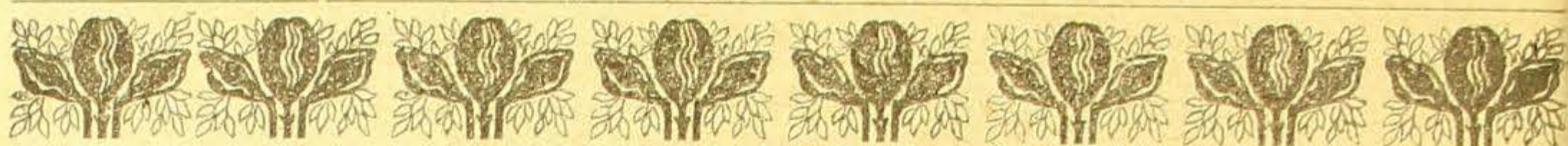
Naš ponosu divni, milo spominjanje!
 Nek Ti bude mirno, daljnje grobovanje;
 Jer liepu si rodu ostavio četu
 Koja barjak diže za svaku stvar svetu.
 Uz nju bratski stoji zbor mlade gospode,
 Koji u narodu mudro kolo vode.

Na zapadu Oče života Ti slavna
 Ranâ Ti zadala budućnost nam tavana,
 Al da sada dodješ iz hladna Ti groba
 Sam bi pozdravo: Zoru nova doba.
 „Svud se čuje oče i svuda se znade
 Da Bunjevac mirni dušu ne izdade“.

Učenici Tvoji nisu bezposleni,
 Žrtvuju se hrabro Tvojim opomeni.
 Ko prosvjetni sinci dvadesetog vjeka
 Narodnoj su rani već pronašli ljeka.
 I ljepša budućnost Bunjevci već rudi,
 Za čim Ti je srce kucalo u grudi.



Miroљub.



Čuvajmo oči!

Piše primarni liječnik Dr. Ivo Šercer.

Od svih naših osjetila (čutila), koja nam zato služe, da utisci vanjskoga svijeta u našu svijest dodju, na prvom mjestu stoji oko, nešto radi službe na koju je određeno, a s druge strane radi nježnosti građje svoje. Okom gledamo ljepotu prirode božje, tvorevine uma i ruku ljudskih, gledamo roditelje, braću i sve što nam je milo i drago, idemo a oči na vode. Najjadniji je zato čovjek slijepac, bilo da se takav rodio ili u kasnijim godinama oslijepio. — Ovdje u županiji bač-bodroškoj ima sva sila slabovidnih i slijepih ljudi, svijet znade većinom i uzrok tomu, pa veli: trahom je krjv. S tog razloga evo pišem i ja ovaj članak o toj bolesti, kakova je, u slučaju obolenja kako da se liječimo, te kako da se nje i slijepoće očuvamo.

Trahom (zarazni očni žar, egipatska bolest) je bolest koja je već starim narodima, Grcima, Rimljanima bila poznata, a u Egiptu od vjkada bila vrlo proširena. Za Napoleonovih vojna u Africi, zarazili su se mnogi njegovi vojnici tom bolešću, prenijeli je k svojim kućama, a odatle se raširila po cijeloj Europi, gdje je i dandanas osobito po prostranim ravnicama vrlo proširena (Galicija, Rusija, Bačka Banat), dok je u brdovitim

predjelima nema. — Uzročnik bolesti još nije poznat, a bolest se pojavljuje rijedko naglo, već njezin je razvitak obično spor. Počinje se razvijati na očnoj spojnici t. j. na onoj kožici, koja vjedje (kapke) sa unutarnje strane pokriva, a kasnije može prići i na rožnicu (prozirna kožica, koja se sprijeda pred zjenicom nalazi), pa tim časom postaje vid slabiji. U početku bolesti nema velikih poteškoća, oči suze, svrbe, u jutru su krmeljive, danju svjetlo se teško podnosi, pa tako kod ljudi, koji na svoje zdravlje puno ne paze, prodje vrlo često dugo vremena, dok se počmu liječiti. Liječnik može već u početku bolest prepoznati, a ta se odlikuje time, da se na zapaljenoj spojnici razviju kao projino zrno velike, prozirne crvene bobice, koje se s vremenom i skupa združe, pa daju čitavoj unutarnjoj površini kapka neki odebljali, hladetinasti izgled, gornji kapci vise obično dolje, osobito ako je bolest razvijena. Ako se bolesnik ne liječi, ostanu ove bobice dugo vremena, pa i godine vidlive, dok malo ne počnu zarašćivati, a mjesto njih se pokazuju blijedo žute brazgotine. Spojnice se uslijed tih brazgotina skvrče, pa se radi toga i kapci u svakom

jeru svinu, te dodje do toga, se vanjski rub kapka skupa trepavicama na samo oko rene i neprestano ga draži i be („badlji“). Vrlo često edje bolest i na rožnicu, oso na njezin gornji dio, te ga vuče mnoštvom sitnih žilica lnom bijelom kožicom (bands); čim dodju žilice do sre ili preko sredine, te i vid tamni, a još više ako su trevice rožnicu izgreble i na nj čirove napravile. Mogu ovi na oku dovesti i do još e štete, da se oko za gnoji asvim maleno postane, ali vno čega se kod tra tome amo bojati, je to da sei spoj-a i rožnica ne isuše ili da ce privuku cijelu rožnicu, se na njoj načine braz-ine, koja oko čine slabovid-ili slijepim, pa u tom slu-u uvijek je teško i nemo će pomoći.

Što se trajanja bolesti tiče, mora svaki bolesnik znati, je bolest vrlo dugotrajna; ja mjesec i mjesec a često odine. Vrlo često nastupaju goršanja u stanju bolesti. ečenje traje takodjer dugo, čim se s istim prije počne, ima i više izgleda, da će ojeti bolest sasvim izliječiti. liječnik i bolesnik moraju ati puno strpljenja, pa će to koncu već biti uspjehom runjeno. Domaća sredstva, ja svijet upotribljava kao ijeko, jaja, mokraču, pa čak životinjske izmeti ne ko-te kod ove bolesti kao ni d svake druge baš ništa, već homskoj zarazi pridonose i ugu i čitavo stanje još po-ršavaju. Ima medju narodom tarih žena, koje su na glasu, se razaznaju kod svake bo-

lesti, pa tako ih ima, koje se i u liječenje očnih bolesti „razu-miju“. Svaka će od ih primiti bolesnika na liječenje, ali dali će ga izliječiti vrlo je nevjero-jatna stvar. Vade one i „badlje“ bilo da trepavice išćupaju ili ih škaricama odrežu. Za 2—3 dana bolesniku doduše odlane, ali kad dlačice opet malo narastu, čine većih po-teškoća, nego li prije, jer pri svojoj kratkoći imaju veću čvrstoću nego što su je imale kad su dugačke bile. Čuvajmo se baba jer te će nas samo dotle liječiti dok od nas budu imale koristi; a kad se sjetimo da bi ipak bolje bilo da se na jednog liječnika obratimo, bit će po svoj prilici već prekasno. Čuvajmo se i raznih voda i kaplja, što ih po trgovinama i ljekarnama bez liječnikovog propisa dobivamo; preporučuju ih besvjesni ljudi kao valjane proti stotini mogućih bolesti. Razumni ljudi ne će takova šta vjerovati i tako gubiti dra-gocijeno vrijeme, u kojem bi valjan liječnik mnogo bio već pomogao. Samo liječnik može u pravo doba bolest raspoz-nati i prema prilikama zgodnim je sredstvom liječiti; liječnik ne će toliko pričati kao kakva ba-ka već će se zbiljski posla prihvatiti, liječiti će ljekarijama dok bude mogao, ako opazi da ljekarija puno ne pomažu, gledat će pomoći operacijom. Dakako mora se koju sitnicu i podnijeti, a sve je to samo na korist bolesnih očiju. U teš-kim će slučajevima biti potre-bit i boravak u bolnici, gdje se ima liečnika svaki čas pri ruci, a i njiga je bolesnika bo-lja, nego li što može biti kod vlastite kuće. Trebati će kod

našeg naroda još dugo vremena, dok ostavi svoj nehaj za vlastito zdravlje i dok svlada odvratnost prema liječnicima i bolnici. Nije bolnica mjesto gdje se samo umire, nego je ono mjesto gdje se ima najviše mogućnosti i sredstava da se bolnom čovječanstvu pomogne i smrti iz ruku bolesnik otme. Treba da se ljudi nauče, da se za vremena obrate na liječnika, a da ne čekaju, da se bolest izliječi „sama od sebe“, jer čekajući na ovo dođe se do tog stanja, gdje nijedan liječnik ne može više pomoći. Boje se ljudi troška za liječenje u bolnici, ali ti su troškovi tako maleni, da ih mora imućniji čovjek dakako nositi sam, a za siromahe se brine općina i država, te one plaćaju.

Trahom je priljepčiva zarazna bolest, a zdrav se čovjek zaraži, ako bilo kakvim načinom gnoj i suze iz bolesnog oka prenese na tvoje zdravo. Krive su tome zločeste zdravstvene i društvene prilike, nečistoća, neznanje, a mogu reći u velikoj mjeri i nemarnost. Može se bolest zadobiti, ako se rabe neki predmeti zajednički s bolesnim osobama, n. pr. peškiri, posteljine, ubrusi, ako se s takovom osobom rukujemo ili držak brave primamo iza takove, koja si je najprije rukom bolesne oči protrljala, ako lice u istoj vodi ili zdjeli peremo, koju je jedan bolesnik upotrebio. Bolesni roditelji milujući djecu zaraze najčešće i njih. Dakako u raznim zanatima, vojarnama, zatvorima, u uskim stanovima ili u školi među djecom ima i druge prilike za

zarazenje, ali ove gore spomenute su najobičnije. Narod veličistoća je polovina zdravlja, pa tako eto čistoća i malo pazljivosti, očuvati će nas i od te bolesti. Ako imamo u kući osobu koja od trahoma boluje, bit će najbolje, dok joj se oči gnoje, jako suze, da stanuje u jednoj sobi napose i da sve potrebni predmete ima samo za svoju vlastitu upotrebu. Što više prilike imamo za zarazu, to moramo i više paziti, da i mi proširenju bolesti što god ne pri nesemo.

Po statistici od god 1910. bilo je u Ugarskoj, pretežito u južnim krajevima oko 40 hiljada trahoma; 1914. je nadošao rat i za vrijeme ovoga se bolest među vojnicima u silnom broju raširila. Iz prevrata u oktobru 1918. razbiježali se ti vojnici svojim kućama, liječiti se većim dijelom ne daju, pa tako prijete zarazom svojim ukućanima. Sačuvati ćemo se od daljnjeg proširenja bolesti samo tim načinom, da se svi bolesnici liječenju privedu; brinu se dakako zato i razne oblasti ali ja držim da je u prvom redu dužnost svakog pojedinca ako je sam bolestan, da se dade liječiti, a onoga za koga znade, da od trahoma boluje liječniku uputi. Mora svakog pojedinca na to siliti čuvstvo dužnosti, prema sebi, porodici i cjelokupnosti, a od tog će opet svaki pojedinac imati koristi.

Dao Bog, da i ovaj moćan članak barem nešto prosvjetljenju i sreći naroda našega doprinese, pa ako i ne odmah, a ono da se tijekom nekoliko godina barem jednog od zala, što nas muče, oslobodimo.

Naše oslobodjenje.

10. studeni 1918.

Mi južni slaveni razdijeljeni više država živili smo na taj čin, da su nam tuđinci zavijedali, a mi smo ih slušali. Šišali smo glas ugnjetača, — premda je on bio slab i neistinit, pokoravali smo se desničarstvu njegovoj, premda je bila nepravilna i nesigurna. Krojio je ugnjetač prava, od kojih nam mi samo dužnosti dobili. On nam se je i rugao, poigrao se sa našim najsvetijim vjerskim činjenicama.

Optimao je dicu našu, odnarođivao ih, da se je vlastita krv izlila protiv naroda.

A mi, što smo mi za to vrijeme radili? Patili smo, isprva smo se opirali bez ikake sloge, onda smo se napokon počeli stidjeti našeg viastitog imena, našeg slatkog jezika. Bilo nas je bilo, da ispovijedimo što smo. Nismo smjeli našim riječima opravdati, jer to nije bilo više "naše ime".

Upravo mi muškarci griješili su u tome najviše, dok je naša materinska ljubav uz našu pjesmu odgajala svoje čedo, u tom smrtnom snu i sanja-

renju o prošlosti — koju dobro niti poznavali nismo — našao nas je svjetski vihor: pograbio nas je, te raznio u daleke krajeve, surovo porazbacao, upoređio nas je sa drugim narodima, su tuđim vrlinama i mi rastvorismo oči, u čudu gledajući, da smo u svojoj skromnosti bili oslijepili, jer smo tek za vrijeme rata vidjeli, da nema srca, koje bi bilo jače od slavenskog, da nema hrabrosti, koja bi nadkrilila hrabrost slavensku, te nismo nigdje vidjeli domoljuba da tako hladnokrvno polaže život na oltar domovine, kao što je to slaven učinio. Bila mu je vjera čvrsta, da prolivena krv nosi klicu slobode.

Razsječeno tijelo slavena, živjelo je razkomadano stotinama godina između državnih granica svako za sebe čuvajući nade u dnu duše za slobodu i uskrsnuće.

I kucnuo je čas slobode!

U kušnji rata probudila se je uspavana slavenska krv, pokidala je stoljetne lance robstva, da stvori sebi slobodnu i jaku državu.

Nas bunjevaca je razmjerno

mało, ali ne trebamo se stidjeti, jer mi, koji smo na obali izloženi bili snažnim udarcima neprijateljskih valova sa svih strana najviše smo trpjeli, ipak smo stajali čvrsto u svojem jeziku, te smo osjetili, da je kucnuo čas novog slobodnog vremena.

Mi smo takodjer slomili lance prije nego što ih je hrdja pojela, slomili smo ih podignuvši ponosno u vis crveno bijelo plavu zastavu, dok su još dijelovi mađarske vojske oko nas vrvile. Bili smo odlučni na sve, motreći ranjenog ugnjetača, da očuvamo svoju slobodu.

Zasluga nam je tim veća, što je sam narod izrekao što hoće, sakupljen u masi od 7000 ljudi, jednoglasno je zagrmio da se priključuje Jugoslaviji, da hoće u zajednici sa braćom srbima, Hrvatima i Slovincima živjeti. To je bio dan 10. studenoga god. 1918, koji dan svjedoči, da imademo životne snage i odvažno srce.

Sjetimo se događaja tog dana, budimo ponosni, jer smo samosvijest tamo stekli.

Početkom mjeseca studenoga 1918. god polagano su dolazili naši sinovi sa bojnog polja. Petgodišnji rat nije slomio, već je naučio svakog pojedinog, da imade potpuno pravo na život. Sam narod je nestrpljivo očekivao, da se nešto učini, jer je osjetio blizinu sjajne slobode

I nije dugo čekao. Brojčan malena naša inteligencija, o koje je nekolicina stigla sa ratišta razvila je našu narodnu zastavu, pod koju se je narod kupio hiljadama bez ikake agitacije.

Osnivanje Bunjevačko srpskog narodnog vijeća zakazano bi na 10. XI. 1918 u nedjelju prija podne na 10 sati u bivšem hotelu Hungarije. Bunjevačka omladina Gabor Čović, Laza Orčić, Stipan Vidaković, Anđrija Čakić, Remija Miljački Matković, Marko Peić Tukuljac, Anđrija Mazić i Lajčo Vidaković pronijela je crveno-bijelo plavu zastavu ulicama odvažno, u mladenačkom oduševljenju kličući živjela: Jugoslavija, Narod je sledio trobojnicu svetinju svoju u masama, koja se je prvi put zalepršala po ulicama. Iskupilo se oko 7000 ljudi bunjevaca i srba, da svoju nacionalnu svijest slavom ovječaju. Prisutni su bili članovi Pučke Kazine, kao i katoličkih krugovi i cijela bunjevačka i srpska inteligencija,

Sakupljenih narod je pozdravio Dr. Stipan Matiević odvjetnik sadašnji načelnik grada i nadžupan. Razjasnio je nova vremena koja su se doveli do toga, da cijeli svijet priznaje Wilsonova načela o samoodredjenju naroda. Na temelju ovih načela imade pravo i naš narod, da sam odluči o svojoj sudbini i

ovome kulturnom razvitku. Radi donošenja odluka u ovim pogledu predlaže za predsjednika skupštine Šimuna Milodanovića, za izvjestitelja Dr. Jovana Petrovića, za perovodju Dr. Josu Preića.

Predsjednik otvori skupštinu značujući predmet iste i prečita riječ župniku Blašku Rajiću, koji je govorio ;

Rat ie svršen. Tko je dobio, a ko li je izgubio u tom ratu?

Izgubile su rat središnje vlasti: Ni načka i bivša monarhija austro-ugarska.

A mi? Mi smo dobili!

Kako to? Tako da je monarhija svoje narode držala u stezi. Mi nismo imali škole ni za svoj materinski jezik: od svaguda su nas istjerali, ako smo progovorili svojim materinskim jezikom.

Toga sada nema. Wilson predsjednik Američkih Sjedinjenih Država stavio je za uvjet mira, da se ovima potlačenim malim narodima ima dati sloboda

Sloboda samoopredjeljenja. Ta održaje: prvo da oni ljudi, koji do sada nisu imali prava glasovanja, odsada ga imaju; a sami odlučuju o svojoj sudbini. Drugo, da svi ti narodi imaju svoje škole i svome jeziku mjesta u uredima.

Naš jezik je jezik slavenski. Tim jezikom možemo proći od Behriškoga zaljeva pa do Arcta, kroz pol svijeta. To nadu bivši zarobljenici.

Naš jezik je jezik jugoslaven-ski, kojim govore naročito oni slaveni što stanuju: na jugu Jugoslaveni: Srbi, Hrvati, Bunjevci.

Mi smo dakle svi jedan narod: sinci majke Jugovića. Ko nas dijeli, taj je neprijatelj naš. Ako se pak mi sami dijelimo mi smo nerazumni ljudi. Baš kao onaj Mika, što je ubio magare umjesto zeca, pa kad su ga korili, on se još opire: „zna Mika šta je zeka“! Dakle mi Jugoslaveni; Bunjevci, Srbi mi smo dobili: jer odsada neće nas prosvati, ako kod varoške kuće progovorimo bunjevački, neće nam šibati djecu, ako ne znadu u školi riješiti zadaće na tuđem jeziku, neće nas iztiskivati iz crkva, koje su naši oci gradili.

Ali moramo i sami raditi. Moramo se bar toliko latiti, da primimo ove velike darove. Da ne činimo kao oni, kad im ređuška zgotovila na Božić užinu, a oni se stali nadotezati: jedan čak na njivi, drugi spava, treći pijan!... čorba se sgusla, pa se bacila. Tako mi, ako li oklivali budemo, neće nam koristiti ove velike pravice. Znam ja, da smo mi dugo bili svézani, pa smo, kao pilici kad ih donesu sa salaša odriše im noge a oni držu noge i dalje ispružene, jer ne osjećaju, da su već slobodni.

Mi da činimo kao onaj prosvjak, koji je od poroda šanad-

nih nogu sjedio i prosio. Kada ga je sveti Petar izliječio on od dragosti poskakujući hodaše i nikada više nije sjeo prositi. Skočimo i mi slobodni na noge lagane, ne sjedajmo više prosjaciti!

Kod nas narod čini razlike između divojke i cure, na djevojku troše roditelji, među braća sve što je za nju da se pristojno „divojči“ među drugaricama. A cura nosi, što je sdjevojke spalo i ne smje u društvo.

Mi smo do sada cura bili: veliki, jedri, zdravi, ali cura. Nosili smo odpadke ne sestrine nego tuđe, kao ciganka. Sada nam je poslao Wilson priprede ne svile meke kumaše . . .

Prava, koja nismo imali! Sada trebamo samo dobre krojače, koji će to za nas pokrojiti. Na vama sada stoji, građani, da odaberete u narodni odbor ljude koji ume i hoće da vam kroje krasno odijelo, u kojem ćete ići u društvo, među slobodne sestre svoje sa Srbijom, Bosnom, Dalmacijom Hrvatskom . . .

Birajte krojače mudre i oni će vam krojit povoljno.

Govor je bio često prikinut urnebesnim klicanjem i odobravanjem. Narod je jednoglasno uzvikao živila Jugoslavija, živilo ujedinjenje.

Skupštinu je Dr. Vladislav Manojlović pozdravio u ime narodnog odbora bunjevaca i

srba iz Sombora. Pozove skupštinu, da usvoji sada vladajuća načela narodnog samoodredjenja a u prvom redu, da učini sve što je nužno radi održanja mira i reda.

Izjavljuje u ime Srba da stupaju u narodnu zajednicu sa Bunjevcima.

Iza to pročitao Dr. Jovan Petrović rezoluciju o tome. Ujedinjeni narod bunjevaca i srba izjavljuje vlastnim rješavati o svojoj sudbini. Za izvršenje toga kao i za očuvanje javnoga mira i sigurnosti izabere „Narodni odbor bunjevaca i srba“. Rezoluciju i predlog za odbor je skupština burnim odobrenjem, oduševljeno primila. Time je skupština bila dovršena.

Narod se u oduševljenju razišao. Sutra dan se je u gradskoj skupštini već čuo govor na našem jeziku i to sa strane gg. Dr. Stipana Matievića i Dr. Joce Manojlovića.

Od toga časa je odlučno radio „Narodni Odbor Bunjevaca i Srba“ jer je dobio moralnu snagu na onoj veleskupštini, kakve u Subotici nije bilo.

Isti dan su naše zastave već uzdignute na toranj varoške kuće. Naše je veselje bilo veliko videći prvi put omiljene naše trobojnice na gradskoj palači. Stari stražar na tornju čestiti bunjevac, kad je to vidio pozdravi veselo: Neka se dogodi što je sudjeno, samo kad

sam ja mogao ovaj čas doživiti.

Madjare je naša zastava silno iznenadila, bilo njim je nepravo, ali se protiviti nisu usudili.

Tako je izgledala naša sloboda u kolijevci, brižno čuvana od narodnjaka, jer se nije znalo u prevratu što može doći sutra dan. Za čuvanje naše slobode bilo je u pripravnosti pušaka i oružja kao i strojni pušaka, ali nije trebalo dugo biti u neizvjesnosti, pošto je junačka srpska vojska 13./XI. 1918. na večer u pola 7 sati sa pogodnim iznenadjenjem stigla, da moćnom rukom obrani naše krajeve, koji su dijelovi već naše Jugoslavije.

Dolazak srpske vojske u Suboticu.

Srpska vojska pod zapovjedništvom potpukovnika Ante Živulovića prispila je u našu varoš sa svim iznenadno u sridu 3 studenog u večer u pola sedam sati. Bili smo iznenadjeni. svi naši misni i peštanski listovi s dana u dan uviravali su, da srpska vojska nikako neće osistiti ove krajeve, jer je to tako utanačeno sa glavnokomandajućim francuskim generalom. Kad su doprli amo glasovi, da je vojska prišla Dunav, onda sa radošću navijštavahu, a je glavni general zapovidio srpskoj vojsci, da se natrag vrati. U takim visticima niko nije znao, šta je prava istina. Mi dno samo možemo zaključiti, da su te i take razne visti zato

puštali u javnost, da nebi znali tačno vrime dolazka, te da nebi valda što sjajniji i lipši doček priugotoviti mogli, ako je to bila cilj, onda su postigli, što su želili, jer nas je srpska vojska sasvim iznebušila; prispila je kad joj se niko i nadao nije, te ju nismo mogli dočekati sa onakom pompom, kako to zaslužuje junačka vojska, koja je svojom hrabrošću, izdržljivošću, odvažnošću i svojim nadčovićanskim pregalaštvom zadivila cio svet.

U sridu u večer bunjevačko — srpsko viće raspravljalo je vrlo važne stvari, koje se tičaju mira i poredka našeg građanstva. U toj sidnici učestvovalao je i vladin komesar. Kad u jedan mah komisar u sa Načvina dadu znak, da je u prolazu vlak sa srpskom vojskom. U dogovoru sa komisarom bude odredjeno, da oba vića madžarsko i bunjevačko — srpsko izadju na stanicu željezničku. Oba vića sa zastupstvom gradskog vića u 6 sati izadju na stanicu i tu se iskupi još mnogo svita, koji nestrpljivo čekahu junačku srpsku vojsku, koja se junaštvom pokazala, kao prva u svitu. Kad u pola sedam ukazala se vlak i polako dostojanstveno ulazi u dvor željezne stanice i prvo ugledamo sa osmijananim i zadovoljnim licom stražara sa puškom u ruci na lokomotivu pored vlakovodje, on nam nazva „dobro večer“.

kao da nam time htide još reći: „Evo nas, dodjismo, bilo vam milo ili ne, mi smo tu, nas svuda ima“. Odgovor mu bude: „Živio, dobro došli!“ u tom vlak stane i ukaza se zapovjednik potpukovnik Ante Živulović u pratnji dva mladja oficira, te mu pridje pridsidnik bunjevačko—srpskog narodnog odbora, Šime Milodanović sa ričima: „Bratski Vas iz dubine duše i srca pozdravljam i dobro nam došli!“ Zatim je uzeo rič podpridsidnik dr. Jovan Manojlović i pozdravi sa ovim biranim ričima; „Draga braćo, kosovski junaci, kosovski osvetnici! Iz nerada nam stiže vest, da nam dolazite, ne mogosmo učiniti pripreme za dos'ojan doček, ali vas ovde u Subotici beloju čeka 70.000 Bunjevaca — i Srba raširenih ruku, da vas prigrlje na tople bratske grudi. I da niste krv od naše krvi i od naše kosti, s ponosom bi dočekali najslavniju armiju celoga sveta... a kamo li braću rođenu. Braćo! „Ako je sanak, lep je sanak, svet nek mu se divi“... ali braćo draga, nije ovo san. „Nek zapiva ravijojla vila: Sad je java što sam dosad snila.“ Dobro nam došli braćo! U ime madžarskog narodnog vića pozdravio je dr. Emil Havaš ovako: „Braćo! Povirenjem madjarskog narodnog vića pozdravljam vas u ime subotičkog madžarskog gradjanstva. Ne samo sa prijateljstvom, nego vas i ljubavlj

dočekujemo. Narod madžarski sa vašim narodom zajednički je četir godine patio. — Kako se miču približujemo, vas kao izaslanike jedne slobodne i demokratske države, pozdravljamo u ime novog madžarskog demokratskog naroda.

„Bog vas doneo!“ Na sve pozdrave odgovorio je potpukovnik Ante Živulović kratko po vojnički i odrešito: „Zahvaljujem na dočeku. Mi dolazimo, da vam držimo red i poredak. Ja sam vojnik i nisam prijatelj nikakih parada, samo vršim svoju vojničku dužnost. Nadam se, da će skorašnji mir doneti svima zadovoljstvo. „Živio narod!“ Zahori se gromoglasno „živio“, „živila vojska“, „živili srbi“. Dr Petrović je bio tumač srpskih i madjarskih govora.

Živulović je sa svojom odlučnošću osobito dopadljiv utisak učinio na sve prisutne. Posli ovoga prijema vojnici i vodje im obasuti su cviećem i zapovednik je učinio odmah potrebna raspoloženja, da se vojnički posidnu sva važna mesta na stanici, na pošti i.t.d. te je rasporedjena štraža na razna mesta u varoši.

Za to vreme, dok je Živulović vršio svoju vojničku dužnost, narodno viće vrati se u svoje prostorije, tu se iskupi silan narod i oko 10 sati u večje potpukovnik u pratnji oficira stiže amo, jer o dočeku reče, da prvima da izvrši dužnost, pa posli

je naš. Pri ulazu pukovnika u prostorije vića zahori se gromoglasno pisma, „Hej sloveni, još ste živi“, a po tom naš narodni pop Blaško Rajić pozdravi pukovnika i pratnju mu ovim riječima: „Gospodo“! U ime Subotičkog bunjevačko—srpskog narodnog vića i u ime 70.000 Bunjevaca i Srba, koji u ovom gradu stanuju, čast mi je pozdraviti vas kao vodju pobjedonosne srpske vojske, kao osloboditelje potlačenih naroda ispod teškog tudjinskog jarma. Zveket vašeg oružja, gospodo, to je glas zvona, što navišćuju voskresenje naše; tresak topova vaših, koji dolaze, porušice kule i gradove, u kojima je zasidila sila, što je nas tlačila, dva krila slavne pobjedničke vojske vaše mi smatramo kao dvi raširene ruke naše majke Jugoslavije. To su ruke krute i čvrste od više neg četverogodišnjeg ratovanja, ali ih se mi ne bojimo, već vas molimo, da nas one prigrle i pritisnu na grudi materinske.

Neka nas boli, ništa zato, ali će taj zagrljaj pokidati lance naše i skršiti jaram pod kojim smo dosad čamili, pa ćemo biti slobodna dica u krilu mile majke naše majke Jugovića. Dobro nam došli, živili! — E posli ovaka govora, što ovdje u našem gradu od Bunjevaca, pa još popa čuli nismo, zahorilo se gromoglasno i dugotrajno „živio“, a prisutni zapivaše:

„Orao klikće sa visine“ i tako, da je sva varoška kuća odjekivala, a ja u zanosu svom stadoh i premišljam, dali je to istina, što se zbiva, ili samo klapim. O hvala ti Isukriste, dođoh k sebi i vidim, da je to sve java. Pa zar je trebalo, da se cio svit upali, da se cila zemlja zatrese i nas Bunjevce iz sna probudi, da saznamo ko smo i šta smo? Jer do danas u gradskoj kući, od koje grad Subotica, nije se u njoj horila pisma i riječ naša tako gromovito, kao danas. E pa zašto? Nismo bili svisni sami sebe. Mi smo izdirali, a drugi su gospodarili, pa smo se toliko navikli, da drugima služimo, da im budemo pokorni, da čak i svoj jezik zatajivamo, jer nam naši silnici, kad smo govorili svojim jezikom, rekoše, da lajemo, a mi znajući, da smo ljudi, stidili smo se lajanja, jer znamo, da vaše laju, pa smo se zavukli u ćošu i pisnuli nismo.

A sad nam duh vrimenta otvori oči i uoledasmo slobodu naroda velikih i malih, tu slobodu hoćemo da upotrebimo na svoje pravo, da sa ostalom braćom svojom poradimo, da nam naše pleme i ime bude čuveno i vidjeno, naprid dakle i istrajno! Podpukovnik je još učinio svoju posetu kod vladinog komisara uviravajući, da će srpska vojska sve učiniti, da u gradjanstvu održi mir i poredak, osigura imovnu sigurnost grada.

Te noći vojska je već krstarila ulicama, gradjanstvo primilo je ovu vojsku. Mi smo uvireni, da će nas zaštititi od svakog nemira.

Sutra dan prispela su i ostala odilenje 8. puka sa potrebnim topništvom, konjicom i ostalom vojnom opremom pod vodstvom potpukovnika Nedića; a taj dan stigao je i pukovnik Krupežević, koji je preuzeo u ruke zapovedništvo grada, te je u večje posetio narodno viće, koje ga je dočekalo sa urnebesnim živio, ženske su ga obasipale cvićem, tako, da se pukovnik našao u čudu od iznenadjenja i srdačna oduševljena dočeka; na licu mu videsmo, kao da ga je ovo obasipanje cvićem i našom srdačnosti većma iznenadilo, nego na bojištu smrtonosni metci pušaka i topova. Tu ga je dr. Petrović pozdravio u

ime 70.000 Bunjevaca i Srbe oduševljenim ričima, na što se pukovnik toplo zahvalio i odazvao sa živila Jugoslavija! Usklicima odobravanja, živila braća, živila junačka i pobedonosna srpska vojska, ne beše kraja. Doček je bio u svemu srdačan i onakav kakav zaslužuje vojska, koja je pokazala, da i sa neprijateljem ume biti čovična i da u junaštvu svom ne zaboravlja na onu devizu svojih pradjedova: Sve za obraz, a obraz ni podašto.

I mi smo uvireni, da taka vojska, koja je junaštvom svojim zadivila čitav prosvićeni svijt, ume i znaće održati taj lip glas i medju nami u ovim krajevima, gdi smo ostavljeni sami sebi, a izloženi nesitoj hali grabljivača i pljačkaša, U to ime dobro došli.

Pri slomu sužanjstva.

Probudi se progonjeni rode!...
Nazad teku babilonske vode,
Došla j' vojska, da tebe zakrili
I da s tobom pobjedu podili!
Slobodan si, slomio se jaram!

Neteš više kleti sužanj biti,
Babilonsku gorku vodu piti,
Osım Boga srpske vojske sila
Sa tebe jest okove razbila!
Slobodan si, slomio se jaram!

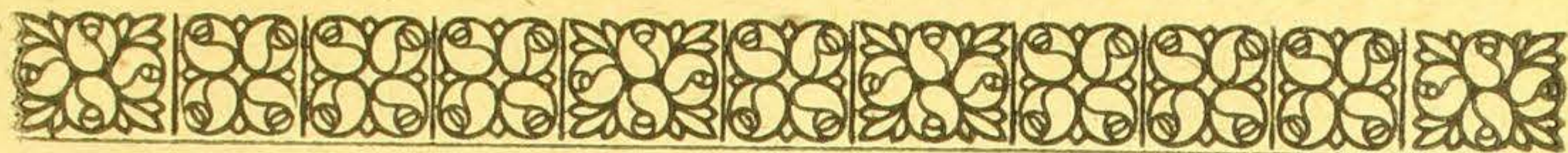
Opet je tvoj stari Jeruzolim!
Jer kud zurneš pogledom oholim,
Sve je tvoje, doline i gore,
Dluno silno jugoslavsko more!
Slobodan si, slomio se jaram!

A čim ruke bol okova mine,
Spasićka vojska da s zamine:
Krv i život radosno ponudi,
Jugoslavskom ljubavljom u grudi!
Slobodan si, slomio se jaram.

Brle se već Srbin Hrvat Sloven,
Tri ogranka, kojih jedan koren,
Na kom' stablu Bunjevci i Socki
Nade puni cvataju pupoljci!
Slobodan si, slomio se jaram!

Hercegbosna, dična Črnagora,
Dalmacija, susjedkinja mora,
S Vojvodinom i s Makedonijom
Jedno j' tilo s braćom trojedinom!
Slobodan si, slomio se jaram!

Udešavaj zanimile žice,
Vabi na njih radosne pismice!
Hvali Boga, slavi dičnu vojsku,
Zaboravljaj tugu Babilonsku!
Slobodan si, slomio se jaram!



Njegovo Visočanstvo Regent Aleksandar u Subotici.

Veseli i ponosni smo, da smo našeg narodnog vladara mogli u Subotici medju nama vidjeti, te iskazati našu odanu vjernost.

Prva izvješća o Njegovom dolazku iznenadila su nas ugodno, ali smo ipak nekoji sumljali, kad se je to dogodilo za nekoliko dana. Naši protivnici su zlonamjerno govorili, neće doći u Suboticu, ta vladar još nijedan nije Suboticu posjetio.

Napokon 26 srpnja 1919. smo u svečanim bojama, veselim licem sa iskrenim oduševljenjem čekali na momenat, da vidimo prvog našeg narodnog vladara, Naslednika Prestola Regenta Aleksandra.

Narod se je već od jutra u opojnom očekivanju kretao sa ponosom od veselja.

Vrijeme bijaše kišovito, pa su nekoji bili u bojaznu da se nebi opet dolazak odgodio. Srpski vojnici su ga takodjer sa najvećim oduševljenjem čekali. Od zadnjih bojeva nisu ga vidjeli i znali su, da će stić, pošto je dolazak obećao, da ništa ne može vladara u tome spriječiti.

Oko pola tri po podne sakupili su se članovi gradskog senata na čelu sa nadžupanom dr. om Stipanom Matievićom u u vijećnici, kao i članovi odbora za doček, te bunjevke u

narodnoj nošnji. Oko tri sata su kolima pošli na Segedinsku kaldrmu, gdje je krasan slavluk bio postavljen. Banderija je bila od najboljih jahača sastavljena, medju kojima je bilo mnogo u pravoj srpskoj narodnoj jahaćoj nošnji.

Pored svečanih pristupnika za doček, ulicama, kudam je imala povorka proći, stojao je narod na hiljade, i sa najvećim oduševljenjem čekao svečan momenat.

U četiri sata je već veliko bilo nestrpljenje i zanimanje, premda je kiša jako padala, što medjutim ni najmanje nije utjecalo na čekaoce, te su istrajali na svome mjestu. Napokon se telefonom javi iz Sente, a poslje iz Horgoša, da je krenuo prema Subotici. Pošto je nagla kiša prouzrokovala veliko blato, izaslano je 20 uprega na Ludošku postaju u slučaju, da automobili zapru.

U 1/2 7 se pokaže prvi automobil na kojem je Njegovo Visočanstvo sjedilo, te je u sljedeći momenat urnebesno „živio“ i topniška paljba dočekala za pozdrav vladara, koji je sa automobila smješeći sišao, da primi pozdrav i saslušā govor velikog župana.

„Vaše Kraljevsko Visočanstvo! Subotica se veoma sret-

nom i potpuno blaženom oseću, što se je od stotinama godina trajajućeg jarma i od isto tako dugog ugnjetavanja oslobodila i njeno gradjanstvo, koje je većinom slavensko pleme, svojoj jednokrvnoj braći priključilo i kod istih iskrenu zaštitu našlo.

Nadamo se, da će ovo priključenje odnosno sjedinjenje sa našom po krvi i jeziku jednoistom braćom stalno i večito ostati.

A komu možemo zahvaliti ovo sjedinjenje i ono što nam je najsvetije, najdraže, najsladje i najmilije t. j. zlatnu slobodu? Nikom drugom, nego jedino hrabroj i junačkoj srpskoj vojsci.

Poznato nam je, što je ta hrabra i junačka vojska prepatila, kada su je malenu silni neprijatelji sa sviju strana napali, poznato nam je, koliko je ista žrtava pretrpela, kada je morala napustiti svoju otačbinu i povlačiti se preko albanskih gudura, poznato nam je i to, koliko je i sam srpski narod prepatio za vreme zaposednuća svoje otačbine od divljih neprijatelja, ali ipak pored silnih nasilja nije se hteo pokoriti niti srpski narod, niti hrabra srpska vojska, videvši pred očima svoje uzdanice, svoje svetinje, našega u slavi osedela dičnoga kralja Petra Karadjorđevića. I. i našega heroja, opšte obljubljenoga Prestolonaslednika i Regenta Kraljevića Aleksandra. Njihova hrabrost i prisutnost u vojsci držala i sačuvala je duh i ta vojska oslobodi nas i primi u bratski zagrljaj.

Te dične junačke vojske vrhovni zapovednik je Vaše Višćanstvo! Vaše Visočanstvo na čelu te vojske pruži nam ono, što nikada ni sanjati nesmedosmo, pruži nam zlatnu slobodu.

Grad Subotica u ime blagodarnosti za sve ovo izražuje najtopliju hvalu, najlojalniju privrženost i odanost Vašem Visočanstvu!

Ja u ime grada Subotice i celokupnog gradjanstva zato, što je Vaše Visočanstvo Vašom visokom posetom udostojilo nas, iz dubine srca moga kličem: Bog Vas doneo: Dobro nam došli! Dobro se osećati ovde! Živeli na mnogaja!"

Njeg. Visočanstvo je dobrohotno gledalo ganutog i oduševljenog naroda, koji je u gustoj masi slajao, te je na pozdrav nadžupana rekao Regent Aleksandar, da je Subotica definitivno priključena državi S. H. S.

Iza toga je Nj. Visočanstvo uzelo zalogaj hleba sa solju sa poslužavonika, kojeg je držao bunjevac Toma Tumbas, potom je iz srebrnog pehara okusio vina, koje mu je usula iz svatovski okićeno čuture djevojčica Stojka Protićeva. Poslužavnik od čista srebra isto i slanik i pehar, pa i čutura poklon su Njegovom Visočanstvu. Čuturu je poklonila gdjica Danica Konjević, a ostalo grad Subotica. Na poslužavniku su urezane riječi: „Oslobodiocu Nj. Vis. Aleksandru grad Subotica 26. jula 1919“, a na peharu su ispod krune izrezana slova A. K. Krasni bijeli hleb umesila je srpkinja ratarka Danica Ljube Krupovića, a izvrsno vino dao je Grga Saulić činovnik bunjevac.

Zatim su Bunjevke Mariška Dulić, Marga Peić i Mara Dulić obučene u narodno bijelo odijelo bunjevačko predale Nj. Visočanstvu, u ime Bunjevačkog katoličkog Divojačkog dru-

štva na svilenom jastučiću ukrašenu državnim trobojkama vijenac od žita. Nekoliko toplih riječi rekla je Mariška Dulić, našto je Nj. Vis. reklo; „Radujem se, vi ste prva Bunjevka koju u svom životu srećem i vidim“.

Odmah zatim je Srpsko pevačko društvo zajedno sa Srpskom dobrotvornom ženskom zadrugom predalo veliki buket cvijeća, uvezan sa tri vezene izradjene vrpce u narodnim srpskim bojama, na kojima je zabilježeno kome, tko i zašto ovaj buket predaje. Buket je predala gdjica Dara Prodano-vičeva.

Poslje primljenog raporta, krenula se velika i dostojanstvena povorka u grad.

Napred je išla banderija od preko 200 konjanika pod vodstvom Tome Čovića. Za banderijom je dolazio na dvopregu maršal dvora, na četveropregu, koji je sa cvijećem i ružama bio ukrašen vozilo se Njegovo Visočanstvo i vel. župan.

Iza toga je išla svita Visokog Gosta, članovi odbora i senata.

Povorka se je lagano, dostojanstveno približavala gradskoj kući. Usput je mnogobrojni narod i vojska oduševljeno pozdravljali Prestolonaslednika. Povorka je u 8 sati stigla pred gradsku kuću, gdje su platno prostirale i obasipale svijećem Nj. Visočanstvo u bijelo obučene srpkinje djevojke Draginja Ognjanova i Zorka Beleslin sa drugaricama.

Nj. Visočanstvo je u pratnji vel. župana, senata i svoje svite pošao u gradsku kuću i dvorski stan, koji je bio na prvom spratu u lokalima načelnika, nadodvjetnika, nadzornika

i nadbilježnika uredjen. Pri ulazku u apartement je dočekao Slavko Kaćanski, koji je ukusno sa potpunom elegancijom uredio cijeli stan.

U salonu je nadžupan predstavio članove senata, a zatim je Nj. Visočanstvo stupilo na balkon, gdje ga je burna ovačija pozdravila, na što je Nj. Visočanstvo u kratkom, za nas veoma važnom, intencija i misli punom govoru izjavilo, da sadašnja demarkaciona linija ostaje granica i ako još ovo nije priznao neprijatelj koji stoji stalno na tom, da ovde nemire pravi, bit će nato sabljom prisiljen. Ova izjava je kolosalan utjecaj učinila. Narod je sa entuziazmom klicao „živio“, te je netko glasno viknio „da li je Subotica naša“?

Na pitanju se Visoki Gost osmjehnuo, te rekao:

„Naša je i ostaje naša.“

Iza toga se povratio u svoj apartement, da se odmori.

Medjutim se već davno započelo narodno kolo u dvorani hotela „Pešte“ gdje se sakupila naša omladina, tako da je velika prostorija dupkom puna bila. Oko tri četvrt na devet se pojavilo u kolu Nj. Visočanstvo sa svojom pratnjom. Narod ga je sa neopisivim oduševljenjem dočekao. Gotovo pola sata je boravio u kolu, gdje je više lica uslovio i živo se zanimao za naše prilike i narodni život.

Okolo četvrt na deset sati pošao je na svečan banket, što je priredjen bio u lokalima kod „Zlatnog jagnjeta“. Na banketu su zastupane bile sve kulturne, vojne, političke i društvene ustanove.

Kad se je sa svojom svitom pojavio u dvorani, svi prisutni

su ga sa najvećim oduševljenjem dočekali i pozdravili. Prestolonaslidniku s lijeve strane sjedio je nadžupan Dr. Matiević, a sa desne strane vojvoda Bojović. Banket je trajao do jednog sata. Za vrijeme banketa odmah pri početku je u ime gradjanstva govorio Dr. Vladislav Manojlović.

Tumačijo je osjećaje naše nepokolebive podaničke vjernosti, te vječitu zahvalnost na oslobodjenju i ujedinjenju.

Njegovo Visočanstvo je dalo odgovor kako slijedit :

„Dragi moji Bunjevci i Srbi, Vi ste ovde na severnoj granici naših prirodnih nacionalnih aspiracija sa velikim požrtvovanjem branili lepi jezik i dostojanstvo našega plemena. Običaji „Kraljice“ pa lepe navike iz naših zajedničkih praznika, kazivali su celom svetu, da ovde živi krv naše krvi. Prvi talasi tudjinskog nasrtaja u životu ovih krajeva nailazili su kod vas dični moji Bunjevci i Srbi junačkog otpora. I ja smatram za moju dužnost, na ovom našem prvom sastanku, da vam na tome držanju izjavim moju i sve ostele braće toplu zahvalnost. Kada je došao dan našeg oslobodjenja, vi ste sa puno iskrenosti i ljubavi potrčali u zagrljaj naš. Moja vojska, koja je i vaša vojska, puna je hvale o prijemu, koji ste joj vi pripremili i ja vam i na tome od srca zahvaljujem. Ujedinjenje naše ne bi bilo potpuno ako u krugu ostale braće ne bi bilo dičnih Bunjevaca sa lepom Suboticom na čelu. I ako je vaša radost danas velika pri proslavi ovoga prvog bratskog sastanka našeg i moja je ne manja, što vas po ovom

dočeku, po ovim izjavama vaše ljubavi vidim uz nas i dušom i telom. Ja sam srećan što u novoj otadžbini vidim uz ostalu braću vas Bunjevce, a znam, da ćete vi vašim odanim radom i vašom vrednoćom znatno doprineti, da nam otadžbina bude napredna i čuvena. Prema nama stoji još neprijatelj, koji i ako savladan, pokušava, da nanese iznenadne podle udarce unutrašnjem redu nove otadžbine naše, čije je stvaranje vekovima ometao. Ja sam uveren, moji dragi Bunjevci, da ćete dostojno i kuražno odbiti svaki udar toga neprijatelja u ropcu. Moja i vaša vojska, čiju je hrabrost taj neprijatelj dovoljno zapamtio, biće ovde uz vas na braniku dostojanstva narodnog, kao i reda i slobode u novoj državi.

Ja vam želim braćo Bunjevci i Srbi svaku sreću i svaki napredak koji ste vi potpuno zaslužili.“

Riječi Visokog Gosta su vanredno utjecaj imale na sve prisutne, koji su u oduševljenju dali izraz svojoj radosti.

Za vrijeme banketa je vojna muzika svirala pod ravnanjem kapelnika Radosavljevića, a Srpsko Pevačko Društvo je nekoliko pjesama lijepo odpjevalo.

Poslje banketa je Njegovo Visočanstvo držalo cerkle u pratnji nadžupena. Mnoge je uslovio i razgovarao s njima.

Sutra dan u nedilju prije podne je Njegovo Visočanstvo prisustvovalo blagodarenju u srpskoj crkvi, zatim na bogoslužju u crkvi svete Terezije, nadalje u Šandoru u srpskoj crkvi na blagodarenju.

Svečan ručak je bio u prisustvu predstavnika vojske, po-

tičkog staleža i senata gradskog.

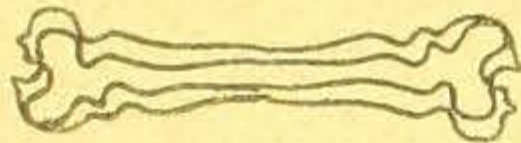
Poslje podne je Prestolonalednik pogledao Palić, izrazujući svoje zadovoljstvo.

Usput je pogledao nekoliko palaša, prošao raznim ulicama. Poslje svečanog banketa na večer, kojeg je oficirski kor priredio, posjetilo je Nj. Visočanstvo zabavu na Paliću, gdje je započelo i odigralo prvo kolo uz burno oduševljenje prisutnih.

Njegovo Visočanstvo je u ponedjeljak u polak 10 sati se oprostilo od svih prisutnih i krenulo željeznicom put Sombora.

Pri odlasku je narod neprestano klicao „Živio“.

Pri odlasku je narod neprestano klicao „Živio“.



SWOJ SWOME!

U staro vrijeme su se ljudi i narodi zarobljivali silom i tako u bili prisiljeni, da služe i rade drugom, tojest svome gospodaru. Vremena su se medjutim promijenila, barem u naprednijim krajevima, pa tako vidimo, da su se planovi Nijemaca i Turaka, da silom zarobe još više naroda, izjalovili, naprotiv oni narodi su oslobođeni, koji su dosada bili pod njihovim gospodstvom. Ima ali još uvijek jedan način, kako se može i narode može zarobiti bez sile i krvi, a to oružje je novac. Sigurno će svaki čitatelj znati za koji slučaj, gdje je koji naš čovjek zadužio se kod kojeg čivutina i tako zapao u njegove šake. Takav čovjek nije više slobodan, jer je ovisan o svome vjerovniku, mora od njega kupovati, što treba, pod svaku cijenu mora njemu prodati svoje žito i drugo bez ogadjanja, mora velike kamate plaćati, jer ga ne može isplatiti ako mu neće biti poslušan, čivutin će ga tužiti i dati njegovo siromaštvo na bubanj i onda je golova propast. A kako

je sa pojedincima, tako je i sa narodima. Turska, koja nije znala gazdovat, kako treba, takodjer je bila zadužena preko glave kod bogatih naroda i morala je tako igrati, kako su joj svirali i na koncu konca nije bila gospodar u svojoj kući.

Dakle da čovjek ne bude ničiji sluga, mora gledati, da bude neodvisan, a to može biti samo tako, ako dobro gazduje. A kako pojedinac čovjek treba da nastoji, da bude neodvisan, tako treba da i pojedini narodi nastoje oko toga. Sad kako se to postizava? Evo kako. Sinovi jednog naroda osim toga, što svaki za sebe treba da dobro gazduje mora i na to paziti, da svoju braću pomaže, gdje može. Jer što to znači: Svoj svome! ništa drugo, da svaki Jugoslaven trguje sa Jugoslavenom, ako ikako može, dakle da ne ide čivutinu ili kojem drugom tuđincu bez potrebe. Da daje uvijek u prvom redu svome sunarodnjaku zaslužiti, ako je tko bolestan, da zove svoga doktora, a ne tuđina, ako ima sa sudom

posla, da ide svome advokatu a ne tudjinu, ako treba kakvog majstora, da ide našem čovjeku, ako treba novaca ili hoće novaca da uloži u banku, da ide u koju jugoslavensku banku, da se u zvanije naši ljudi među i tako dalje. Kažu, da su čivuti najpametniji ljudi, pa gledajmo kako oni rade. Oni jedan drugog uvijek i svagde pomažu, i kako vidimo dobro prolaze. Ja mislim, da još niko nije vidio, da je čivutin zvao kršćanina doktora ili da je Madžar išo Bunjevcu fiškalu, a vidili smo i vidimo još i danas, kako naš narod

zove sebi čivute i madžare doktore, ide čivutinu i tudjinu kupovati ono, što nije mogo kod našeg čovjeka, da kupi. Svi su dosad, i madžari i švabe bili u tom pogledu pametniji od našeg naroda, ali sad je već vrijeme, da se i mi opametimo i da se složimo, jer slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.

Zato braćo pamet u glavu i nemojte pomagat tudjina, nego braću svoju pa ćemo biti srećniji, nego dosada i tudjin će nas poštivat, ako sami sebe poštivamo i složno radimo. Dakle: Svoj svome!



Povjestnička vrednost naših narodnih običaja.

Mi Bunjevci—Šokci ne možemo se bogzna kako hvaliti sa našom povješću. To što se zna o nama, to je dosta malo, jerbo s nama baš nisu povjestničari mnogo trli glavu. Za to ja držim da su za našu buduću povjest, od velike važnosti naši narodni običaji.

A zašto? To ćemo sad dalje vidjeti.

Našu pradomovinu, naše poreklo, nije još ni jedan povjestničar mogao tačno da dokaže. Istinabog izim velikog Antunovića nise obširnije ni jedan učenjak bavio sotim pitanjem. A to sa tri razloga. Prvo: jer je u interesu stare države Austro-ugarske bilo, da mi ostanemo samo Bunjevcima i Šokcima. Drugo: što malo imamo naših učeni ljudi od roda Bunjevačko-Šokačkog. Treće: što bi ondašnja nadležna oblast, madjarska

vlada, pod čijim smo se veleдушnim „okriljem“ do skora nalazili, rekla, da je došao, recimo jedan učenjak iz Srbije ili Hrvatske i stao proučavati, izpitivati, iztraživati, odakle su i šta su Bunjevci i Šokci. Jelte to bi bio u nebo vapijući grijeh protiv „suvereniteta“ jedne države, ili najmanje izdajstvo.

Ali sada pošto smo u svojoj državi, nema više nikakvih zapreka, da se i naša povjest, naše poteklo iztraži i razjasni.

Jer to se zna za izvjesno, da prasjedioci nismo ove domovine, ali odakle smo se ovamo naselili i koje smo jugoslavenske grane ogranak: to budući povjestničari imaju, da dokažu. A za njihov naučni rad najjači dokumenti će im biti naši narodni običaji.

Istina mi imamo i naši narodni pjesama i poslovica, koje

godje mogu biti u ovom po-
 edu u pomoći. Ali tu bi se
 ak mogla poroditi sumnja,
 su te pjesme i poslovice
 ja dvi-tri stotine godina, kako-
 dj drugčije došle ovamo me-
 u nas, kao štampane ili pisa-
 ni da ih nismo sobom iz
 adomovine donijeli. Dok kod
 ničaja olim ni sumnjati se ne
 ože.

A zašto?

Za to jer se običaji samo po
 djenju mogu prisvojiti. Dakle
 ada postaje dvije mogućnosti:
 smo jih sa sobom iz prado-
 ovine donijeli: ili smo jih od
 aroda kojeg smo ovdje našli,
 isvojili?

Budući, da ni kod madjara
 kod švaba, ni traga, ni glasa
 našim Matericama Ocima našem
 elu, dužijanci, Ivanjskom cvit-
 aku i sličnim pravim našim
 narodnim običajima, to postoji

dakle samo mogućnost, da smo
 ih sa sobom donijeli. Jer teško
 je mognće da se iz jednog se-
 la varoši ili pokrajine sav na-
 rod listom priselio ovamo u
 sadašnju našu domaju. Vjero-
 jatno će biti, da ih je ostalo i
 u staroj postojbini, i kako zna-
 mo, da jedan narod teško zabo-
 ravlja svoje običaje: nije dakle
 moguće, da su ih i naši su-
 narodnjaci u staroj postojbini
 zabacili.

Nego kako sam već spomenuo
 u početku ove moje raspra-
 vice, to će biti posao naših bu-
 dući povjestničara, da to ispita
 istraže i da se otom osvjedoče.
 Moja je nakana samo bila, da
 upozorim naš narod: neka ne
 zanemaruju lakoumno naše pra-
 ve narodne običaje, jerbo su
 oni veliko narodno blago.

I. P. Jablanović

Čiča-Lukini opanci.

Č' a Luka P. K, bio je jedan
 d Bunjevaca staroga kova. Triz-
 en, raden, pošten č'ovik i vrlo
 obroga srca — a jak ko zemlja.
 Jedared otišo na komšinski
 alaš. Bilo prid več' e; č'oban
 aš muzo ovce. Č'oban bio
 drav momak, sridnjeg naraš-
 ja. I sad je živ, ima mu već
 reko 70 godina, zove se Necko
 K.

Č' a Luka opazi č'obana, kako je
 dio na stočiću, ode kod njega,
 a, kad je pomuzo jednu ovcu,
 aže mu:
 — Ej č'obane, ispravi se, pa
 di čvrsto na stočiću.

Ovaj side, a č' a Luka uzme
 stočić desnom rukom za jednu
 ogu, pa dignu stočić sa č'o-

banom zajedno, prida se ko
 kaku lutku, pa ga opet spusti,
 lagano, jednom rukom na zem-
 lju. On privuče drugu ovcu, pa
 nastavi mužu.

Č' a Luka je imao brata, mla-
 djega, Boltu. Njih dvojica su se
 udivanili, da nose dva tereta
 žita u Bajju.

Bilo doba u rano proliće. Prid
 več' er čiča Luka izda zapovid,
 kao najstariji u kući, da se nas-
 pe dva tovara žita. Sutra će u
 Bajju na vašar. Kažem, da je
 bilo još rano proliće, samo što
 je pukla kora. Valda prve ne-
 dilje posta. Još se ni radilo nije.
 Bireši izturali iz naslona dvoja
 kola, čiča Luka dao ključeve
 od ambara i od tavana. S ta-

vana skinu prazne džakove, zasipače u ruke, pa daj nasipaj. Kako koji džak naspu, čiča Luka stoji prid vrati od ambara, dočeka džak, prihvati ga desnom za usta, pa ga s jednom rukom spušta na zemlju. A zatim ga sveže. Al ne prtenom vibcom. Ta mu se sva pokida, kad stegne svezu. Već on sam uvrti mekane ljuskre od kukuruza, pa s oтім sveže džakove.

Čiča Bolto se latio oko kola. Uzme, jednom rukom sa strag za srčanicu, podigne kola, da vidi, kako stoji osovina, svračine, podložaje, rašlje, oplin. Zadje po točkovi, gleda glavčine, špice, naplotke. Opića gužve, zadrma livčama, stoje li čvrsto. Podigne lotre, nisu li se pokidale gužve, s kojima su za osovine privezane. S lotrama se dižu sva kola. „Dobro je.“ Ode kod jarmaca, gleda ždribčanike. Sve je u redu.

— Oho, ovaj jarmac ne stoji čvrsto!

I zaista, na jedni koli gužva, kojom je jarmac privezan za rudu, sasvim otrcana, mal ne prežuljana. Čiča Bolto klimne glavom, ode u naslon, iznese sikiricu, pa šnjom za salaš, pod brist. Tu odvali jedan priličan litorast, tako ko dobar čobanski štap, okreše grančice, pa dodje kod kola. Sikiricu metne na jarmac, ogranak bristov uze, na jedan kraj stane livom nogom, a drugi kraj uzme obe ručki, pa će uvrtili štap, da napravi gužvu na jarmac. E, al oćeš! Ogranak je bio odebeo, a i vlažan, ta u proliće je, pa kora bristova ostala u ruci čiča Bolti, al ogranak ne uvrćen. Okrene onaj kraj gori, pokuša opet. Zalud. Već se uznojio, a ogranak još ne uvrćen. Oni već

ponasipali džakove, čiča Luka podje kolima, dok ne smetu žito ispod ambara, što se bilo narasipalo.

— Šta je, Bolto, je li sve u redu? Čiča Bolto digne glavu, pogleda č'a Luku, pa opet napne sve sile, da bi uvrtilo ogranak. Nemože.

— Valda gužvu oćeš da uvrliš!

— Ta oću, al niki je vrlo žilav ovaj brist, i sirov, pa se neda, isklizne mi se iz ruke.

— Daj da pokušam ja, moje su ruke suve — reče čiča Luka. Ovaj mu da ogranak. Čiča Luka takodjer stane livom nogom na jedan kraj, drugi zavrne, brist prsne i popusti. Čiča Luka s jednom vrti, a drugom pridržaje. Za čas za dva evo ti gužve, takove da nema te štrange, koja bi vitkija al i čvršća bila.

Čiča Bolto udari sikirom po staroj gužvi, prisiče, ona otpane, a novu pričvrste rudi i jarmacu.

Hranu natovare, uzda posteru, kola uturaju pod naslon, ako bi bilo kise, da ne pokisne hrana.

*

Sunce već dobrim odskočilo. Vrime je tako pošli ručka. Noćas je pala kiša, pa po travici sja rosa, kao rasuto biserje. Ukraj šume golo drveće, kada je narodilo zlačanim trišnjama, tako sjaju kapi kiše, koje su se slizale po granju, u sunčevim tracima.

Kroz šumu nosi put, a putom polagano idju dvojica kola, dva tereta hrane. Kola klokoću, a na točkovi se diže buzalica, pa opet pada, kano da bi iz točkova tekla. Došli bliže. To je čiča Luka i čiča Bolto.

Čiča Luka se okrene natrag, pa veli:

— E brate Bolto, evo „Lapo.“ Ako kroz Lapoš srićno odjemo, onda do Bajе ne stigaj.

Kako on to reče, put navije se desno, a kad dodju na okli-
kak, vidu da je put dobra tri
mјanca, u svoj širini — voda.

— Ao brajane, šta ćemo sad?!
Izdane čičа Luka.

— Ta sta ćemo! Prikrstit se,
pa u ime Božje dekaј naprid. I
I zaista, skinu šešir, prikrstu

— Bože pomози! reknu.

Sofim potegnu uzda, pa „gje!“
Konji spuštu glavu, pa daj
azi po vodi. Voda zašušti, ta-
si se razliju, pa sve tanji i
nји talasaju k obali puta.

Vodu su kojekako preplivali,
iza vode dodje blato. Već i
blata hamade da su se ispe-
li, al pri kraju zapadnu. Tako,
se ni glavčina vidilo nije.

Pokuša čičа Luka, javi konje
danput, javi drugiput. Konji
trgnu, napnu se, zakrenu na
desno, na livo — zamaň!

— E nije fajde, brate Bolto,
pla konјima pomoći.

Al kako će?! Naokolo sama
zalicа, do kolina. . . A oni
opancima. Čičа Luka skoči
kolu u blato. Sagne se u blato,
hvati ramenom lotru, izdigne
glava, konje javi, konji trgnu i
truku kola na suvo.

Čičа Bolto zbaci opakliju sa
sebe, pa će i on svoја kola
pomoći. A č’a Luka mu każe.
moј salaziti, jer češ i ti ub-
avili obuće. Ostaj na koli, ja
m već od blata te od blata,
ću pomoći. Čičа Bolto natira
glava na tu istu jamurinu, i nje-
va zapanu. Čičа Luka se
vape, pa izdigne i njegovа
glava s njime zajedno.

E kola su na suvom. Al nez-

naš brate koja su gadnija, bla-
tavija. A najvećma naravno čičа
Luka. Każe:

— Idjem ja, pa ću se priobu-
ti, a ti dotle sastruži malo to
blato s točkova.

Otišo je čičа Luka na obalu,
sio, izno se, pa cidi oboјke. A
čičа Bolto čisti točkove.

Kad jedared, začangrće iza
ledja više — praznih — kola ma-
džara. Pritiraju priko bare i kad
dodju do čičа Bolte, strašno se
rasrde:

— Hej rac jedan! Što si stao
na sridinu puta!

Pa kako koji natira pokraj
kola, a on č’a Boltu kandžijom
priko ušiju. Koji kandžijom, koji
baš bičaljem.

Čičа Bolti jedared već dosta,
ko pretelju kajgane, pa zovne
čičа Luku:

— Ama hajde brate Luka,
ovi ćemo poodvalјivati uši.

— Oma, oma. . . samo dok
zategnem kajіše. . .

Talahašćani — jer oni su bili
ti što su č’a Boltu tako častili
— pogledaju na obalu i vide
čičа Luku.

— Oj, pa tebi je još do obu-
vanja ti jedan ovaki, onaki. . .
Sad ćemo mi tebi dati. . .

Sotim poskaču s kola, pa njih
desetak petnajst pritrču č’a Luki
i stadu ga odadirati, onako
gjalenski.

„Dva loša svladaše Miloša.“
kaže poslovice, a njih do pet-
naestorica bome brzo dodijaše
čičа Luki.

Kako je sidio, maši se opan-
ka, spopade ju za kajіše, gјipi
i tako ustajući mazne jednog
opankom u glavu. Taj se izvrne
udari glavom onog drugog, i
padnu obadvojica. A ostali vi-
div, da su došle vile očima,
dadu ledja, pa odperjaše bez

traga, upravo kolima. Pogjipaju na kola, pa gji! tako odu, da se sve praši za njima. Jedna kola ostanu Čiča Luka obuje opanak, dokle se ova dvojica malo oporave, on ih odvede — teturajuće — kolima natovari

ih, da njim uzda u ruke, javi konje i oni odčangrču za ostalima.

A ova dvojica, posidaju na kola, pa hajd, u ime Božje put Bajе.

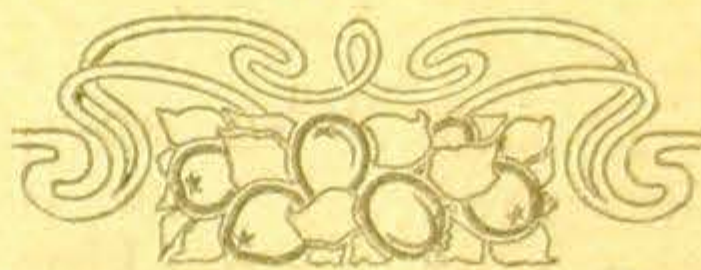
P. B



Bačvanin i Grk.

Vozio Bačvanin Grka u Peštu. Jedan dan kupi Grk od čobana na putu malo jagnje. Kad dođoše uveče u krčmu na konak, Grk reče Bačvaninu: More kočijašu, zakolji to jagnje i oderi, a ja ću ga zgotoviti, pa ćemo zajedno jesti. Bačvanin rado pristane u taj orakluk. Kad Grk zgotovi jagnje, učini mu se malo za obojicu, zato reče Bačvaninu: „More kočijašu, ovo je za nas dvojicu malo, nego hajde da spavamo, pa koji lipši san usni, onaj sam neka pojedē sve.“ Bačvanin pristane i na to pak legne spavati. Pošto Grk zaspi, Bačvanin ustane pak uzevši hleba iz svoje torbe metne gvozdenjak s kuhanim jagnjetom preda se i pojedē sve; pa onda ostavivši gvozdenjak prazan na svoje mesto legne i opet zaspi. Kad se Grk probudi, on poviče

Bačvanina; „Ej, more kočijašu ustaj, kaži što si snio“, Probudivši se Bačvanin odgovori mu: Ti si gospodaru stariji, ti si gospodar, kazuj ti najpre. Onda Grk počme: „Ja sam snio, da se otvorilo nebo, pa sam vidio kako sidi Bog na pristolju svojem. To je tako lipo da se ne može kazati. Pa onda Bog spusti odozgo velike listve, pa zovne i mene da idem gori k njemu, A ja onda na listve, pa hajd gore.“ „Stani gospodaru dosta je — poviče Bačvanin — „ja sam gledao, kads ti gor pošao, pomislih da nećeš više amo doći; pa onda uzmem pojedem sve meso“. „Što more bre — poviče Grk poplašen — ja se šalim more!“ „Bogme gospodaru — odgovori Bačvanin —, ti se šalio ili ne, šalio ja sam za istinu primio“



NARODNE POSLOVICE

Iz zbirke: J. P. Jablanović

Na lipog dim idje, (a lud podnosi).

Oranje—šetanje, kosenje-mahanje, al prešljica rebra tare.

Govore žene.

Lakše je zabaviti, nego opraviti.

Kritičari pomislite na ovul

Sičnja juga zima duga.

S glave riba smrdi,

A opet rep bacaje.

Od smrti nema lika.

Od vremenite. Ali od vječne ima.

Kudan je voda kadgod tekla i opet će udariti.

U ciganke crn obraz, al puna torba.

Igra medo u komšiluku i nama će doći.

Vrana, vrani ne će oči iskopati.

Debelo lipo, a bogato pametno.

Nije istina!

Bog ne bije batinom.

Da je mesa i vina, ženio bih se i ja i Mija.

Trbuh snagu nosi.

Ko ne veruje nek ne jede, pa će vidjet.

Najpre skoči p' onda kaži hop.

Na keru nema slanine.

Kolo naokolo, a nevolja redom...

Koliko ljudi, toliko čudi.

Teško pravom dok se kriv ne nadje.

Od linosti nema gore žalosti. Poklonu se ne gledaju zubi. I zid uši ima

A kamoli onda doušnici.

Posli suda sva gospoda mudra

Samo što ta mudrost već malo vrijedi.

Nužda zakon menja.

Ko nosi taj ne prosi.

Lud se sam hvali.

Na kurjaka vika, a i lisica meso jide.

Ne rade dobri već mlogi.

Nevolja tanko prede, (al debelo nosi).

Ko prija tog devojka.

Tako je bilo za vrijeme Kraljevića Marka i delije Sibirjanin Janka

Ko se boji vrebaca, taj nek ne sije proju.

Kratak termin, gotova laž.

Lanjskom snigu ne trebaje opanci.

Ko se mlad oženi i rano urani, nek se ne kaje.

Ovako su činili i naši stari samo ne znam jesu l' se kajali.

Nezvanom gostu misto je za vrat.

Ko bi cilom svitu napeko kolača.

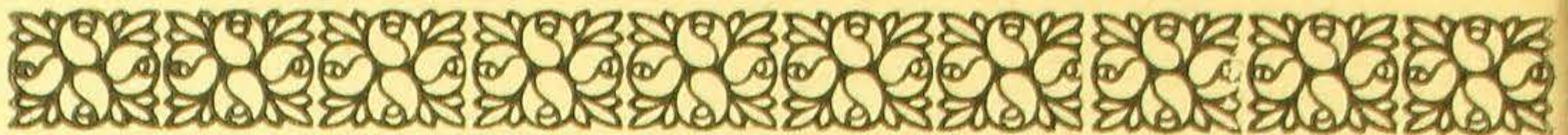
Pa još kad brašna nema.

Umrlo kumče, razvrglo se kumstvo.

Ustajte lini, Bog sriću dili.

Pusto mliko i mačke loču.





Bunjevačke narodne pisme.

Omladinske.

Mene nana psuje pa sve siva,
A dika me jorganom pokriva;
Spavaj milka, ne da tebe dika.

A šta si me razmazio diko,
Razmazio, pa me ostavio,
Da me drugi razmaženu ljubi.

Ej! više jadim neg' što radnju radim,
Radnju će mi uraditi nana,
Al ja jade moram jedit sama.

Šta govore našim šorom žene
Da je dika ostavio mene,
Ja sam njega hulja mi ne treba,

Curo moja na rogalj izadji
Da ja vidim čiji j' šećer sladji,
Moj je beli a tvoj je šareni
Jist ćemo ga diko u reveni.

Tužna jedna da sam voda hladna,
Ja bi znala gdi bi se razlila:
U sokaku tom hireškom ranku.
Nek se davi kad za me ne mari.

Curo mala nisi šetovala
Što se nisi za mene udala,
Barem bi se naspavala sama
Načistila kaljavi čizama,

Sinoć mi se moja dika tuži
Da ga nana čerez mene ruži,
Ajde diko ti se mene mani
Pa ispuni želju tvojoj nani.

Tri me dike priko kola glede,
Sastalala se i nova i stara,

I još ona kad sam bila mala;
Bila mala, pa se švalerala.

Šta se meni bunar voda muti?
Prošo dika kraj mene pa ćuti,
Digo glavu pa gleda na stranu
Oslipio kad me nij vidio.

Našim šorom dobar veče nema,
Već prstenje kurca u pendžere,
Našim šorom krešu suvo granje,
Da švaleri šiške ne pokvare.

Alaj volim garavu:
Kad poveže maramu,
Kad poveže du po čela
Pa čeka švalera.

U subotu u veče
Sila cura pa plače,
Što joj dragi bio nije
Umrit' će za njime.

Alaj imam curicu
Ko rumenu ružicu,
Ne bi dao oči njene
Za po Bačke bele.

Šta ću nane boluje mi dika,
To je meni žalost privelika.
Boluj diko al nemoj umreti
Ja ću tebi ponude doneti:
Suvi šljiva sa zelene grane,
I jabuke rukom uzabrane.

Sinoć mene moja dika pita:
Vole l' vaši, koji konja jaši?
— Ti uzjaši na vašeg „Tatara“,
Pa obadji kraj našeg atara:
Pa nek glede i braća i sele
Koga grle moje ruke bele.

Curo moja ti ugasi sve su
Ja ti više dolaziti neću.

Da je mene poljubila draga
Sve bi jade bacio bez traga.

Misli nana da je jaran šala
Da je šala, ne bi ga držala.

Moja nane kupi mi muzike
Nuz muzike mož pivat od dike.

Mene nana jedinicu hrani
Pa me ne mož s jedinkom da spari.

Slatka moja za nevolju diko
Za nevolju, dok ne nadjem bolju.

Bog ubio moje dike nanu
Šta me neće da primi za snaju.

Volim ovo što sam čula novo,
Da me stari švaler i sad žali

Blagoj meni kad sam šećer beli
Pa se za me svadjaju švaleri.

A šta mi se mila rasrdila,
Valjda zato što ja ljubim zlato.

Volim diku ona voli mene
Samo da nas ne rastave žene.

O Subotici.

Subatica ni selo ni varoš,
Samo jedan divojački jaroš,
Kuda idju momci u paradu,
U paradu, pa divojke krađu.

Novo Selo alaj si na bregu,
U tebi se sokolovi legu.
Novo Selo alaj si u voću,
Pa nevidim diku kadgod oču.

Novo Selo srebrom postavljeno,
Samo jedna staza ostavljena:
Kud se šeće moje drago cveće.

Ker i Sentu dali pod arendu,
Ja ću Sentu sama arendirat
Kudan će se dika paradirat.





Nanina volja.

Prislovica iz života.

Napisao :

J. P. Jablanović.

I.

Bilo je to nekako baš pred „Veliku Gospojinu“; kada se najviše žene naši mladići.

I Vujićevi naumiše ženiti svog jedinka Lajču. Jedne večeri će Marija Pavlu :

— Tribalo bi da ženimo Lajču; dok je još mlad, dok se nije probećario. Samo ne znam koju da prosimo?

— Ta ženo, ne ćemo mi s njom živjeti, — Pavle će — nek izbira koja mu se svidja.

— Koja mu se svidja? E ali treba gledati: koja će imati i tala. Nije to tako, dovesti makar kakvu koja ni tala ni ruha; samo baš ono malo ljepote imade, Eno Joso Milić uzo je lijepu a sirotu, pa šta mu vrijedi? čisto je zgledan u selu: kad mu sirota žena. Uzmeš li bogatu, možeš se izmiješati s kim 'očeš.

— Al šta ti to meni sve čitaš? Eno ti Lajčo pa čitaj njemu, Ja se ne mislim više ženiti; meni je dosta bilo jedanputi. — reče Pavle pa izadje iz sobe.

Kad Pavle izašao, al došo već i Lajčo s kukuruza, pa udje večerati. Čim Lajčo ušao odmah će Marija i njemu;

— Lajčo rano, momci su se već počeli ženiti; pa triba da se i ti oženiš: dok se nisu bo-

gatije djevojke pouđavale. A ti si jedinak a i imat' ćeš dosta imetka pa možeš prositi koju 'očeš.

Lajčo sjeo nuz stol, pa bar da riječi kaže. Čim mu je Nana od bogatiji djevojaka spomenila, odmah je znao da će sad na njega jurišati, da koju od ti uzme.

Al kako će? Zar će on moći bez njegove Milke živjeti? Bez nje? koju je ljubio čistom ljubavlju; al za koju ljubav nitko nije znao do njih dvoje. Pa sad da joj se on iz nevjeri? Da to joj obećanje ne održi? Ona istina nije bila bogata, a nije bila baš ni sirota. Az nuz to: bila je lijepa, vrijedna, dobra radina, a čedna kao nebeski andjeo. Pa sad da on nju ne uzme? i ne bude sretan s njom do smrti? To mu se sad sve vrtjelo po glavi i nije mogao da riječi kaže.

Al Marija mu je dalje govorila:

— Ja mislim da bih najbolje bilo: Katu Šubić. Istina nije baš lijepa, al je bogata. Ta jedinica je pa će sve dobro njezino biti.

— Ali nane ta nije sve ni u bogatstvu.

— Da nije, istina. Al kad ti uzmeš sirotu nećeš bjeti nikad

taki gazda kao onaj, koji uzme bogalu.

— Al ne ću ne mogu s njom živjeti, ne mogu s njom sretan biti nikada.

— Zar nećeš poslušati Nanu tvoju ?

— Kažem da ne mogu . . .

Dok su se oni tu prepirali dodje Marijina sestra. Evo malo na „divan“. Pa kad je čula očemu se radi, odmah se lati i ona :

— Baš zato sam i došla, da vam kažem, da sam čula od komšinice Mare, čija ćer kod Šubićeví služi — da bi Kata za Lajču rado pošla.

Vidila strina Janja, da je Mariji došla Eva, pa pridje i ona da se koja rekne.

Baš je prispjela, kad je Eva pripovjedala, da je čula da bi Kata za Lajču rado pošla.

— Jeste da, — Janja će — moja Krista se druži s Katom pa joj je jedanput Kata rekla : da bih se rado Lajčinom nazvala.

— No vidiš rano da Nana tebi dobro oće, pa opet nećeš da me poslušáš, — zlato moje, — reče Marija.

Na to će opet ove dvije :

— Kako ne bih ti Nanu tvoju poslušao. Neznaš da je grijehota neslušati roditelje ; — rekoše — a i šta će ti kakva ljepušasta namiguša pa još iz nezgodne kuće ; a ovu znamo da je iz dobre pa će i ona dobra i čestita biti.

— Vidiš ranko moj ! vidiš sad već i sam, da si se krivo odbrecao : kad me nijesi htje poslušati. Jeli da ćeš me poslušati zlato moje ? Ta čuo si da je grijehota neslušati roditelje. Poslušaj me kad je moja

volja ; ta znaš da ja tebi dobro hoću.

Tako su lijepo s njim divanile ; tako su ga sleptale ; tako su mu pune uši nabile : da jih se siroma nije znao otresti.

— No dobro ! poslušat ću, kad je vaša volja. Al znajte da s njom sretan nemogu biti nikada. — reče napokon Lajčo drhćućim glasom pa izadje iz sobe.

II.

Velika Gospojina je.

Narod izašao baš s velike mise i u čoporkama stoji oko crkve, a djevojke se i momci šetaju.

Sad naidjoše kola u njima dva dobra mrkova.

Biše to rakijere Lajče Vujića.

Odmah ga stadoše momci tražiti da mu čestitaju i od njegov „aldumašče“ ištu.

Al njega tu nije bilo. Ni poslipodne nije u kolo došao. volio je sjediti kod kuće, nego da nju vidi. Nju koju je po majčinoj volji zaprosio.

Sve je zelo znalo da to nije po Lajčinoj već po Marijinoj želji. I tako nijesu mnogo divanili što ga nema.

Drugo večer odoše mu roditelji na dogovor, kad su pošli upitat će ga Marija :

— 'Oćemol' praviti rukovanje (zaruke) ? pa da i to udivanimo.

— Il' pravili, ili ne : ja znam da ići ne ću.

Na to ne reče niko ni riječi. Oni odoše a on osto kod kuće, i odmah legne na opočinak.

Kad su došli kući, on je već spavao, a oni ga nijesu htjeli buditi.

No u jutro mu reče Nana :

— Udivanili smo da će te se pred „Miholj“ u nedjelju vjenčati.

— Za mene je svejedno il' s njom se vjenčati, il' u hladan grob leći. Samo kad je vaša volja . . . — reče Lajčo kroz suze i ode za poslom.

A Marija nije više htjela ra ne ponavljati. Često puta je mislila u sebi. — Još je on mlad i ništa ne zna, dok se on vjenča i vidi kakvu je bogatu dobio umirit će se.

III.

Nedjelja je baš pred „Miholj“.

Svatovi sve zuje pred crkvom. Dok dodjoše jedni tako nagizdani da ni pomisliti ne mož. Na konjima sve peškiri sa zlatni rojtama, a pantlike sve ko dva dlana široke pa od čista svile.

Bijaše to Lajčini svatovi.

— Napraviti ćemo mu take gizdave svatove, nek se pripovjeda; možda će se malo razveseliti — običavaše reći Marija.

Al bome on se nije razveselio. Tako je sjedio s kumom na koli kano da idje na stratište. A pred Oltaram je za svećenikom tako tiho ponavljao riječi, da si ga jedva i razumjoti mogao, i sve je drhtao od uzrujanosti.

Iz crkve provedoše snašu još melo kroz selo; kao što kažu: da ne zna otići natrag ako bi ostavila.

Kad su je doveli Lajčinoj kući igrali su još koje kolo i onda sjedoše za večeru.

Posjije večere dodjoše „podjani“, i dočekali su jih što no vele, u dvi ruke. A zanajviše Marija. Ona je vanredno vesela bila, jer je mislila: kad vidi Lajčo da sam vesela i da su mi dragi prijatelj, možda će i on zbaciti tu tugu sa sebe. Da ugodi majci svojoj.

Al' njega se sve to nije dojmilo. Taki je bio kao da je onda iz groba ustao.

Kad su „podjani“ otišli htjedoh po običaju „svesti mladence“: al' Lajče nigdje, te nigdje nema. Pretražiše: svu avliju, tavane podrum, komaru, košaru, al' njega nema te nema. Prijaviše odmah žandarmeriji; tražiše ga tu noć, sutradan, aj' on nesta ko bez traga.

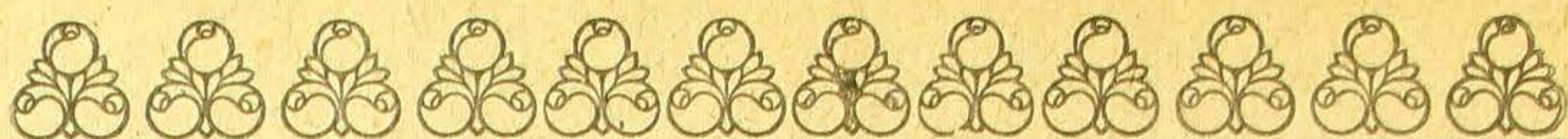
* * *

Marijina bogatuša snaha, ode natrag roditeljima. I tako ostala ona i bez sina i bez bogate snahe. I mnogo puta je govorila.

— Da mogu, zaklela bi svaku majku, svakog oca nek ne siluju svog sina, svoju kćer, koga će uzeti, za koga će poći: jer u silom uzetih prave ljubavi neima. I ja da nisam tako radilja danas bi Lajčo kod kuće bio.

I briznula je u gorak plač.





Stogodišnji Gatalac

ZA PRISTUPNU GODINU 1920.

Hodte dico na staračke grudi,
 Da Vas starac zagrli, poljubi,
 Da Vas grli, da Vas suzom rosi,
 Sve radosti iz srca iznosi ;
 Da si srce iskali, otvori,
 Sada može hrabro da prozbori ;
 Da iskaže što je dosad krilo,
 Što nije ni nagovistit smjlo :
 Celivam Te, Bunjevče i Šokče,
 Usrid čela, slavni borioče,
 Usrid srca čestita i virna
 Usrid lica poštena i smirna,
 Da ti celov sveti strah zadahne
 Da te hrabri, da ti već odlane,
 Da se danku sudjenomu diviš,
 Da se diviš, da na vike živiš !
 Vazda sam Te svitovo na slogu :
 Marno radi i moli se Bogu ;
 Gorak trud tvoj i molitva moja
 Dosegoše do nebeskih voja ;
 Ne patismo zalud gorke jade,
 Ne molismo zalud i brez nade
 Pogledo je Bog i patnje Tvoje,
 Poslušo je i molitve moje.
 Zaigra sad skučeno srdašce,
 Lipše sini nebesko sunašce,
 Briši suze s ojadjenih lica,
 Zasjaj oko ispod trepavica,
 Drhći struno, tambur' tamburice,
 Ječi pisak, zaori frulice ;
 Sedmostruka kola da se vode :
 Veso budi, slobodan si rode.
 Slobodan si, nitko te ne kori,

Da ostaneš, na što te Bog stvori.
 Bunjevac si, Šokac slavni bio,
 Tim imenom vazda se dičio
 Dičan štovan i ponosan na to
 Ma progonjen, istrajan si osto.
 Posli turskih i drugih zuluma,
 Ustrajo si ko hrast med oluja.
 Ljubio si svoju prošlost slavnu
 Sačuvo si svoju nošnju davnu,
 Ljubio si ime to medeno,
 Sačuvo si tlo krvlju stečeno.
 Ljubio si svoje običaje,
 Sačuvo si bili ti domaje.
 Spasio si priko tisuć lita
 Za slavljanstvo sva ova zemljišta.
 Budi na to ponosan, moj rode,
 Jer si posto dostojan, slobode,
 Prava daje sloboda ti sveta
 Digni glavu nitko ti ne smeta :
 Da se dičiš imenom : „Bunjevče“
 Pobratime, ponositi Šokče !
 Brani čuvaj ko svetinju ime,
 Od propasti spasio se s njime
 Prid tudjinom i prid tvojim Ocem
 Nazivaj se Bunjevcem i Šokcem.
 Medju braćom Jugoslavenima,
 Ravna prava svaki Sloven ima :
 Gdi je Srbin Hrvat i Slovenac
 Želi biti Šokac i Bunjevac.
 S drugom braćom slavenskom premilom
 Želi biti dušom i sa tilom.
 Sve nas rodi jedna majka mila,
 Branila nas jedna ista vila,
 Jedna pisma razdragala srce,
 Sree bije od te iste krvce.
 Svi smo jednoć složna četa bili
 Sa Turčinom kršćanski boj bili
 Tad smo bili bedem za kršćansvo
 Bit ćemo sad bedem za Slavenstvo.
 Graničari na sivernoj strani,
 Za Slavena bit će sad Bačvani.
 Prvi juriš uzgornih Germana

88

Suzbit će se na naših poljana
Samo sloga Slavenē spašava
Samo sloga pobjedjenja dava
Sloga vodi do slobode prave
Sloga daje zelen vinac slave.
Gdi mi pera, pera labudova,
Da opišem viru pradidova,
Da proslavim pobjede njihove,
Da navistim žrtve i darove,
Borbe svete protiv dindušinana
I pobjede na korist kršćana.
Za krst časni i slobodu zlatnu,
Daše krvi i kapljicu zadnju
Uspomena prislavnih didova,
Ne potavni u dili sinova
Revnost plamti i sada u grudih,
Njina dužnost za kršćanstvom žudi.
Nema crkve niti prošteništa
Ni blagdana ni drugog svetišta,
Ni crkvenog svetog službovanja
Niti službe niti darovanja
Ni štovanja Božijih svetaca.
Brez Bunjevca i revnih Šokaca.
Ponosom se priznaj kršćaninom
I gorljivim svete majke sinom

* * *

A sad slušaj što gatalac gata
Kada Merkur med zvizdama vlada:
Merkur je bog stari trgovaca
Zaštitnik je prometa novaca.
Od postanka ne biše u sveta
Trgovine i takva prometa
Al u novcu bit će oskudice,
Za dužnike prave ubojice.
Zbog prometa želit će ga svako,
Od bojazni sakrivati blago
U prometu sam ga upotrebi
Da svu hasnu steći možeš sebi.
Posli ovog svitskog komešaja
Pun bogatstva mora biti raja.
Vladavina staroga Merkura,

Nek podigne roglje tvog majura,
 Bog će dati za radnju ugodnu
 Blago vrime i pšenicu rodnu
 Kratku zimu zatim tople dane,
 Poljodilcu lako poslovanje.
 Bože čuvaj ne bila Blagovist
 Zbog smrznula dugačka pripovist.
 No kad bude travanj do nas dopro
 Proliće će postat blago toplo.
 Sve do lipnja ugodno je vrime,
 Poljodilac zadovoljan s njime
 U litu će prva polovina
 Donet dosta kiše grmljavina,
 Za žetvu će ipak služiti dani,
 Bogu hvala, blagoslov mu s nami.
 Jesen nosi obilnu nagradu,
 I u vinu i u svakom sadu,
 Ritko taka blaga jesen biva,
 Za nju Boga svako blagosiva.
 Zima kasno s jeseni nastupa,
 I brez sniga i brez kiše suva
 Na jedared nestati će zime,
 Da se počme za posao vrime.
 Al ne gataj priko Božje volje
 Pomolit se k njemu bit će bolje,
 Da nam žetva dovoljno urodi,
 Od nezgoda Bog nas oslobodi!
 A sad hodi moj sokole sivi.
 Pa otvori kljun tvoj orlokrivi
 I prihvati moju knjigu bilu,
 Ponesi u Suboticu milu.
Danicu nam pozdravit ćeš milo,
 Ovu knjigu položi u krilo :
 Danica će razneti po rodu,
 Što gataci po znacih izvodu,
 Ko se pravim Bunjevcem priznaje :
 Jezik virom, a viru jezikom
 Brani štiti unapridi vikom :
 Bud' ponosan, što te rodi majka,
 Bunjevka il Šokica junačka.
 Kršćanin sam priznaj se u javi,
 I „Šokac sam“ i „Bunjevac“ pravi.“



Š A L A.

Nije mu pomoglo. Bio deran, imenom Dančo — i danas je živ, ali je već „dida“ — adrenjak, prkošdžija, do zla boga; inače zdrav i velik domišljani. Mater mu se nije mogla navoriti. Često puta je goverila; A Dančo moj, Dančo moj, ti ćeš me u grob sahraniti... Majka, očevljeva mater predloži: da ga obećamo pod Bajju na vodi eu, ne bi li mu Gospa pomogla... Nije on sasvim, rano moja Obećale ga i pon li ga — na koli. Putom Dančo, valda je i deset puti bacio šešir s glave na pus, kola morala stajati da mu dignu šešir, Onda bacio majkin bućur s rojtoškom maramom, onda torbu... Stigli oni, molili i molili... stara majka osobito. Kad su išli kući, Dančo nije samo da je šešir, morame, torbu baco s kola, već i on skočio u prah. Kad su došli kući, kola se spravila na salaš, stara majka poručiva snaji, Dančinoj materi:

— Rano moja, ništa mu nije pomoglo; još kanda mu je gore... Kan' da je još ludji.

Madžarac U jedni svatovi, doneli čorbu, a tisto u čorbi, krpice, bile malo mekano zakuvane, pa se slipile, po 2 po 3. Kum opazi to, pa poteže:

— Ja neznam, mi suo svi Bunjevci, a krpice nam sve igraju madžarca.

Igračice. Isti taj kum, velik sve, štenjak, kad je igro, između dvi snaše, stao da pedvikiva:

— Alaj imam igračice, ko prosijak torbe;...

Pojijte Peru. Otišao sa svojim drugom jedan subočanin „porcijáš“ na salaše, da piše zalog. Kad će doći na jedan salaj, damaćin ga iz oabeka opa-

zi, on i žena odmagle, al prija, naruče dicit Jakovu i Peri od 2 godina: ako vas gospoda pitala bude dismo mi, kažite da neznate! Došli poucijáš, nica sama jedan pita „gdi vam je bačo?“ — Neznamo, odvrati Jakov, drhćući prid brkonjom gospodarom. „A nana?!“ Ne znamo! „Kaži, el ću te odma pojisti“, drekne poucijáš Jakov pusti gajde, udara u plač pa besedi; „Gospodaru, nemojte mene pojisti, pojijte Peru, on se je u...o!... Porcijáš pobegoše, al onaj drugi izdade strašnog ljudožderca-brkonju.

Zanat. Jedan salašar odveo u svoju košaru tudjeg konja, pa kad mu dozlogrdilo, otišo pokojnom čika Peri Maniću advokatu. Tu će da pripovidi događaj, al počeo, očevidno, da šara. Čika Pervo ga pogleda ispod oka, pa poleže:

— More: ne vrđaj, već govori pravot to osloni na me, ja ću prid sudom šarati, ja znam gdi kako treba: to je moj zanat!

Poštivanje. Kod Bunjevaca je običaj, da nova snaja svima u kući i najmanjem dttetu, kaže „vi“, a ne „ti“. — Jedared jedna nova snaša mete sobu, a na srid sobe se opružio kerekanja, gadžo. Kad je snaša došla do kena, ona zamoli: biž'te molim, gadžo, dalje da ometem i tu... Svekar sidi, sluša, pa će da je svituje: ta nemoraš ti, dete, i gadži kazati „vi“, dosta što meni kažeš. — „A, molim vas, bačo, pa s jednom ričom kažem: svedna mi je el ti, el vi.“

„Slušaj, što ja kažem.“ Dva klerika će zapopiti. Prije rukopoloženja imadu da izdrže strogispit. Jedan je bio oštre pameti, a drugi malo začosan. Ovaj siromašak tuži se onome: joj, ka

koću! tako se bojim! Mudrimu odgovori: Ne boj se: slušaj što ja kažem, pa kaži i ti to. — Dobro! Na ispitu biskup pita pametnoga: Vi služite misu. Posli pritorbe, kako, kako ne, jedna mušica padne u kalež. Staćete, da radite? — „Sa moja dva posvećena prsta ću je izvaditi, sprid i sastrag oblizati i ako mi narav podnosi i progutaću je.“ — Vrlo dobro! reče biskup Vi ste mudrac. — „Još nisam, veli klvrik, al pod vašim premudrim vodstvom, moću i to skoro da budem. Dodje red na slaboga. Njemu biskup dade zadatak: Vi ste paroh. Na vodokršće svetite vodu, oko vas narod, čeka da grabe vode, pred vama kace vode. Baš kad ste svršili, dičurliju navija tuda jednog kera, on preko glave naroda skoči u pol kace s vodom. Šta ćete sada? Ovaj se siti, šta mu je naložio drug, ga odgovori: Samo ja dva posvećena prsta izvadiću ga, sprid i sastrag oblizati i ako mi narav podnosi i progutaću ga . . . Vi ste jedan magarac, reče biskup. — Još nisam, — reče jadnik, — ali pod vašim premudrim vodstvom, moću i to skoro da budem . . .

Pomladjeoje. Dva Čivutina došla iz Galicije u naše krajeve. Pošto su ih vrlo grizle bube, svrate u jednu pateku da kupe praška od bubica. Tamo se razgledaju, i jedan opazi na vrh stalka naslagano mnogo boca — budinske gorke vode. Pita: Šta je to? — Patikar bio „sadrt“, pa mu tolmači: To je

pomladjivalo. — Pa je li to skhupo? pita putnik. Nije; 24 novčića. — Oćemo li da kupimo Naco? — Kupili. Patikar otvorio, oni povukli po nekoliko dobrih gucaji, onda Naco začepio bocu, uzo je pod pazuko, pa veli: Ovo ćemo odneti Zalikhi i Matikhi. Patikar njim preporuča, da sad dobro iskorace, ako oće, da je pomlade. Koracaju oni, jedared Naci zavilo u trbuhu, a on, slabim glasom javi Kobiki: Jesi čuo ja se počimam već naglo pomladjivati! . . . — A ja sam već posto bebenče, — odvrati Kobiko, zdvojno.

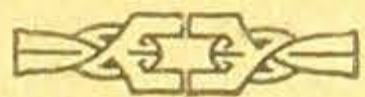
Diona. Mladoj ženi se rasplakalo malo dite. Ona ga ljulja, pa ljulja, celu noć. Kad joj već dosadilo, probudi muža pa mu besedi: Dite se celu noć dreči. Ja sam ga ljuljala, dosta, Sad ga ljuljaj ti. Ni je samo moje dite, već polak je tvoje — Ti ljuljaj tvoju polovicu, a moja nek plače, — reče muž i okrene se duvaru.

Tako je. U nekoj varoši sagradili su novu dernicu. Kasapi su došli svi na općinu s tužbom da kroz vrata nove dernice ne može nikako proći oveći vō. Načelnik kako je revan bio, odmah je sam glavom pošao na licd mista da se uviri o tome. Čim je došo, odmah podje raširenim rukama kroz spomenula vrata i kud je prošo, okrene se slavodobitno: „Pa još kažete, da ne može ovuda proći vō!“

Danika Pećerić

Subotica manafakturna trgovina u Manojlovićevoj kući „Svetog Stipana“ trg.

Telefon broj 505.



Telefon broj 505.

Na lageru najnoviji muški i ženski stofova također svila, kumaš i pašava platna najveći izbor u svako doba se dobije

Vašari u Hrvatskoj i Slavoniji.

- Babska (žup. srijem.) 1. i 3. dan po Tjelovo, 6., 7. i 8. rujna.
- Bakar (žup. modruš. riječka) 13., 14. i 15. srpnja (margaretki), i 30. stud.
- Bjelovar (žup. bjel.-križev.), 17. veljače, 17. travnja, 19. svibnja, 20. listopada.
- Brekovjan (žup. zagreb.), u nedilju po Tjelovu, u ponedjeljak iza 2. srpnja, u ponedjeljak po sv. Jakovu, 30. rujna i 13. studenoga.
- Brdovac (žup. zagreb.), u utorak po Uskrsu i Duhovih; dan po Vidovu: ponedjeljak po Petrovu; ponedjeljak po andjeoskoj nedilji; na sv. Barbaru.
- Brod na kupi (žup. modruš. riječka), 19. ožujka, 23. travnja.
- Brod kod Huma na Sutli (ž. varaž), 24. veljače, 22. ožujka 19. travnja, 17. i 25. svibnja 13. srpnja, 24. kolov. 14. rujna, 30. stud.
- Brod na Savi (ž. pož.) 4., 5. i 6. travnja s marvom, a 7. i 7. trav. s robom, 3., 4. i 5. lipnja s marvom, a 6. i 7. lipnja s robom, 30., 31. srp. i 1. kolov. s marvom, a 2. i 3. kolovoza s robom, 22., 23. i 24. stud. s marvom, a 25. i 26. stud. s robom.
- Čazma (žup. bjelov.-križev.) 8. ožujka, 30. travnja, 22. srpnja, 8. kolov. prvoga ponedjeljka poslije Sveta Tri Kralja, pr. og utorak po Duhovima, prvoga ponedjeljka po sv. Katarini i 23. listopada.
- Daruvar (ž. pož.), u subotu pred pravoslav. Bjelom Nedeljom, 1. travnja u subotu po pav. Spasovu 27. lipnja, 23. srpnja, 11. kolov., u ponedjeljak po katol. Maji Gospi, 30. listopada. Svake subote.
- Dakovo (žup. virovitička), godišnji sajmovi i to; 20. i 21. siječnja, 24. i 25. travnja 24. i 25. srpnja. 26. i 27. listop., a s robom 22. siječnja, 26. srpnja, 28. listopada.
- Dolnji Miholjac (ž. vir.), tri dana prije Cvitne nedilje, na sv. Kilijana, 8. srpnja, tri dana prije sv. Mihalja, 29. rujna, a roheni: na Cvetnicu, na nedilju poslije sv. Kilijana i na sv. Mihalja Svakog četvrtka.
- Dubrava kod Ivačića (žup. bjel.-križ.) 17. siječnja, 24. veljače, 1. travnja, 2. pon. po Tilovu, 14. srpnja, 1. kolovoza, 1. rujna, subotu po Miholju, 15. studenoga.
- Dubravnica (ž. var.). na bili ponedjeljak ponedilj. poslije Tijelova, pon. pred Margaretinjem, na dan sv. Jakova, pon. po Posvetilu, Bartolovo.
- Dugoselo (žup. zagr.), 8. ožujka 8. svibnja, 8. svibnja, 27. lipnja 26. srpnja, 4. rujna, 21. listopada 4. prosinca.
- Djurojevac (ž. bijel.-križ.), 7. siječnja, 12. ožujka, 25. travnja 13. svibnja, 30. lipnja, 10. kolovoza, 5. rujna. 18. listopada, 19. studenoga, 21. prosinca.
- Gorica velika (žup. zagr.), 4. siječnja, pon. po Svićnici utorak prije Josipova. 1. svibnja, ponedilj. po Tilovu 21. Srpnja, 10. kolovoza, ponedjeljak pred Majom mašom, 2. rujna, 15. listop., 5. studen., 14. prosinca. Svakog četvrtka.
- Gornji Miholac (ž. vir.), 3. travnja tri dana prije pravoslav. Duhova, 6. kolovoza, 12. listopada. S robom uvijek tri dana kasnije.
- Grubištopolje (ž. bijel.-križ.), 20. ožujka, 4. listop., osmi dan po kat. Spasovu, 10. trav. i na dan posli imena Marijana.
- Hum sv. Martin (žup. var.), 15. velj. 15. svibnja, 8. lipnja, 13. srp., 18. kolov., 12. studenoga.
- Ilok (žup. srij.) 24. travnja, 13. lip. 2. kolov. 23. listopada.
- Indjija (ž. srij.), 22., 23. i 24. travnja 1. 2. i 3. lipnja, 27., 28. i 29. rujna, 18. i 19. prosinca.
- Ivanić grad (ž. bijel.-križ.), 12. ožujka, 24. travnja, 15. svibnja, 30. lipnja, 12. srp., 29. kolovoza, 22. rujna, 4. listop., 6. studen., 21. prosinca. Svake nedilje.
- Ivanić kloštar (ž. bjel. križ.), 3. veljače, 26. veljače, 25. lipnja, 16. kolovoza, 9. rujna, 28. listop., 9. prosin., i dan po g. ist. Spasovu.
- Jasnovac žup. pož., 16. kolovoza, 8. studenoga, a 7. srpnja. 15. kolovoza 8. ruj. i 6. prosinca s robom.
- Jaska ž. zagr. 7. siječnja, utorak poslije Duhova, ponedjeljak po Škapularu, 9. rujna, 7. prosinca.
- Karlovac ž. zagreb. na Miholjice, tri dana prije i poslije vidova, 15. lip. tri dana prije i poslije Jakobova, 25. srpnja, tri dana prije i poslije Miholja, 29. rujna, tri dana prije i poslije Tominja, 22. prosinca,
- Karlovci ž. rijem. 2., 3. i 4. lipnja, 2., 3. i 4. prosinca.
- Klanjec ž. varažd., poned. poslije Tri Kralja, dan prije fašnika, svaki poned. poslije kvatri. cvjetni poned

- poslije Petrova, poned. poslije sv. Lovrenca, na dan sv. Leonarda.
- Koprivnica ž. bjel-križ 3. veljače, 26. ožujka, 4. svibnja, 27. lipnja, poned. po imenu Marije, Miholje, Martinje, Nikolinje.
- Krapinske Toplice ž. varažd., 15. velj. 24. travnja, 4. rujna, 6. studenoga.
- Križevac ž. bjelov-križ, 20. siječnja, 14. veljače, pon. po Cvjetnici, 3. svibnja, trojački uorak, 27. lipnja, 18. srp. 2. kolovoza, 14. rujna, 18. listopada, 11. studenoga, ponediljak prije Božića.
- Ljubešćica ž. varažd. 19. siječnja, 24. veljače, 24. ožujka, uskrсни utorak, četvrtak, po Duhovima, 13. lipnja, 2. i 15. srpnja, 6. i 7. kolov. 21. ruj. 28. listopada, 30. studenoga.
- Marija Bistrica ž. zagreb. ponediljak po Djurdjovu, četvrtak po biloj nedilji, ponediljak po Tilovu, poned. po Katarini.
- Mikanovci Novi ž. srijem. od 15. do 24. kolovoza.
- Mitrovica žup. srijem, 20. 21. i 22. ožujka, 4., 5. i 6. s ibnja. 31. srp. 1. i 2. kolov., 19. 20. i 21. rujna, 29., 30. i 31. listopada.
- Našice ž. var., 5. ožujka, 8. lipnja, 10. i 15. kolovoza, 25. studena, a s robom: 10. ožujka, 13. lipnja, 15. kolovoza, 30. studena, Svake ned.
- Novigrad žup. bjel.-križ, 14. veljače, 19. ožujka, 15. srpnja, 12. kolovoza 4. prosinca. Svakoga prvog petka mjesočni.
- Okučani (žup. pož.), 20. siječnja, 8. svibnja, 13. srpnja, 8. stud., te na g.-ist. Cvetnicu i blagovist sa robom svakoga petka.
- Orakovica (žup. virov.) 28. siječnja, 28. travnja, 20. studenoga, a s robom 2. veljače, 3. svibnja, 20. ruj. i 25. studenoga.
- Osijak: F. bijanski (16., 17. i 18. siječnja, Gjurgjevski 22. 23. i 24. travnja, Erazmovski 31. svib. i 1. i 2. lip. Iliński 18., 19. 20. srp. Lučinski 16. 17. 18. Ličinski 16., 17. i 18. listop. Katarinski 23., 24. i 25. studenoga.
- Petrinja (šnp.). na veliki petak, na petak poslije Tilova, 10. kolovoza i 21. prosinca. Svakog utovka.
- Petrovaradin (žup. srij.), 24. veljače, 29. lipnja i 11. studenoga.
- Požega (žup. pož.), 10. siječ. s marvom a 17. siječnja s rocom, 8. dana prije Cvetnice s marvom, a na Cvetnicu s robom, 8. dana prije Duhova s marvom, na Duhove s robom, 8. dana prije Duhova s marvom, na Duhove s robom, 8. listopada s marvom, a 5. listopada s robom. Svakog četvrtka.
- Pregrada (žup. varažd.), 12. ožujka, četvrtak po Usrsu, 2. svibnja, 12. lipnja, 31. srpnja, 14. kolovoza u ponediljak po zahvalnoj ned. 3. dan po Leonardu.
- Ruma (žup. srijem) 12., 13. 14. velj. na pravosi. Cvijeti, na pravosi. Spasov dan, na pravosi, Petrov dan, 10., 11. i 12. listopada, 19., 20. i 21. studenoga. Svake subote.
- Samobor (žup. zagr.), 14. veljače, 19. ožujka, na veliki petak, 22. svibnja, 28. srpnja, 10. kolovoza, 21. prosinca Svake subote.
- Sela (žup. var.), 3. poned. po biloj nedilji, petak ljet. kvatri dan po sv. Kati, petak proljetnik kvatri, drugi dan po sv. Stipanu kralju, 30. rujna. Svake subote od 1. listopada do 31. ožujka.
- Slatina (žup. virov.), 19. ožuj. 9. srpnja 31. kolov., 16. prosinca s marvom, a 21. ožujka, 12. srpnja, 1. studenoga i 19. prosinca sa robom.
- Sokolovac (ž. bjel. križev.), 15. svibnja, na sv. Sofiju, 13. srpnja, dan poslije grčist. Petra i Pavla, 26. kolov., 22. rujna, na dan poslije grčist. Male Gospe.
- Stara Gradiska (ž. požeška.), 16. kolovoza, 29. rujna.
- Stara Pazova (žup. srijem.), 31. srpnja 1. i 2. kolov., 30. i 31. listopada, 1. studenoga.
- Stubica donja (ž. zagreb.), subotu pred pokladama, subotu pred prvom kvatrenom nediljom, subotu pred 1., 2., 3. i 4. ned. na dan pred Petrova na dan sv. Lovrinca, u subotu pred andjeosku nedilju, u subotu pred Terezijom, pred adventsku nedelju.
- Stubica gornja (žup. zagr. b.), 20. ožujka, 23. travnja, subotu pred Duhovima, 2. subotu po Petrovu, drugu subotu po Mihalju, 10. studenoga.
- Suhopolje (žup. virov.), 15. svibnja, 5., 6. i 7. lipnja, 25., 26. i 27. listopada, 24. studenoga sa marvom, a s robom 18. svibnje, 8. lipnja, 23. listopada, i 25. studenoga.
- Sv. Helena kod Vojakovca (ž. bjel.-križ), 3. veljače, 21. ožujka, 1. i 22. svib. 15. lipnja, 26. srpnja, 10. kolovoza, 26. rujna, 20. studenoga.
- Sv. Ivan Zeena (ž. zagreb.), 26. ožujka, na vel. četvrtak, na dan po Spasovu, dan po Tijelovu, 25. lip., 27

- srpnja, 14. kolovoza, 7. rujna, 30 studenoga.
- Sv. Ivan Žabno (ž. bjelov-križ). 1. ožujka, 15 trav. 16. svibnja, 6. srpnja 25 kolovoza. 23. rujna, 11 listopada, 22. studenoga.
- Sv. Križ začretje (ž. varažd), 17. siječnja, u ponedjeljak po pijeloi srijedi, 3. svib. na dan pred Spasovom, u sridu pred Tijelovom, na Bar olovo, 15. rujna. po Lukovom slijedeće sride. Svake sride.
- Šid (žup. srijem.) 10., 11 i 12 veljače 17. 18. i 19. ožujka, 30. i 31. listopada, 1. studenoga, 10. 11. 12. i 13. prosinca. Svake subote s marvom.
- Tovarnik ž. srijem. 22., 23 i 24. kolovoza
- Trgovište opć. Hrašćina ž. varažd, cvjetni petak, 4. svibnja, 29 lipnja. 26. srpnja, 21 kolovoza. na dan po imenu Marie, 4. listopada.
- Tuhelj župan. varažd, 28. ožujka, ponedjeljak poslije druge nedilje po Uskrsu, 16. listopada. Svake sride a svake 1. sride sa svinjama.
- Uljanik žup. požeška, 8. srpnja, 29. rujna, svakoga ponedjeljka s marvom.
- Valpovo ž. virov., 21. veljače 21. travnja, 21. kolovoza, 5. prosinca, a 22. veljače, 24. lipnja, 24. kolovoza, 3. pros s robom
- Varašdin, ponedjeljak po gluhoj ned. Djurdjevski, na Bernar ovo, 20. svibnja, Ivanski 24. lipnja, na Jakopovo 25. srpnja, na Ljudjevita kralja 25. kolovoza, na Tomn Vianovskoga 18. rujna, na Franju Borgiju 10. listopada, na Mirkovo 5. studenoga i Tomaševo 21. prosinca.
- Varaždinske Toplice župan. varažd. ponedjeljak prije sv. Matije u veljači, ponedjeljak iza sv. Filipa i Jakova, ponedjeljak iza 16. svibnja, Tijelova, ponedjeljak iza 5. srpnja, Križeva u rujnu, ponedjeljak iza sv. Martina u studenu.
- Veliko Trgovište žup. var. utorak pred poklad., utor. pred cvjetnom ned., srij po Uskrsu, utorak po Duhov, 20. srpnja, 2. kolovoza.
- Vinkovci ž. srij. 30 i 31. siječnja, 13-16. svibnja, 3-6. kolovoza, 29. listopada,
- Virje žup. bjel.-kr, 20 siječnja, 2 trav. 1. svibnja, 21. lipnja, 25. srpnja, 18. kol., 21. rujna, 11. studenoga.
- Virovitica žup. vir. 2., 3. i 4. siječnja, na veliki petak, 29., 30 i 31. srpnja, 17., 18 i 19. rujna, 21. prosinca s marvom, a 5. siječnja, na veliki petak

1. svibnja, 2. kolovoza, 21. rujna, i 21. studenoga s robom. Mjesečni sajmovi: 28. veljače, 31. svibnja, 31. kolovoza 30. studenoga.
- Vrhovac žup. bjel.-kr, 30. siječnja, 19. ožujka, 25. travnja, 4. svibnja, 15. lip 5. kolovoza, 21. rujna, 15. listopada, 3. studenoga.
- Vukovar žup. srij. 29 i 30. travnja, 1. svib., 22., 23 i 24. lipnja, 10. 14 i 15. studenoga.
- Zagreb: Cvjetni sajam u četvrtak prije Cvjetnice. Markovski, 26. travnja traje 3 dana. Margaretski 21. srp, traje 3 dana. Kraljevski saj. 21. kol. traje 8. dana a Šimunski 28. listopada, traje 3 dana. Nikolin-ki 9. prosinca, — Svake sride. na vel. četvrtak i na Tomioje.
- Zemun. 11, 12 i 13. svibnja, 13., 14. i 15. kolovoza, 25. 26 i 27. rujna. Svakoga petka
- Zlatar žup. var., 21. siječ. četvrtak po Uskrsu, 21. lipnja, 11. kolovoza, 15. listopada, 5. prosinca, Svakoga utorka
- Županja župan srijem, 1. veljače, 26. kolovoza, a sa robom 29. kolovoza. Svake nedilje

U Dalmaciji.

- Drniš, 13. lipnja, 27. kolovoza i 20. rujna i 21. studenoga.
- Dubrava 13. lipnja, 24. kolovoza.
- Makarska, 19. lipnja. 10. kolovoza, 21. studenoga.
- Obrovac, 18. ožujka, nedilja duhov. 3. rujna, 4. 5 i 5. listopada.
- Omiš Almissa. 15 i 16. svibnja 1 i 2. kolovoza.
- Sinj 2. puta na tjedan i 15. kolovoza.
- Skradin, 8 i 30. rujna i 4. prosinca.
- Spljet, svak. ponedjeljak i četvrtak.
- Starigrad, Cast. vecchio 20. kolovoza i 1. nedilje listopada
- Trogir, 4. svibnja na Spasovo na Duhove 13. lip. Tijelovo i 14. studenoga.
- Vrlika 1. nedilja u listopadu i svake nedilje
- Zadarje, 13. lipnja, 24. kolovoza i svakoga petka.

U Bosni i Hercegovini

- Banja Luka, od g. ist. Duh. do 2. nedj. 7. 8 i 9. stud.
- Bihač, 20. — 28. srpnja, 8. do 10. studenoga.
- Bos. Kostajnica. 20. do 22. rujna.
- Bos. Novi, 10-12. srpuja.

Bos. Petrovac, 27 kolovoza do 3 rujna i 30 list.
 Bos. Brod, 5 svibnja, 16 do 18 rujna.
 Bos. Samac, 25 lipnja, 18 listopada, 20 srpnja i 8 rujna.
 Brčka 24 srpnja, 4 listopada,
 Bugojno, 6 / i 8 travnja, 18 19 i 20 listopada.
 Derventa, 27—29 kolovoza, 18—19 listopada, 25 i 26 ožujka.
 Doboj 3—5 listopada.
 Goča 14—16 lipnja, 14 do 16 rujna.
 Glamoč 21 rujna, 8 stud.
 Goražda 1—3 lipnja, 21 do 23 rujna.
 Gornji Vakuf 12—14 srpnja, 8—9 studenoga.
 Gračanica, 6—8 svibnja, 8 do 10 studenoga.
 Gradačac 13 lipnja, 27 rujna Jajce, 11. i 13 listopada.
 Kiseljak, 20 srpnja i 1 kolovoza.
 Kladanj, zadnju nedilju i ponedjeljak u srpnju.
 Ključ 3—5 listopada.
 Kozarac, 27—29 rujna.
 Krupa 21—23 rujna.
 Kulen-Vakuf 12—14 listop.
 Kupreš, 2 dan Duhova, 11 i 12 rujna 11—13 stud.
 Livno, 29 lipnja, 1 i 2 studenoga.
 Ljubuški, 8—9 prosinca Maglaj, 20 travnja, 1 svibnja, 21—23 rujna
 Mostar, 22—24 travnja, 16 do 18 kolovoza.
 Odžak 16—18 kolovoza, 31 listopada 1 studenoga.
 Prijedor 2—6 kolovoza.
 Prozor, na kat. Duhove, 29 rujna, 6—8 prosinca.
 Rogatica, 25—28. travnja, 13—14 listopada.
 Sanski Most 19—21 kolov.
 Srebrenica, 2. rujna, 3 listopada.
 Stolac, 1 i 2 svibnja, 1 i 3 studenoga.
 Šet na Rami, 15 kolovoza i 8 rujna.
 Tešanj, 24—26 travnja 31. listopada 11 i 12 studenoga, 15 i 16 prosinca
 Travnik, 5 i 8 svibnja, 1 listopada.
 Varoas-Vakuf, 8—10 rujna, 21 i 22 studenoga.
 Velika Kladuša, 7 travnja, 21 rujna.
 Visoko, 25—27 rujna.
 Višegrad, 9—12 svibnja, 16—18 listopada.
 Vlasenica, 29 i 30 svibnja, 12 i 13. listopada.
 Zavidovići, 2—4 kolovoza.
 Zenica, 15—17 svibnja, 24 i 25 listopada.
 Zvornik, 1—3 kolovoza.
 Žepče, 15 i 17 kolovoza.
 Županjac, 12 srpnja, 28 kolovoza 4 6 listopada.

U Štajerskoj.

Brežci, na dan sv. Valenta, ponedj. po Florijanu, sv. Ani, sv. Lovri, po sv. Lenartu i u subotu pred Božić. Ce je, sredopost srijedu, dan sv. Filipa, Vida, Lovrenca, Augustina, Ursule i Andrija.
 Gradac, Graz. 3 post. tjed. 1 rujna. Oba traju 14 dana.
 Maribor, sub. prev. sveć. na sv. Uirika i sub. po sv. Luki.
 Ormu., Friedau, na 7 žalost. Bl. D. M., pon po sv. Jakobu, na sv. Martina.
 Ptuj, Petau, 23 travnja, 5 kol. i na sv. Katarinu
 Radgonj, Rdkersburg 14 dan pred postom na duhev utorak, sv. Lovrenca i Leopoda.
 Rogatac Rohitca na sv. Matiju i na Benka, na bije i križni ponedj., sv. Vrba ja Antana, Monora, Bartoša, 14 rujna i na sv. Andraša.
 Seveca. Lichtenwald na Savi, na sv. Valentina, ponedj. po 5. post. nedj. 3 srijed. po Uskrsu i 22 lipja.
 Sv. Gora, o maloj Maši veliko prošćenje sa sajmom.
 Sv. Vid, blizu sv. Helene, 3 nedelje po Uskrsu.

U Kranjskoj.

Černomelj svaki utorak po kvat. nedj. na vel. utorak po sv. Petru i Pavlu i Šimunu i Judi.
 Idrija, na srijedu, 16 svib., 15 rujna, 16. studenoga i 4 prosinca.
 Krško, Gurkfeld 3 veljače, na postni ponedj., 18 ožuj., 4 svibnja, 4 srpnja, 8 listopada, 25 studenoga.
 Kočevje, 20 siječnja, 3 srp. 24 kolovoza, 30 stud., 31. prosinca.
 Ljubljana, 3 ponedjeljak po sv. Tri kralja, 1. ponedj., u svib., pon., po sv. Petru i Pavlu, po maloj Gospi i po sv. Leopoldu.
 Metlika, u utorak, po sv. Tri kralja, u četvrtak po Svijećnici, po sv. Josipu, po Uskrsu, po Duhov, po Margarit, po sv. Mihalju i po sv. Martinu i sv. Nikoli.
 Novo mjesto, Neustadt, ut., po sv. Antunu pustinjaku, pred sv. Jurjem, po sv. Bartolu, po sv. Luki i prvi utorak u adventu.
 Postojna, Adelsberg, ponedj. po Kr. zastupljenju, na sv. Bartola, sv. Luku i Franju Ksavera.
 Rbnica, Reifnitz, 2. siječ., ponedj. po bijeloj nedjelji, 24. lipnja, prvi ponedj. po 2 kolov., na dan sv. Matije

- Rakičan, 26 ožujka, na Duhovski u-
torak, 2 srpnja, 16 kolovoza.
Selnica, pri sv. Martinu, prošć. 18
prosina, 25 ožujka, na Nazv., na
Markovo, na dan sv. Ane, na Malu
Gospu.
Sobota, S. dan pred poklade, 2 trav-
nja, na veliki ponediljak, 24 srpnja,
25 kolovoza, 6 prosina.
Središće Mursko, 1 svibnja, 20 kolo-
voza, 26 listopada.
Štrigova, na Josipovo, na Mandalenje,
na Jerolima, na Barbaru.
Sveta Jelena kod Čakovca, 22 svibnja,
22. Rujna.
Sveti Juraj na brijegu, na Duhovski
ponediljak, nedilju po Maloj Gospi.
Sveti Križ, 3 svibnja, 14 rujna.
Sv. Margareta pri sv. Martinu, ne-
dilja po Flor. i Marg. prošćenje.
Sv. Marija na Vel. Gospu.
Sv. Martin, na Martinje, na Veliku i
Malu Gospu prošćenje.
Sv. Rok, pri Čakovcu, na Rokovo na
Miholje.
Tišina, po Maloj Gospi drugi dan, na
Matijevo.
Vidovec, 25 lipnja.
Vidovec, dolnji, 26 travnja, 18 listop.
a u nedilju po 15 lipnju prošćenje.

U Bačkoj, Banatu i Baranji.

- Almaš, Bačka, 9 veljače, 1 svibnja,
14 rujna, 22 studena. Ako ovi na-
značeni dani u nedilju i ponediljak
padaju, onda se vašar drži ove dane;
ako pak ma u koji drugi dan, tad
pred ovima u ponediljak.
Bač, Bačka, 10 ožujka, 26 svibnja, 3
rujna, 26 listopada. Ako ovi na-
značeni dani u nedilju ili u pone-
diljak padaju, onda je vašar na ove
dane; ako pak ma u koji drugi dan,
onda se vašar drži u slideću nedi-
lju i ponediljak.
Baja, u nedilju prid 14 veljače, 24
travnja, 22 srpnja, 21 rujna i 6 pros.
Bajmak, Bačka, 25 svibnja, 24 kolo-
voza, 11 studenoga. Ako izvan ne-
dilje i ponediljka u drugi dan pada,
onda je vašar uvijek u ponediljak
pred naznačenim danima.
Baranjava, 2 veljače, 8 lipnja 5 ko-
lovoza, 15 studenoga.
Barč, 1 travnja 24 lipnja, 2 rujna, 9
prosina.
Beče stari, 8 travnja, 5 srpnja i 17
listopada u nedilju pred naznače-
nim danom.

- Bela crkva, madjar. Fehértemplom, 5
do 7 ožujka, 20 do 23 lipnja, 15—18
listopada.
Butjlu, Temešv. 14 travnja, 23 srp.,
15 listopada, 20 prosina.
Bükösd, žup. Bar., 25 ožujka, poslije
nedilje prprav. Trojstva u ponediljak
4 listopada, 11 studenoga.
Ceglid, 15 siječnja, 19 travnja, 22 srp.,
1 studenoga.
Čakanj, žup. Vašj 24 veljače, 2 svib.
8 lipnja, 6 kolovoza, 9 rujna, 25
studenoga.
Čakova, Temešvar, 29 lipnja, 29 kolo-
voza, 20 rujna, 11 studenoga,
Čakovac, na cvitni ponediljak, 29 lip.
2 kolovoza, 25 studenoga.
svake sride živahna trgovina.
Čanad, srpski i nimački, 15 ožujka,
20 lipnja, 6 listopada, 10 prosina.
Darda, 2 siječnja, u ponediljak prije
Spasova, 22 kolovoza, 4 studenoga.
Dubrava, 10 svibnja, 18 srpnja, 31
ožujka, 29 rujna, 6 prosina.
Dunafeldvar, 25 ožujka, u utorak po-
slije Duhova, 20 kolovoza, 1 stud.
Eger, u ponediljak siječnja, koje nedi-
ljo Pavao pustinjač pada, u pone-
diljak svibnja, koje nedilje Pongrac
pada, u ponediljak srpnja, koje ne-
dilje Pohod B. D. M. pada, 20 rujna.
Feldvar, Bačka, 22 ožujka, 7 lipnja,
21 kolovoza i 11 listopada.
Futok, Bačka, 8 svibnja, 16 lipnja, 18
kolovoza, 7 studenoga. Ako ovi dani
ne padaju u nedilju i ponediljak,
pred naznačenim danom.
Gjula Bekečv., na obraćenje sv. Pavla,
25 siječnja, prije jedne nedilje na
„Exaudi“, prije jedne nedilje pred
22 srpnja, 5 rujna, svagda počamši
od sride do nedilje.
Harkanj, u ponediljak, kad je Juli-
jana, veljače, sveti Gjurio trav., Petar
u okovima kolovoz, Nikola prosina.
Ilava na Doroth, veljače, na Laškovo,
na Tijeovo, svibnja, Braš, lipnja
na Mariju Magdalinu srpnja, na Ma-
teja rujna, na Sve Svete studena,
na Zčeće bl. D. Marije prosina.
Irig, Telna, na dan svetoga Blaža, sv.
Djuro, Male Gospe i sv. Kate.
Jankovac, Bačka, 3 travnja, 2 lipnja
i 25. listopada.
Kačmar, Bačka, u ponedj. poslije 19
svibnja, u listopadu, te nedjelju kad
je sv. Tereza.
Kaloča, 19 ožujka, 31 svibnja, 15
kolov., 30 stud.
Kaniža velika u Zalaz, 30 siječnja,
3 travnja, 23 svibnja, 14 kolovoza,
9. listopada, 4 prosina. — Uvijek

traju 8 dana.
 Kiseg Güns, u pon. svakog tjedna, 4 trav. 30 svib. 18 srpnja, 5 rujna, 17 listopada, 12 prosinca. Nedjeljni sajam u srijedu i subotu.
 Lugoš Krašov, 20 veljače, 10 svibnja 2 — 4 srpnja, 21 — 22 listopada, u subotu pred naznačeni dan.
 Mart noš, Bačka B. 8 lipnja, na Malu Gospu, u slijed. ponedjeljak, 7 lipnja, 7 studenoga, Vašari, ako do tični naznačeni dani u nedjelju i ponedjeljak ne padaju, uvijek se drže u ponedjeljak pred naznačenim danima.
 Mihaljevce pri Strigovi, cvjetni petak na dan sv. Stjepana kralja i Kate prošćenje.
 Mohač Baranjav, 24 veljače, 17 travnja, 24 lipnja, 11 studenoga, 21 prosinca.
 Moroviča Bačv., poslije sv. Josipa u dođući ponedjeljak, posljednje nedjelje studenoga, u ponedjeljak, Novi Sad, 20 ožujka, 19 svibnja, 10 kolovoza, 29 listopada.
 Palanka Velika, Bačka. u prvi ponedjeljak svibnja i listopada.
 Pančovo, na Djurdjevo po novom kalendaru, na Petrovo i na Malu Gospu po starom kalendaru.
 Pečuh, ponedj. k. Svijećnici, ponedj. prije Duhova, na pohor B. D. M, na Katarinje. Svaki sajam traje nedjelju dana. Nedjeljni sajam svake srijede i subote.

Petrovac Bačka, 11 ožujka, 18 svibnja 26 kolovoza, 11 studenoga.
 Pivnice svaki put u nedjelju pred 17 travnja, 1 srpnja, 28 listopada.
 Senta Bač., 26 ožujka, 22 lipnja, 17 kolovoza, 19 studena svagda u nedjelju i ponedjeljak pred naznačenim danima.
 Solnok, 24 veljače, u nedjelju pred Spasovo, 8 rujna, 6 studenoga.
 Sombor, Bač. na Blagovijest, o Spasovu, o Velikoj Gespi, 25 studena.
 Subotica, 24 veljače o Matiji, 16 svib. 26 lipnja, o Petrovu, 8 rujna, 28 listopada, 25 kolovoza, 6 prosinca.
 Temišvar, 29 ožujka, 1 lipnja, 8 kolovoza, 29 rujna, 18 prosinca.
 Titel, 6 travnja, 22 kolovoza 20 list.
 Tolna, u prvi ponedjeljak svibnja, 18 lipnja, 10 kolovoza o studenoga.
 Topola 17 — 19 travnja, 13 do 14 srpnja, 4 — 5 listopada. u nedjelju i ponedjeljak pred naznačenim danima.
 Veliki Banat, 2 srpnja, 1 rujna, 4 listopada, uvijek u srijedu.
 Vršac, u nedjelju pred Marinje, po starom kalendaru na gušćicu, u prvu nedjelju kolovoza, po starom kalendaru nedjelju pred sv. Luku Sajmovi, se netkom počimaju i 4 dana traju.
 Žablja, 15 travnja. 20 lipnja, 28 ruj.
 Žombolj, 16 ožujka, 8 lipnja, 29 ruj. 11 studena, robom 24 travnja, 10 kolovoza.

Kaštiga.

Narodna propovitka.

I. P. Jablanovića.

Iz zbirke:

Bio jedan vrlo bogat gospodar. Imo je tušta zemlje i novaca, Bog zna koliko. A imo je i tušta slugivi a na sve je pazio jedan „išpan“. Jedared se gospodar ositi da ga „išpan“ potkrada. I za to smisli da će ga ubiti. Zapovidi dakle ostalima slugama, da ga odvedu u do, pa da ga svuku na golo i svežu za jednu vrbu pa tako da ga ostave.

Kad sutradan gospodar se opet sažalilo, pa pošalje jed-

nog slugu da vidi šta „išpan“ radi. Kad je sluga ot' šo u do a „išpan“ se skoro ni ne vidi od komaraca. Slugi bilo žao pa štane tirarti s njega komarce. Al' mu „išpan“ rekne: „Ne“ moj ih dirati, jer doć će drugi još gladniji. „Sluga ode natrag i kaže gospodaru šta mu je kazo „išpan“. A gospodar kad je čuo zapovidi: „Idjite i dovedite ga jer ako ću drugog pogoditi, taj će bit još gladniji pa će još više krasit.“

Prva hrvatska štedionica u Zagrebu.

PODRUŽNICA U SUBOTICI.

Glavnica i rezerve 72 milijuna	Osnovana g 1846.	Stanje uloga 500 milijuna
-----------------------------------	---------------------	------------------------------

Podružnice:

Beograd
 Bjelovar
 Brod n/S
 Črikvenica
 Čakovac
 Daruvar
 Delnice
 Djakovo
 Gjurjevac
 Ilok
 Karlovac
 Kraljevica
 Križevci
 Mitrovica
 Novi
 Ogulin
 Osijek
 Požega
 Rijeka
 Senj
 Sisak
 Subotica
 Sv. Ivan Zelina
 Varaždin
 Vel. Gorica
 Vinkovci
 Virovitica
 Vukovar
 Zemun

Ispostave:

Osijek d. grad
 Vinica

Javljamo narodu, da je zagrebačka PRVA HRVATSKA ŠTEDIONICA, najstarija i najveća jugoslavenska banka, koja ima u cijeloj državi 30 podružnica, otvorila svoju

PODRUŽNICU U SUBOTICI

(u staroj varmedji kraj varoške kuće)

Prva hrvatska štedionica prima novac na knjižice i u tekućem računu i plaća 4% kamata. Novac se može u svako doba izvaditi. Koliko povirenje naš zavod uživa, najbolje dokazuje to, što kod Prve hrvatske štedionice ima preko 500 milijuna kruna uloženog novca.

Daje zajmove na mjenice, nadalje na kuće i zemlju uz intabulaciju i to zajmove, koji se mogu po volji otplaćivati, te zajmove na otplatu od 10 do 50 godina uz 4% i 4 1/2% kamata.

Osim toga obavlja sve bankarske poslove.

Prva hrvatska štedionica podružnica u Subotici imade osim toga **GLAVNO ZASTUPSTVO „KROACIJA“ OSIGURAVAJUĆE ZADRUGE U ZAGREBU**, koja prima osiguranja proti vatci, provali, nezgodama i žvotna osiguranja

kanonik Ilija Kujundžić
predsjednik

Antun Bešlić
upravitelj

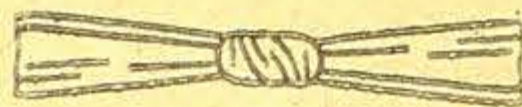
Članovi direktorije: Lazar Bešlić, posjednik, pop Lajčo Budanović, župnik, Petar Buncól, gradski nadračunovodja, Ivan Ivković Ivandekić, gradski nadodvjetnik, Dr. Pašo Ivandekić, upravitelj gradske bolnice, Marko Jurlić, veletržac, Alba Malagurski, upravitelj zemljodilske škole, Dr. Martin Matić, narodni poslanik, Dr. Joso Prlić, podnačelnik grada Subotice, pop Blaško Rajić, župnik i narodni poslanik Bela Stantić, veleposjednik, Dr. Stipan Vojnić Tunić, odvjetnik i narodni poslanik, Ergo Vuković, trgovac.

Cinjenim čitateljima naše
„Danice“ dajemo na
znanje da samo kod

**Prve hrv. knjižare
i papirnice u
Varoškoj kući**

: - : Subotica : - :

mogu dobiti najbolje knji-
ge i novine te sve druge
stvari koje trebaju škole,
djaci, kancelarije, trgovine itd.



Žena

Steinova i drug

Košut-ulica broj 20,
kuća Dominus.

Stalno skladište od

gotovi cipela, muš-

kih i ženski čorapa,

poša, najbolje vrsti

Sunlight sapuna i

svakovrstne kosme-

tičke robe, četaka

za odilo kašika, vi-

lica, češljeva i. t. d.

VECO M. VIDA KOVIĆ

U SUBOTICI PRIKO PUTA OD VELIKE CRKVE

Stalno imam na skladištu:

najfiniji sukna za muška i ženska

odila, svile i kumaše i svake vrste

rukotvorne robe, somota, piketa, ze-

fira, delina platna, sukna i zastirača.

Tačna posluga i jeftine cene.

Hrvatska Zemaljska Banka D. D.

Subotica, Beograd, Crikvenica, Karlovac, Novi,
Osijek, Skoplje, Varaždin, Vukovar, Zagreb.

Dionička glavica i pričuve K. 87,000.000

Utemeljiteljica : Živnostenska banka, Prag.

Prima **ULOŠKE** na knjižice i u tekućem računu
uz najpovoljnije ukamaćenje te isplaćuje iste bez otkaza

OBAVLJA

sve poslove, koji spadaju u bankovnu i mjenjačku struku.

OSNIVA I FINANSIRA

svakovrstna industrialna i trgovačka poduzeća.

PODJELJUJE

sve vrsti hipotekarni zajmova na nepokretna dobra, građevne vjeresije, te komunalne zajmove gradova i seoskim opštinama.

KUPUJE I PRODAJE

nepokretna dobra na svoj i tuđi račun, provadja parcelacije i kolonizacije

ZA PREKOMORSKI

promet podržaje u zagrebu posebno odjelenje. Dnevna veza sa Amerikom.

ODIO ZA DRVA

kupuje i prodaje građevna i goriva drva, šume osniva šumske manipulacije.

ROBNI ODIO

kupuje i prodaje sve vrsti robe za svoj i tuđi račun.

Martin Vuković

rukotvorna trgovina.

Deak-ulica (bivša Dečijina lekarnica.)

Stalno ima na skladištu robe za muška i ženska odila: Svile, sukna, zefira, konovasa, postava cica itd u najjeftinijima cinama prodaje.

Najveće pokopno poduzeće

DANILO FERETE

U vlastitoj kući Deakova-u

Telefon 443. Telefon 443.

Drži na skladištu sve što je potrebno za najveće pokope i oprema kako bogato tako i jednostavne ukope uz najumirnije cene. Kola sa najvećajnim ukrasom.

TRGOVINA ZA SVE TEKSTILNE ROBE

IVIĆA I KOČMARA

(Naslednici tvrtke (firme) Stantića i Drugova.)

Na Deak-ulici u Vukovićevoj kući, pred Molcerovom gvozdjarnicom

Držimo na skladištu štola za ženske i muške (za odilo), svakovrsne tkanine, platna biloga zefira, satina, grenadina, svilenih marama batista, cica itd. u svim bojama (farbama) i u svakoj veličini. Mi ćemo nastojati, da solidno i točno ispunimo sve želje naših cij kupovni mušterija koje molimo, da nas potražiti blagoizvole.

Sa veštovanjem: **IVIĆ i KOČMAR** prija Stantić i Drugovi

J E D I N S T V O

knjižara i trgovina kancelar. materijala

Subotica. glavni trg.   preko od varoške kuće.

Sortirana sa velikim iznosom knjiga srpske i strane literature crtaćeg, pisaćeg i kancel. materijala.

Bajski tvokut, Pečuh,
Naše pa Božije!

Još i Dušnok, Baćin,
Miška, Tukulj, Erćin:

to su naša braća nig-
da nezaboravljena!
Sećamo se njih,
i odcipljenih!



„NEVEN“



jedini bunjevački list.

Izlazi već evo 33 godine.

Za vrime rata nije iz-
lazio, jer lagati nije
htio, a istinu pisati
nije bilo dozvoljeno.

Od dana oživljenja,
studenog 10-og godine
1918-e izlazi svaki dan.

Bunjevci — Šokci

čitajte svoj list!

zkvh.org.rs

